

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Eva KRIZMANIČ

**GLADKODLAKI PRINAŠALCI IN NJIHOVO
USPOSABLJANJE ZA LOV**

DIPLOMSKO DELO

Univerzitetni študij

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Eva KRIZMANIĆ

**GLADKODLAKI PRINAŠALCI IN NJIHOVO USPOSABLJANJE ZA
LOV**

DIPLOMSKO DELO
Univerzitetni študij

**FLAT-COATED RETRIEVERS AND THEIR TRAINING FOR
HUNTING**

GRADUATION THESIS
University studies

Ljubljana, 2015

S tem diplomskim delom končujem univerzitetni študij kmetijstva - zootehnika. Opravljeno je bilo na Katedri za znanosti o rejah živali, Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je dne 15. 5. 2012 za mentorija diplomskega dela imenovala prof. dr. Ivana Štuhca.

Recenzent: prof. dr. Simon Horvat

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednica: prof. dr. Antonija HOLCMAN
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Ivan ŠTUHEC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Simon HORVAT
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Podpisana izjavljam, da je naloga rezultat lastnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Eva Krizmanić

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Dn
DK	UDK 636.75(043.2)=163.6
KG	kinologija/psi/gladkodlaki prinašalci/etologija/lastnosti/lov/šolanje/ankete/Slovenija
KK	AGRIS /
AV	KRIZMANIĆ, Eva
SA	ŠTUHEC, Ivan (mentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2015
IN	GLADKODLAKI PRINAŠALCI IN NJIHOVO USPOSABLJANJE ZA LOV
TD	Diplomsko delo (Univerzitetni študij)
OP	XII, 56 str., 7 pregl., 31 sl., 7 pril., 44 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	V diplomski nalogi smo opravili spletno anketo o gladkodlakah prinašalcih, njihovi uporabi za različne discipline in njihovem pasemskem značaju. S pomočjo ankete smo ugotovili, da so gladkodlaki prinašalci zaradi svojega prijaznega, živahnega in prilagodljivega značaja v večini hišni ljubljenci. V prostem času se lastniki s svojimi psi ukvarjajo tudi s prinašanjem ali lovom. S šolanjem prinašanja se vodnik in pes še bolj povežeta, saj na ta način prinašalci izražajo svoje naravne zasnove za kar so bili vzrejeni. Redki anketiranci se s svojimi psi ukvarjajo izključno z lovom. Pes pasme gladkodlaki prinašalec za zanesljivo in dobro delo potrebuje svoj čas za miselni razvoj značaja in pridobitev dovolj izkušenj. Gladkodlaki prinašalci so med edinimi prinašalci, ki jih vzrejajo kot pse za delo in razstave (»dual purpose«). Delo s prinašalci v Sloveniji se šele razvija, zato jih pri lovu še ne uporabljajo veliko.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN	Dn
DC	UDC 636.75(043.2)=163.6
CX	cynology/dogs/flatcoated retrievers/ethologycharacteristics/hunting/ training/questionnaires/Slovenia
CC	AGRIS /
AU	KRIZMANIĆ, Eva
AA	ŠTUHEC, Ivan (supervisor)
PP	SI-1230 Domžale, Groblje 3
PB	University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science
PY	2015
TI	FLATCOATED RETRIEVERS AND THEIR TRAINING FOR HUNTING
DT	Graduation Thesis (University studies)
NO	XII, 56 p., 7 tab., 31 fig., 7 ann., 44 ref.
LA	sl
AL	sl/en
AB	Within the framework of my Diploma, an internet survey was conducted regarding flat-coated retrievers, their usefulness for various disciplines and their breed characteristics. The survey established flat-coated retrievers - due to their kind, vivacious and adaptable nature - to be predominantly pets. During leisure time, the owners can also engage their dogs in fetching and hunting activities. Through fetching activities and schooling, the guide and the dog establish a closer bond and in this way the retrievers express their natural characteristics and dispositions for which they had been bred. A small group of those surveyed engaged their dogs in hunting only. For a reliable and good performance, a dog of the flat-coated retriever breed needs time for the mental development of his character and gaining substantial experiences. Flat-coated retrievers are among the very few retrievers that can be bred for dual purposes of work and fair expositions. In Slovenia, work with retrievers is in its initial stages so they are not very active in hunting activities.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI).....	III
Key word documentation (KWD).....	IV
Kazalo vsebine.....	V
Kazalo preglednic.....	VII
Kazalo slik.....	VIII
Kazalo prilog.....	X
Okrajšave in simboli.....	XI
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 GLADKODLAKI PRINAŠALEC	2
2.1.1 Pasemska skupina (prinašalci, šarivci, vodni psi)	2
2.1.2 Zgodovina pasme gladkodlaki prinašalec	3
2.1.3 Opis pasme	5
2.1.4 FCI standard za gladkodlakega prinašalca	9
2.1.5 Gladkodlaki prinašalci na razstavah	11
2.2 O DELOVNIH PSIH	12
2.3 DELO PSOV PRINAŠALCEV	13
2.3.1 Preizkus naravnih zasnov prinašalcev (PNZ)	13
2.3.2 Uporabnostna preizkušnja v prinašanju za prinašalce (TP-R)	14
2.3.3 Lovska preizkušnja prinašalcev (LP-R)	15
2.3.4 Delovni test	16
2.3.5 Lovska preizkušnja za prinašalce na angleški način.....	17
2.3.6 Preizkus za prinašalce s prinosili	18
2.4 OPREMA ZA PRINAŠALSKO DELO	19
2.4.1 Povodec	19
2.4.2 Prinosila	19
2.4.3 Piščalka	19
2.4.4 Pripomočki	20
2.5 IZBIRA PSA ZA PRINAŠALSKO/ LOVSKO DELO.....	20
2.5.1 Izbira psa primerne pasme	20
2.5.2 Izbira primernega mladiča	20
2.5.3 Test značaja mladiča, PAT	20
2.6 ŠOLANJE.....	22
2.6.1 Začetek in način šolanja prinašalcev	22
2.6.2 Pristop k šolanju	24
2.6.3 Namen in cilj šolanja prinašalca	25

2.6.4	Izrazoslovje v prinašalskem žargonu	26
2.7	LOVSKA KINOLOGIJA V SLOVENIJI.....	28
2.7.1	Pasemske skupine lovskih psov glede na uporabnost	30
2.7.1.1	Goniči	30
2.7.1.2	Barvarji	30
2.7.1.3	Jamarji	31
2.7.1.4	Šarivci.....	31
2.7.1.5	Ptičarji.....	31
2.7.1.6	Prinašalci	32
2.7.2	Zastopanost lovskih psov v Sloveniji	32
3	MATERIAL IN METODE	34
4	REZULTATI	35
4.1	REZULTATI ANKETE	35
4.1.1	Država, iz katere prihajajo anketiranci	35
4.1.2	Izkušnje z gladkodlakimi prinašalci	35
4.1.3	Priljubljena barva gladkodlakega prinašalca	36
4.1.4	Vzreja gladkodlakih prinašalcev.....	36
4.1.5	Test značaja mladička	37
4.1.6	Bivanje gladkodlakega prinašalca	38
4.1.7	Uporabnost gladkodlakega prinašalca	39
4.1.8	Področje dela z gladkodlakim prinašalcem.....	40
4.1.9	Šolanje psa.....	40
4.1.10	Primerna starost šolanja in dela gladkodlakih prinašalcev	41
4.1.11	Način šolanja gladkodlakih prinašalcev	42
4.1.12	Značaj gladkodlakega prinašalca	43
4.1.13	Učljivost	43
4.1.14	Interes do dela.....	44
4.1.15	Prijem prinosila oziroma divjadi	45
4.1.16	Vodno delo.....	46
4.1.17	Strelomirnost.....	46
4.1.18	Razstavljanje.....	47
5	RAZPRAVA IN SKLEPI	48
5.1	RAZPRAVA.....	48
5.2	SKLEPI.....	50
6	POVZETEK	51
7	VIRI	53

ZAHVALA

PRILOGE

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Prinašalci (Group 8 ... , 2010).....	2
Preglednica 2: Šarivci (Group 8 ... , 2010).....	2
Preglednica 3: Vodni psi (Group 8 ... , 2010).....	3
Preglednica 4: Statistika psov prinašalcev od januarja 1999 do novembra 2014.....	5
Preglednica 5: Ključni izrazi v prinašalskem žargonu (Slovarček ... , 2013).....	26
Preglednica 6: Lovne dobe divjadi, ki je primerna tudi za delo prinašalcev.....	29
Preglednica 7: Število prinašalcev v lovu po letih (Lovska kinologija, 2013).....	33

KAZALO SLIK

str.

Slika 1: Prva slovenska predstavica gladkodlakega prinašalca uvožena v Slovenijo leta 1986 in njeno prvo leglo osmih mladičev v psarni Mimojska leta 1988 (Foto: V. Eržen).....	4
Slika 2: Prikaz možnih kombinacij potomcev različnih staršev (Dedovanje..., 2014).....	7
Slika 3: Podrobnejši prikaz deleža mladičev po barvi glede na gen barve pri starših (Dedovanje..., 2014)	7
Slika 4: Prikaz deleža možnih barvnih kombinacij v leglu glede na paritvene kombinacije gena barve pri starših (Dedovanje..., 2014).....	8
Slika 5: Predstavnici gladkodlakega prinašalca (Foto: E. Krizmanič)	11
Slika 6: Prikaz negativnega in pozitivnega šolanja (Burch in Bailey, 1999)	24
Slika 7: Število poleženih mladičev posameznih pasemskih skupin lovskih psov v Sloveniji v obdobju 1999-2002 (Mali, 2003)	32
Slika 8: Zastopanost posameznih pasemskih skupin lovskih psov uporabljenih v lovu v Sloveniji za leto 2013 (Lovska kinologija, 2013)	33
Slika 9: Delež anketirancev po posameznih državah	35
Slika 10: Število gladkodlakah prinašalcev, ki so jih anketiranci imeli do sedaj	36
Slika 11: Najbolj priljubljena barva gladkodlakah prinašalcev	36
Slika 12: Delež anketirancev, ki se odloča za vzrejo gladkodlakah prinašalcev in tistih, ki živali nimajo za namen vzreje	37
Slika 13: Delež anketirancev, ki se pri svoji vzreji odloča za test značaja mladičev	37
Slika 14: Delež anketirancev, ki pri izbiri mladiča upošteva njegov značaj	38
Slika 15: Bivalni prostor psov pasme gladkodlaki prinašalec.....	38
Slika 16: Mnenje anketirancev, če bivalni prostor vpliva na izoblikovanje značaja gladkodlakega prinašalca	39
Slika 17: Delež anketiranih oseb, ki ima svoje pse za hišne ljubljence ali delovne pse....	39
Slika 18: Prikaz disciplin s katerimi se ukvarjajo anketiranci s svojimi psi	40
Slika 19: Delež odgovorov anketirancev o tem, kako so psa za prinašalsko delo izšolali..	41

Slika 20: Starost, pri kateri je gladkodlaki prinašalec popolnoma izšolan in ga lahko vodijo s seboj na lov oziroma preizkušnje.....	42
Slika 21: Način šolanja gladkodlakov prinašalcev	42
Slika 22: Značaj gladkodlakov prinašalcev	43
Slika 23: Učljivost gladkodlakov prinašalcev	43
Slika 24: Vodljivost gladkodlakov prinašalcev pri iskanju prinosila/ divjadi z usmerjanjem psa.....	44
Slika 25: Odnos do dela gladkodlakov prinašalcev med šolanjem	44
Slika 26: Interes med šolanjem poslušnosti gladkodlakov prinašalcev.....	45
Slika 27: Interes med šolanjem prinašanja gladkodlakov prinašalcev	45
Slika 28: Prijem prinosila/divjadi gladkodlakov prinašalcev	46
Slika 29: Vodno delo gladkodlakov prinašalcev	46
Slika 30: Strelomirnost gladkodlakov prinašalcev	47
Slika 31: Razstavljanje gladkodlakov prinašalcev na lepotnih tekmovanjih	47

KAZALO PRILOG

Priloga A: Anketni vprašalnik

Priloga B: Mednarodni FCI standard za gladkodlake prinašalce (ang)

Priloga C: Mednarodni FCI pravilnik za lovsko delo psov prinašalcev (ang)

Priloga D: FCI pravilnik za mednarodni delovni test za prinašalce (ang)

Priloga E: Pravilnik za vzrejo retrieverjev

Priloga F: Pravilnik o vzrejni preizkušnji retrieverjev (VPR)

Priloga G: Izbira primerne mladiča po metodi PAT (ang)

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

FCI	Federation cynologique internationale – Mednarodna kinološka zveza
KZS	Kinološka zveza Slovenije
SKR	Slovenski klub retrieverjev
KDP	Klub za delo prinašalcev
URC	United Retriever Club
FCR/ GP	Flat-coated retriever/ Gladkodlaki prinašalec
LZS	Lovska zveza Slovenije
PNZ	Preizkus naravnih zasnov prinašalcev
TP-R	Uporabnostna preizkušnja v prinašanju za prinašalce
LP-R	Lovska preizkušnja prinašalcev
WT	Working test - delovni test
FT	Field trial – Lovska preizkušnja za prinašalce na angleški način
CACT	C ertificat d' A ptitude au C hampionnat National de T ravail – Kandidatura za državnega prvaka v delu
CACIT	C ertificat d' A ptitude au C hampionnat I nternational de T ravail – Kandidatura za mednarodnega prvaka v delu

1 UVOD

Dokaze za zgodnje sobivanje človeka in psa so našli na številnih krajih po svetu. Arheološka in paleontološka odkritja, kot so fosili, slike in skupne grobnice za ljudi in pse, so dokazi za udomačenega psa, stari vsaj 12 tisoč let. Med drugim poročila o psih obstajajo tudi v verskih in ljudskih izročilih, njihovo upodabljanje v zgodnji umetnosti pa kaže vlogo, ki so jo imeli v življenju ljudi. Psi se radi zadržujejo v bližini človeka in verjetnost je, da so takratni psi v bližini človeških naselbin z brskanjem po smeteh na lahek način prišli do obroka, ne da bi se izpostavljali nevarnostim med lovom. Med preseljevanjem ljudi so jim psi sledili in na ta način se je nenačrtovano začela domestikacija psov. Tako kot so psi potrebovali ljudi, so začeli ljudje uporabljati pse za varovanje čred živine, čuvanje, lov, prinašanje, sledenje in iskanje. Povezanost ljudi in psov se je začela s sodelovanjem pri lovu, še preden se je pojavilo organizirano kmetijstvo. Pes je krdelni lovec in rad sodeluje pri delu z drugimi psi in ljudmi: išče, zasleduje, zgrabi in ubije plen. Psi so pri lovu uporabljali vid in voh. Z razvojem tehnike lova so postajale naravne sposobnosti psov za sledenje in prinašanje plena vedno pomembnejše. S stalno naselitvijo ljudi jim je pes spremenil način življenja in ustvarile so se okoliščine za načrtno vzrejo psov. Ljudje so začeli vzrejati pse z namenom, da jim bodo v največji meri v pomoč pri delu, ki so ga opravljali. Pse so v večini uporabljali za lov, delo z živino, čuvanje posesti, zatiranje glodavcev na kmetijah in druga opravila. Na ta način je človek dobil zvestega spremljevalca. Pojavile so se različne pasme psov, ki so jih razdelili po skupinah glede na njihovo opravljanje delovnih nalog, kot je pastirstvo, čuvanje, lov in drugo. Danes le redki psi še služijo namenu svoje pasme in so postali zvesti hišni ljubljenci. Zato so se tudi psi znotraj iste pasme s časom spreminjali. Danes večino psov vzrejuje bolj po merilih pasemskih klubov kot pa po delovnih sposobnostih.

V diplomski nalogi so obravnavani lovski psi prinašalci, natančneje gladkodlaki prinašalci. Kot lovske pse jih uporabljajo za iskanje in prinašanje pernate in nizke divjadi po strelu. Posebej so specializirani za vodno delo, to je za iskanje in prinašanje pernate divjadi, ki pade v vodo ali na močno poraščen teren. Pasma gladkodlaki prinašalec in njihovo učinkovito delo je po svetu poznano že vrsto let, v Sloveniji pa se šele zadnja leta povečuje zanimanje za to pasmo. Namen diplomske naloge je proučiti ali imajo lastniki te pse, gladkodlake prinašalce, zaradi zelo učinkovitega in natančnega dela za pomoč pri lovu in je dosežen pasemski prvotni namen ali jih imajo zaradi priljubljenosti pasme in hkrati zaradi pasemskega ljubečega značaja le kot hišne ljubljence. Cilj naloge je ugotoviti, koliko pozornosti lastniki gladkodlakov prinašalcev posvečajo lovu oziroma delu prinašanja in ugotoviti, če so gladkodlaki prinašalci še vedno tako učinkoviti in dojemljivi za lovsko delo, kot je to navedeno v literaturi.

2 PREGLED OBJAV

2.1 GLADKODLAKI PRINAŠALEC

2.1.1 Pasemska skupina (prinašalci, šarivci, vodni psi)

Po klasifikaciji FCI (Mednarodna kinološka zveza) so pasme psov razdeljene na deset skupin (Breeds ... , 2010). Skupine temeljijo na razlikah, kot sta videz ali namen rabe. Lovske pasme se razlikujejo predvsem tudi po načinu izvajanja lovskega dela. Prinašalci spadajo v osmo FCI-skupino. Osmo FCI-skupino se deli na tri sekcije, v sekcijo 1 spadajo prinašalci (Preglednica 1), v sekcijo 2 šarivci (Preglednica 2), v sekcijo 3 pa vodni psi (Preglednica 3).

Preglednica 1: Prinašalci (Group 8 ... , 2010)

Domovina pasme	Ime pasme v izvirniku	Slovensko ime
Kanada	Nova scotia duck tolling retriever	Novoškotski prinašalec
Velika Britanija	Curly coated retriever	Kodrasti prinašalec
	Flat coated retriever	Gladkodlaki prinašalec
	Golden retriever	Zlati prinašalec
	Labrador retriever	Labradorec
ZDA	Chesapeake bay retriever	Chesapeake bay prinašalec

Ime prinašalec (retriever) izvira iz angleške besede »to retrieve«, prinašati (Klever, 1995). Kot lovske pse jih uporabljajo za iskanje in prinašanje pernate in nizke divjadi po strelu. Posebej so specializirani za vodno delo, to je za iskanje in prinašanje pernate divjadi, ki pade ustreljena v vodo ali na močno poraščen teren. Vsi prinašalci imajo radi vodo in občudovanja vredno plavalno tehniko. Med lovci so zelo priljubljeni zaradi odličnega voja, veselja do dela in velike učljivosti. So učljivi, navezani na družinske člane, čuječi, vendar ne agresivni.

Preglednica 2: Šarivci (Group 8 ... , 2010)

Domovina pasme	Ime pasme v izvirniku	Slovensko ime
Nemčija	Deutscher wachtelhund	Nemški prepeličar
Velika Britanija	Clumber spaniel	Klumber španjel
	English cocker spaniel – solid colours	Angleški koker španjel – enobarven
	English cocker spaniel – particolours	Angleški koker španjel – večbarven
	English cocker spaniel –tricolours	Angleški koker španjel – tribarven
	English cocker spaniel –roans	Angleški koker španjel – marmoren
	English springer spaniel	Angleški špringer španjel
	Field spaniel	Poljski španjel
	Sussex spaniel	Suseški španjel
Nizozemska	Welsh springer spaniel	Valizanski špringer španjel
	Nederlandse kooikerhondje	Nizozemski kooikerhondje
ZDA	American cocker spaniel – black	Ameriški koker španjel – črn
	American cocker spaniel – any solid colour other than black (ASCOB)	Ameriški koker španjel – ostale barve, razen črne
	American cocker spaniel – particolour	Ameriški koker španjel – večbarven

O imenu šarivca, ki so ga prvotno uporabljali za lov na ptice in pri lovu skupaj s sokoli in jastrebi, so raznotere razlage (Klever, 1995). Espana pomeni po irsko in po baskovsko živa meja. Od tod prihaja ime šarjenje. Nihče ne ve, katera razlaga o izvoru imena drži, jasno je le, da gre za pse z zelo dolgo zgodovino. Za španjele je značilno, da imajo radi dolge

sprehode, da so ljubeznivi hišni prijatelji, uporabljajo jih za lov kot šarivce, lahko tudi kot krvosledce.

Šarivci so lovski psi predvsem za lov na ptice, ki jo najprej najdejo, nato preženejo iz skrivališča, običajno iz grmičevja, da jo lovec lahko v letu ustrelj ali ujame (Klever, 1995).

Preglednica 3: Vodni psi (Group 8 ... , 2010)

Domovina pasme	Ime pasme v izvirniku	Slovensko ime
Francija	Barbet (French water dog)	Barbet (Francoski vodni pes)
Irska	Irish water spaniel	Irski vodni španjel
Italija	Lagotto romagnolo (Romagna water dog)	Lagotto romagnolo (Romanski vodni pes)
Portugalska	Cao de agua Portugues / Portuguese water dog – long and wavy Cao de agua Portugues / Portuguese water dog – shorter and curly	Portugalski vodni pes – dolga in valovita dlaka Portugalski vodni pes – krajša in kodrasta dlaka
Španija	Perro de agua Espanol / Spanish waterdog	Španski vodni pes
Nizozemska	Wetterhoun / Frisian water dog	Frizijski vodni pes
ZDA	American water spaniel	Ameriški vodni španjel

Vodni psi so med najstarejšimi nastalimi pasmami psov, prvotno so jih imenovali tudi vodni španjeli, ki divjad najdejo in jo tudi prinesejo (Laughton, 1980). So bistri, žilavi, družabni in prijazni psi. Odlični lovci na vodne ptice, nobena voda jim ni preveč deroča ali prehladna. Večinoma imajo kodrasto ali vrvičasto, zahtevno dlako za nego.

Laughton (1980) je v svoji knjigi združila zapise, ki nakazujejo nastanek pasme gladkodlaki prinašalec. Po zgodovinskih domnevah nastanka pasme gladkodlaki prinašalec je zaslediti navedbe izvornih pasem, kot so: labradorec oziroma črn pes prinašalec, španjeli in setri (sodijo v sedmo FCI-skupino, sekcija 2 britanski in irski ptičarji in setri, podsekcija 2.2 setri), domnevno in natančneje gordon seter, vodni psi, novofundlandski psi (sodijo v drugo FCI-skupino, sekcija 2 molosoidi, podsekcija 2.2 gorski tip psov), ovčarski psi (prva FCI-skupina, sekcija 1), kot tudi kodrasti prinašalec. Naštete pasme so le domnevni predniki gladkodlakov prinašalcev zaradi enakih krajev, kjer so se podobni psi nahajali, njihovega izgleda, konstitucije telesa, zgradbe in barve dlake ter značajskih lastnosti. Vendar so zaradi pomanjkljivih zapisov in nedokazljivih govoric točnejši podatki nastanka pasme gladkodlaki prinašalec neznani.

2.1.2 Zgodovina pasme gladkodlaki prinašalec

Gladkodlaki prinašalec je tako kot druge lovske pasme nastal z namenom človeku pomagati pri lovu (Krizmanič in Poljšak, 2012). Z razvojem strelnega orožja v 18. stoletju je lov postal učinkovitejši, povečali so se uplen in razdalje, z njimi pa tudi število pobegle obstreljene ter izgubljene divjadi. Na britanskem otočju se je v tem času tako pokazala potreba po psu, ki je sposoben poiskati in prinesiti uplenjeno malo divjad z odročnih, za človeka nedostopnih predelov na kopnem ali v vodi. Sprva so vsakega psa, ki je ustreljeno divjad prinašal, imenovali retriever oziroma prinašalec, sčasoma pa so spoznali, da so pri tem delu najboljši različni vodni psi, španjeli in setri. S križanjem teh psov med seboj ter z ovčarji, ki so bili zelo inteligentni in ubogljivi, so nastali psi prinašalci.

Gladkodlaki prinašalec je po izvoru med najstarejšimi prinašalci – pasma se je izoblikovala v 19. stoletju v Veliki Britaniji (Krizmanič in Poljšak, 2012). Zanesljivo so že pred letom

1850 na tem območju obstajali prinašalci podobni psi, po večini črne barve, njihov točen nastanek pa je zaradi pomanjkljivih zapisov neznan. Podatke o prednikih so začeli zapisovati šele s prvimi pasjimi razstavami leta 1859. V tem času so razlikovali dva tipa prinašalcev – takšne z valovito dlako in takšne s kodrasto. Prva javna predstavitev obeh pasem v ločenih razredih je bila na razstavi leta 1864, uradno evidenco pa so začeli voditi slabo desetletje pozneje z ustanovitvijo britanske kinološke zveze, prve nacionalne kinološke organizacije na svetu. Njen ustanovitelj in dolgoletni prvi predsednik Sewallis Evelyn Shirley (1844–1904) velja za očeta pasme gladkodlaki prinašalec. Od malih nog je bil velik ljubitelj prinašalcev, odločen izboljšati in ustaliti značilnosti pasme, tedaj imenovane »wavy-coated retriever«, da bi se bolj ločila od kodrastega prinašalca. S skrbno selekcijo mu je uspelo poenotiti videz in ustaliti njegovo pojavno odličnost, ki se je ohranila vse do danes.

V desetletjih na prelomu z 19. v 20. stoletje je bil gladkodlaki prinašalec za angleške lovce, zlasti lovske čuvaje, prva izbira in redkokateri lov je minil brez njegove navzočnosti (Krizmanič in Poljšak, 2012). Gladkodlaki prinašalci so bili v tem obdobju najštevilčnejši med retrieverji. Zmagovali so tako na lovskih preizkušnjah kot na razstavah. V času obeh svetovnih vojn je njihovo število močno upadlo. Splošna stiska, nered in vpoklic lovskih čuvajev so pripomogli, da med vojno praktično ni bilo legel. Po drugi svetovni vojni je bila populacija močno zdesetkana in ostarela. S prizadevno načrtno vzrejo so pasmo uspeli rešiti. Odtlej vztrajno pridobiva na priljubljenosti v številnih državah po svetu. V Sloveniji sta bili prvi predstavnici sestri Centa V. Felsbach, z rodovniško številko JRFCR 60000, v psarni Tohočinska, in Corin V. Felsbach (Slika 1), z rodovniško številko JRFCR 60001, v psarni Mimojska, uvoženi v 80. letih, prva legla so sledila kmalu zatem (Juvan, 2014).

Slika 1: Prva slovenska predstavnica gladkodlakega prinašalca uvožena v Slovenijo leta 1986 in njeno prvo leglo osmih mladičev v psarni Mimojska leta 1988 (Foto: V. Eržen)

Do leta 1999 je bilo v rodovno knjigo vpisanih okoli 220 gladkodlakih prinašalcev in od leta 1999 do danes 355 (Preglednica 4), skupno 575 psov. V Sloveniji poznamo dve psarni Ronraj in L' Amai, ki se ukvarjata izključno z vzrejo gladkodlakih prinašalcev. Prvi njihovi legli sta bili leta 2005 in 2009. Kasneje se je število legel še nekoliko povečalo in vzrejali niso več le posamezniki.

Preglednica 4: Statistika psov prinašalcev od januarja 1999 do novembra 2014 (Juvan, 2014)

Pasma prinašalca	Število legel	Število mladičev	Število uvoženih mladičev	Povprečno število mladičev na leglo	Število vpisov
Gladkodlaki prinašalec	42	332	23	7,9	355
Zlati prinašalec	350	2384	41	6,8	2425
Labradorec	366	2120	107	5,8	2227
Novoškotski prinašalec	1	5	9	5	14
Kodrasti prinašalec	0	0	1	0	1
Chesapeake bay prinašalec	0	0	1	0	1

Gladkodlaki prinašalci so po številčnosti na tretjem mestu od prinašalcev. Najbolj številčno so v Sloveniji zastopani zlati prinašalci in labradorci. V Sloveniji pa imamo tudi že prve predstavnike pasem novoškotskih prinašalcev, kodrastega prinašalca in chesapeake bay prinašalca.

2.1.3 Opis pasme

Gladkodlaki prinašalec ima očarljiv značaj (Krizmanič in Poljšak, 2012). Slovi kot pes, ki zajema življenje z veliko žlico in se veseli slehernega trenutka. Odrašča počasi. S svojo mladostniško razigranostjo in dovtipnimi domislicami razveseljuje pozno v starost, zato ga ne imenujejo zaman pasji Peter Pan. V splošnem so gladkodlaki prinašalci živahni psi skozi vse življenje in samo njihovi ožji družinski člani ali lastnik bodo lahko opazili postopno upočasnjjen korak v pozni starosti psa. Je samozavesten, odprt, dobrovoljen, pameten, prijazen, pogumen, zagnan in vedno pripravljen na zabavo. Svoji družini je vdan in želi ugajati, prijateljeval pa bi tudi širokemu krogu drugih ljudi in živali, zaradi česar ni najboljši čuvaj. Odrasel pes sicer opozori na tujca, a je ljubezniv in načeloma prijateljski do vseh. Ekstremi v značaju, kot so nervoznost, hiperaktivnost ali ne izzvan napad, niso značilni za to pasmo in so nesprejemljivi. Velja za vsestranskega delovnega psa in prilagodljivega spremljevalca. Zaradi prirojene učljivosti in srčnosti blesti kot hišni ljubljencek. Kot prinašalec se pogosto ozira za prenosljivim predmetom, ki bi ga z veseljem prinesel lastniku. Rad ima otroke in je z njimi nežen, vendar je zaradi velikosti in razigranosti potreben nadzor. Otrokom in psu je iz previdnosti priporočljivo postaviti pravila – nič tekanja, kričanja, grobe igre, skakanja in ščipanja.

Gladkodlaki prinašalec je vzrejen za celodnevno delo v lovišču, zato potrebuje dovolj gibanja in možnosti za izražanje svojih naravnih sposobnosti. Za vrhunske dosežke na kateremkoli področju potrebuje aktivno in razgibano življenje, trdno prijateljsko vez z vodnikom in ljubečo individualno pozornost. Družaben kot je, najbolj funkcionira ob svojem človeku, prisoten pri vseh opravilih in vključen v družinske aktivnosti. Lahko postanejo precej potrti, ko ostanejo sami ali ob pomanjkanju časa oziroma pozornosti.

Zaradi te lastnosti ni primeren za bivanje v pesjaku ali na vrtu brez zaposlitve in stika z ljudmi (Mason, 1996).

Gladkodlaki prinašalec je s svojo živahnostjo in eleganco telesa videti nadvse očarljiv (Krizmanič in Poljšak, 2012). V pasmi ni delitve na delovne in razstavne – isti pes, ki danes navdušeno tekmuje v delu, lahko jutri z enakim zanosom zmaga na razstavi (t. i. dual purpose).

Tipični predstavnik v dobri telesni pripravljenosti je videti močan, vitek, odporen in vzdržljiv. Glava je nekoliko daljša in ožja kot pri ostalih prinašalcih, z le rahlo nakazanim stopom. Deluje, kot bi bila izklesana iz enega kosa, ploskih površin ter dobro zapolnjenih predelov med in pod očmi. Te so temno rjave barve, z inteligentnim in prijaznim izrazom (Johnson, 2013). Svetle oči dajejo vtis strogega izraza, ki je netipičen za pasmo. Lahko so nekoliko svetlejša pri rjavih psih, pri katerih se barva oči bolj ujema z barvo psa. Pomembna je tudi oblika oči, ki je v obliki mandlja. Ima močne čeljusti s pravilnim in popolnim škarjastim ugrizom (t. i. zgornji zobje tesno pokrivajo spodnje zobe in so poravnani s čeljustjo). Ušesa so relativno majhna in spuščena tesno ob glavi. Vrat povezano preide v ramena, hrbtina linija je močna in ravna. Dolžina psa je v prsnem košu, ki je globok, zmerno širok in prostoren, v sprednjem delu z močno izraženo prsnico. Rep je nošen v liniji hrbta in se premika levo-desno kar nakazuje zadovoljen značaj gladkodlakega prinašalca. Gibanje gladkodlakega prinašalca je lahkotno in elegantno brez odvečnih gibov in okornosti. Primerna telesna zgradba psu omogoča neovirano gibanje in mu olajša napore pri delu.

Mimoidoče običajno pritegne sijaj kože, ki je nezahteven za nego in se ne masti (Krizmanič in Poljšak, 2012). Dlaka odpada v obdobju menjave, nima vonja, je mehka na otip in vedno svetleča. Gladkodlaki prinašalci so veliki ljubitelji vode in zelo dobri plavalci. Kakovostna dlaka jih ščiti v goščavi in se po kopanju hitro posuši. Umazanja se zaradi prožnosti in gladkosti ne vpija in zelo hitro odpade. Zaradi teh značilnosti so gladkodlaki prinašalci primerni sopotniki ljudem z alergijo in astmatikom. Dovoljeni barvi sta črna in rjava (Wakefield, 2005). Rjava je recesivna do črne, kar pomeni, da morata oba starša rjavega psa nositi gen za rjavo barvo (bb), četudi sta oba črna (Bb). Rjav predstavnik pasme nosi le gen za rjavo barvo in dva rjava starša imata lahko le rjave mladiče. V pasmi poznamo tudi pse rumene barve (ee), ki ne dobijo vzrejnega dovoljenja. Veliko dolgoletnih vzrediteljev, ki verjamejo, da so s to barvo povezane zdravstvene težave, se rumeni barvi psov izogibajo pri svoji vzreji, zato se tudi ti predstavniki pasme redko pojavljajo. Podrobnejši prikaz dedovanja barve pri gladkodlakah prinašalcih je predstavljen na slikah 2, 3 in 4.

Barvne oznake za OČETA

		BE	bE	Be	be
Barvne oznake za MAMO	BE	 BBEE	 BbEE	 BBEe	 BbEe
	bE	 BbEE	 bbEE	 BbEe	 bbEe
	Be	 BBEe	 BbEe	 BBee	 Bbee
	be	 BbEe	 bbEe	 Bbee	 bbee

Slika 2: Prikaz možnih kombinacij potomcev različnih staršev (Dedovanje..., 2014)

									
	BBEE	BBEe	BbEE	BbEe	BBee	Bbee	bbee	bbEE	bbEe
BBEE									
BBEe		◆ 3/4 ◆ 1/4		◆ 3/4 ◆ 1/4	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/2 ◆ 1/2		◆ 3/4 ◆ 1/4
BbEE			◆ 3/4 ◆ 1/4	◆ 3/4 ◆ 1/4		◆ 3/4 ◆ 1/4	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/2 ◆ 1/2
BbEe		◆ 3/4 ◆ 1/4	◆ 3/4 ◆ 1/4	◆ 9/16 ◆ 4/16 ◆ 3/16	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 3/8 ◆ 4/8 ◆ 1/8	◆ 1/4 ◆ 2/4 ◆ 1/4	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 3/8 ◆ 2/8 ◆ 3/8
BBee		◆ 1/2 ◆ 1/2		◆ 1/2 ◆ 1/2					◆ 1/2 ◆ 1/2
Bbee		◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 3/4 ◆ 1/4	◆ 3/8 ◆ 4/8 ◆ 1/8				◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/4 ◆ 2/4 ◆ 1/4
bbee		◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/4 ◆ 2/4 ◆ 1/4					◆ 1/2 ◆ 1/2
bbEE			◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/2 ◆ 1/2		◆ 1/2 ◆ 1/2			
bbEe		◆ 3/4 ◆ 1/4	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 3/8 ◆ 2/8 ◆ 3/8	◆ 1/2 ◆ 1/2	◆ 1/4 ◆ 2/4 ◆ 1/4	◆ 1/2 ◆ 1/2		◆ 3/4 ◆ 1/4

Slika 3: Podrobnejši prikaz deleža mladičev po barvi glede na gen barve pri starših (Dedovanje..., 2014)

	BBEE	BBEe	BbEE	BbEe	BBee	Bbee	bbee	bbEE	bbEe
BBEE	BBEE	BBEE 1/2 BBEe 1/2	BBEE 1/2 BbEE 1/2	BBEE 1/4 BbEE 1/4 BBEe 1/4 BbEe 1/4	BBEE 1/2 BBEe 1/2	BBEE 1/4 BbEE 1/4 BBEe 1/4 BbEe 1/4	BbEe	BbEE	BbEE 1/2 BbEe 1/2
BBEe	BBEE 1/2 BBEe 1/2	BBEE 1/4 BBEe 2/4 BBee 1/4	BBEE 1/4 BbEE 1/4 BBEe 1/4 BbEe 1/4	BBEE 1/8 BbEE 1/8 BBEe 2/8 BbEe 2/8 BBEe 1/8 Bbee 1/8	BBEe 1/2 BBee 1/2	BBEe 1/4 BbEe 1/4 BBee 1/4 Bbee 1/4	BbEe 1/2 Bbee 1/2	BbEE 1/2 BbEe 1/2	BbEE 1/4 BbEe 1/4 BBEe 1/4 Bbee 1/4
BbEE	BBEE 1/2 BbEE 1/2	BBEE 1/4 BbEE 1/4 BBEe 1/4 BbEe 1/4	BBEE 1/4 BbEE 2/4 bbEE 1/4	BBEE 1/8 BbEE 1/8 BBEe 2/8 bbEE 1/8 BbEe 1/8	BBEe 1/2 BbEe 1/2	BBEe 1/4 BbEe 2/4 bbEe 1/4	BbEe 1/2 bbEe 1/2	BbEE 1/2 bbEE 1/2	BbEE 1/4 BbEe 1/4 bbEE 1/4 bbEe 1/4
BbEe	BBEE 1/4 BbEE 1/4 BBEe 1/4 BbEe 1/4	BBEE 1/8 BbEE 1/8 BBEe 2/8 BbEe 2/8 BBee 1/8 Bbee 1/8	BBEE 1/8 BbEE 2/8 BBEe 1/8 BbEe 2/8 bbEE 1/8 bbEe 1/8	BBEE 1/16 BbEE 2/16 BBEe 2/16 BbEe 4/16 bbEE 1/16 bbEe 2/16 BBee 1/16 Bbee 2/16 bbEe 1/16	BBEe 1/4 BbEe 1/4 BBee 1/4 Bbee 1/4	BBEe 1/8 BbEe 2/8 bbEe 1/8 BBee 1/8 Bbee 2/8 bbee 1/8	BbEe 1/4 bbEe 1/4 Bbee 1/4 bbEe 1/4	BbEE 1/4 BbEe 1/4 bbEE 1/4 bbEe 1/4	BbEE 1/8 BbEe 2/8 bbEE 1/8 bbEe 2/8 BBee 1/8 bbee 1/8
BBee	BBEE 1/2 BBEe 1/2	BBEe 1/2 BBee 1/2	BBEe 1/2 BbEe 1/2	BBEe 1/4 BbEe 1/4 BBee 1/4	BBee	BBee 1/2 Bbee 1/2	Bbee	BbEe	BbEe 1/2 Bbee 1/2
Bbee	BBEE 1/4 BbEE 1/4 BBEe 1/4 BbEe 1/4	BBEe 1/4 BbEe 1/4 BBee 1/4 Bbee 1/4	BBEe 1/4 BbEe 2/4 bbEe 1/4	BBEe 1/8 BbEe 2/8 BBee 1/8 Bbee 2/8 bbee 1/8	BBee 1/2 Bbee 1/2	BBee 1/4 Bbee 2/4 bbee 1/4	Bbee 1/2 bbEe 1/2	BbEe 1/2 bbEe 1/2	BbEe 1/4 bbEe 1/4 BBee 1/4 bbee 1/4
bbee	BbEe	BbEe 1/2 Bbee 1/2	BbEe 1/2 bbEe 1/2	BbEe 1/4 bbEe 1/4 Bbee 1/4	Bbee	Bbee 1/2 bbee 1/2	bbee	bbEe	bbEe 1/2 bbee 1/2
bbEE	BbEE	BbEE 1/2 BbEe 1/2	BbEE 1/2 bbEE 1/2	BbEE 1/4 bbEE 1/4 bbEe 1/4	BbEe	BbEe 1/2 bbEe 1/2	bbEe	bbEE	bbEE 1/2 bbEe 1/2
bbEe	BbEE 1/2 BbEe 1/2	BbEE 1/4 BbEe 1/4 BBee 1/4	BbEE 1/4 BbEe 1/4 bbEE 1/4 bbEe 1/4	BbEE 1/8 BbEe 2/8 bbEE 1/8 bbEe 2/8 Bbee 1/8	BbEe 1/2 Bbee 1/2	BbEe 1/4 bbEe 1/4 Bbee 1/4 bbee 1/4	bbEe 1/2 bbEe 1/2	bbEE 1/2 bbEe 1/2	bbEE 1/4 bbEe 2/4 Bbee 1/4

Slika 4: Prikaz deleža možnih barvnih kombinacij v leglu glede na paritvene kombinacije gena barve pri starših (Dedovanje..., 2014)

2.1.4 FCI standard za gladkodlakega prinašalca

Standard pasme je niz smernic, ki zajemajo značilne lastnosti, kot so videz, gibanje in značaj za določeno pasmo psov (Moore, 1995). V besedi opisuje idealnega predstavnika pasme. Noben posamezen pes ni popoln, vendar standard določa najboljše za pasmo, k čemer je treba v polni meri stremeti. V Evropi je predpisan FCI-standard pasem.

Številka FCI standarda: 121 (FCI-Standard No. 121, 2009), (Priloga B)

Pasma: Flat-Coated retriever, Gladkodlaki prinašalec

Izvor pasme: Velika Britanija

Datum izdaje originalnega veljavnega standarda: 28.07.2009.

Uporabnost: Lovski pes.

Klasifikacija F.C.I.: 8. skupina (prinašalci, šarivci, vodni psi). Sekcija 1 (prinašalci). Z delovnim izpitom.

Splošni vtis: Bister in živahen pes, srednje velikosti, z inteligentnim izrazom; videti močan, a ne okoren in isker brez šibkosti.

Vedenje in značaj: Z močno izraženimi naravnimi zasnovami lovskega psa, optimizmom in prijaznostjo, ki se kaže z navdušenim mahanjem repa; samozavesten in ljubezniv.

Glava: Dolga in lepo izoblikovana (Slika 5).

- Lobanja: Ploska in zmerno široka.
- Stop: Rahel stop med očmi, nikakor ne sme biti poudarjen, linije glave niso niti vbočene niti izbočene.
- Smrček: Velik, z odprtimi nosnicami.
- Čeljusti/zobje: Čeljusti dolge in močne, sposobne nositi zajca ali fazana, s popolnim, pravilnim in kompletnim škarjastim ugrizom, t.j. zgornji zobje tesno prekrivajo spodnje in so pod pravim kotom vsajeni v čeljust. Zobje zdravi in močni.
- Oči: Srednje velike, temno rjave ali lešnikove barve z zelo inteligentnim izrazom (okroglo poudarjeno oko je močno nezaželeno). Ne smejo biti poševno vstavljene.
- Uhlja: Majhna in dobro nastavljena, spuščena tesno ob glavi.

Vrat: Glava dobro povezana z vratom, ki je zmerno dolg in brez odvečne kože, simetrično in poševno vstavljen v ramena; zvezno preide v hrbet, da omogoča lažje iskanje sledi.

Telo:

- Ledja: Kratka in široka. Dolg ledveni del je močno nezaželen.
- Prsni koš: Globok in zmerno širok, spredaj dobro razvit z izraženo prsnico. Prednja rebra precej ravna. Prsni koš dolg, postopoma se boči in je lepo zaobljen na sredini, proti zadnjemu delu telesa pa spet manj.
- Rep: Kratek, raven in dobro vstavljen, mahajoč, vendar nikoli bistveno nad hrbtno linijo.

Okončine:

- Prednje okončine: Prednje noge ravne, s čvrstimi in ne pregrobimi kostmi.
- Komolca: Gibljeta se prosto in vzporedno ob prsnem košu.
- Prednje šape: Okrogle in močne, s sklenjenimi in dobro vzbočenimi prsti. Blazinice debele in močne.
- Zadnje okončine: Mišičaste. S pravilno okotenostjo in držo.
- Kolenski sklep: zmerno upognjen.
- Skočni sklep: zmerno upognjen, nizko postavljen. Kravja stoja močno nezaželena.
- Zadnje šape: Okrogle in močne, s sklenjenimi in dobro vzbočenimi prsti. Blazinice debele in močne.

Gibanje: Prosto in tekoče; premočrtno in točno, gledano tako od spredaj kot od zadaj.

Kožuh:

- Dlaka: Gosta, tanka do srednje močna in kakovostna, čim bolj priležna. Noge in rep dobro odlakani. Polna odlakanost z zrelostjo poudari eleganco dobro grajenega psa (Slika 5).
- Barva: Samo črna ali rjava.

Velikost in telesna masa

- Zaželena višina:
psi 59 do 61,5 cm,
psice 56,5 do 59 cm

- Zaželeno telesna masa v delovni kodiciji:

psi 27 do 36 kg,

psice 25 do 32 kg

Napake: Vsako odstopanje od prej omenjenih točk naj se šteje za napako; resnost, s katero je potrebno obravnavati le-to, naj bo v natančnem razmerju z njeno stopnjo in njenim vplivom na zdravje, v dobro psa in na njegovo zmožnost opravljanja zanj običajnega dela.

Diskvalifikacijske hibe:

- napadalnost ali pretirana plašnost
- psi, ki očitno kažejo fizične ali vedenjske anomalije.

Opomba:

- Samci morajo imeti dve normalni modi popolnoma spuščeni v mošnjo.
- Vzrejno dovoljenje dobijo samo funkcionalno in klinično zdravi psi, ki so tipični predstavniki pasme.

Slika 5: Predstavnici gladkodlakega prinašalca (Foto: E. Krizmanič)

2.1.5 Gladkodlaki prinašalci na razstavah

Prvotno so bile razstave namenjene psom iste pasme, ki so tekmovali med seboj glede na sodniško oceno in za namen izboljšanja pasem (Phillips, 1996). Zmagovalec bi moral biti tisti pes, ki je po opisu najbližje standardu pasme in na ta način dobimo predstavnika pasme, kakor bi moral izgledati tudi v prihodnosti. Videz pasme, značaj in zdravje so vsi enakovredno pomembni dejavniki pri izbiri. Razstavljajo lahko le pse z rodovnikom, ki ga priznava FCI.

Gladkodlaki prinašalci ne potrebujejo veliko priprav za razstave (Mason, 1996). Velik del priprav sodi že v vsakdanjo nego in skrb za zdravje psa. V kolikor si krempljev ne zbrusi sam med sprehodi, mu je treba konice krempljev redno ščipati. Psa počešemo v smeri rasti

dlake, odstranimo morebitne skupke dlak, ki so se spletki na repu in nogah. Dlako na ušesih postrizemo s škarjami za redčenje, ki jih uporabimo tudi za oblikovanje dlake pod ušesi in na vratu. Postrižene morajo biti tudi šape med prsti in dlaka na nogah do skočnega sklepa, rep in daljša dlaka na nogah morajo biti le oblikovani v lepo linijo. Nekaj dni prej ga je priporočljivo skopati, da urejen videz naredi vtis na sodnika. Gladkodlaki prinašalec mora po ureditvi še zmeraj izgledati zelo naravno in elegantno, tako narekuje tudi standard pasme. Prekomerno striženje, ki spremeni naravni videz psa, lahko kaznujejo s slabšo oceno. Razstavljajo ga na popuščeni razstavnih vrhovi, ki naj bo v barvi psa. Povodci v različnih barvnih odtenkih lahko uničijo videz lepe vratne linije psa. Pes mora v razstavnem ringu pokazati pravilen značaj gladkodlakega prinašalca, kateremu se rep nikoli ne ustavi. Na razstavi ga zato vodimo brez držanja psa in vlečenja za vrstico.

2.2 O DELOVNIH PSIH

Sobivanje s psom nam daje ugodje, zaščito in družabnika, zato si nekateri ljudje želijo pri svojem aktivnem življenju tudi nepogrešljivega pomočnika oziroma spremljevalca (Hastings in sod., 2011). Pes je že po naravi ustrežljiv do človeka, še posebej, če od njega zahtevamo kaj, kar je povezano z njegovim prvotnim namenom pasme, kot so paša, lov in podobno. Večina psov bo naši zahtevi poskušala ustreči, vendar pri dolgotrajnem naporu zaradi neprimerne telesne zgradbe za opravljanje določenega dela lahko psi opešajo in enostavno ne morejo več opravljati zahtevane naloge. Mnogo veterinarjev, terapevtov in pasemskih klubov zato opozarja na zgradbo telesa psa posamezne pasme.

Hastings in sod. (2011) v svoji knjigi opozarjajo vzreditelje, vzrejne komisije, tekmovalce na razstavah ali delovnih dogodkih, da morajo konstantno graditi na svojem znanju o zgradbi telesa psov in zagotoviti, da so psi sposobni opravljati določeno delo na različnih dogodkih in delo, za katero je bila pasma ustvarjena. Pravilna telesna zgradba je pomembna za zdravje psa in da pasma v polni meri ohrani svojo integriteto tudi v prihodnosti. Le dobro grajen lovski pes je sposoben celodnevnega dela v lovišču. Boljše kot je pes zgrajen, učinkoviteje bo delal, tekmoval ali le poskakoval.

Tako konstitucija telesa kot značajske lastnosti so pomembne za sposobnosti psa in dosežke. Gladkodlaki prinašalci so bili edini prinašalci, vzrejeni za dva namena, angleško kot »dual purpose« psi (Mason, 1996). V svetu prinašalcev in delovnih pasem to pomeni, da so psi vzrejeni tako, da konstitucijsko in značajsko v polni meri zastopajo svojo pasmo na razstavah, kot tudi, da so sposobni opravljati določeno delo. V kolikor je en vidik lastnosti pasme izpostavljen, bo ta močnejše izražen, vendar se hitro zgodi, da se izgubijo druge značilnosti pasme. Torej pri vzreji izključno za namen dela so ostale lastnosti izgubljene in obratno, če je vzreja usmerjena v namen zmagam na razstavah, se hitro zgodi, da izgubimo lastnosti (tako konstitucijske kot karakterne), ki so potrebne za dobro delo psa. Gladkodlaki prinašalci počasi odrasčajo in zaradi vzreje za dva namena (dual purpose) niso vedno odlikovali na lovskih tekmah ali razstavah in lastniki niso postali profesionalni trenerji ali vodniki, ampak so dali prednost sodelovanju s psom. Vendar izkušenega in razvitega gladkodlakega prinašalca je kasneje težko premagati. Zaradi značilnih lastnosti in prednosti pasme so bili velikokrat gladkodlaki prinašalci tudi prva izbira lovskih čuvajev.

2.3 DELO PSOV PRINAŠALCEV

Vsestranska nadarjenost gladkodlakega prinašalca je uporabna za različne kinološke discipline. Odličen je za lovsko delo, reševalstvo, agility, frizbi, kot terapijski pes, pomočnik slepim, reševalec iz vode ali za delo v policiji kot iskalec prepovedanih drog (Krizmanič in Poljšak, 2012).

Temeljni namen večine lovsko-kinoloških prireditev je za potrebe lovskih organizacij zagotavljati čistopasemske in ustrezno preizkušene lovske pse (Mali, 2003). Poleg tega tovrstne prireditve služijo tudi izobraževanju lovskih pripravnikov in drugih lovcev, pomembne pa so tudi s stališča promocije lovske kinologije v lovski in širši javnosti. Nekatere lovsko-kinološke prireditve omogočajo dodatno usposabljanje lovskih psov, hkrati pa so priložnost za druženje vodnikov in kinoloških strokovnjakov ter njihovo medsebojno izmenjavo izkušenj in znanj. Osnovni namen delovnih preizkušenj je ugotoviti prirojene naravne zasnove lovskih psov za delo oziroma preveriti sposobnost in usposobljenost psov za določeno obliko lova. Hkrati je uspešno opravljen preizkus v delu eden od osnovnih pogojev, ki jih mora lovski pes izpolniti za pridobitev vzrejnega dovoljenja (Priloga F in E). Pri opisih posamezne discipline, za katere so specializirani prinašalci, smo se osredotočili na lovsko delo prinašalcev v Sloveniji.

2.3.1 Preizkus naravnih zasnov prinašalcev (PNZ)

Kot že samo ime pove, je preizkus naravnih zasnov organiziran z namenom ugotavljanja prirojenih naravnih zasnov prinašalcev. Preizkus je sestavljen iz štirih nalog, ki so razlagane z ocenami odlično opravil, opravil in ni opravil. Naloge so sestavljene iz naslednjih preverjaj sposobnosti psa (Pravilnik o preizkušnji ... , 2014):

- prinašanje pernate divjadi (raca/fazan/jerebica) preizkušajo tako, da je pes ob vodnikovi nogi, medtem ko pomočnik v oddaljenosti od 15 do 20 metrov odvrže čim dlje kos pernate divjadi, tako da pes vidi. Teren mora biti poraščen s travo ali nizkim grmovjem (do 40 cm). Na povelje vodnika mora pes odvržen kos divjadi poiskati, ga prinesiti ter oddati vodniku. Pri tej disciplini ocenjujejo voljo do iskanja, način iskanja, hitrost prinašanja ter oddajo divjadi. Pri oddaji pes lahko stoji,
- prinašanje race iz globoke vode ocenjujejo tako, da v stoječo vodo pomočnik čim dlje od obale odvrže raco, tako da pes vidi. Voda mora biti tako globoka, da mora pes plavati do odvržene race. Pes je na povodcu ob vodnikovi nogi. Na povelje mora pes v vodo po raco, jo prinesiti iz vode vsaj dva metra, ne da bi raco spustil (šele potem naj bi se otresel) ter jo prinesiti vodniku. Pri oddaji pes lahko stoji,
- obnašanje ob strelu ocenjujejo tako, da se največ pet vodnikov z navezanimi psi razporedi v vrsto. Povodci morajo biti popuščeni. Sodnik da z razdalje, s katere lahko opazuje vse pse naenkrat, znak za strel iz puške. Pomočnik – strelec naj bo od psov oddaljen 30 korakov. Pes ne sme pokazati znakov panike ali pretiranega strahu, ne sme se trgati s povodca, cviliti ali se tresti. Lahko pokaže le zanimanje do dela (prinašanja);
- vodljivost ocenjujejo ves čas poteka preizkušnje, dodatno pa še obnašanje med ljudmi. Pes naj bi hodil ob levi nogi vodnika, ne vlekel in ne zaostajal.

Za uspešno opravljen PNZ mora pes vse štiri discipline opraviti pozitivno in ne sme kazati nikakršnih znakov streloplahosti, napadalnosti ali bojazljivosti.

2.3.2 Uporabnostna preizkušnja v prinašanju za prinašalce (TP-R)

Uporabnostna preizkušnja v prinašanju je namenjena preverjanju lovskih sposobnosti prinašalcev in za doseg priznavanja prvaštev na osnovi lepotnih tekmovanj (Pravilnik o uporabnostni ... , 2009). Prijavijo lahko pse, ki imajo predhodno opravljeno pozitivno telesno oceno. Prinašalce, ki opravijo TP-R, lahko vpišejo v knjigo delovnih lovskih psov in na razstavah jih lahko vpišejo v razred delovnih psov. Zmagovalcu s I. nagradno oceno podelijo naziv CACIT. Preizkušnja je razdeljena na sedem disciplin:

- 1.) ubogljivost: obnašanje na stojišču, vodljivost na povodcu, prosta vodljivost, odložitev s strelomirnostjo, splošna ubogljivost v polju, gozdu, vodi,
- 2.) poljsko delo: vlečka pernate divjadi – 200 korakov, iskanje pernate divjadi – 2 kosa na 60 korakov pod kotom 90°,
- 3.) gozdno delo: vlečka dlakaste divjadi – 300 korakov, iskanje izgubljene divjadi – 2 kosa na površini 50 x 50 korakov,
- 4.) vodno delo: prinašanje iz globoke vode,
- 5.) prinašanje: zajec ali kunec, fazan, raca,
- 6.) usmerljivost: pri vodnem delu in na polju,
- 7.) veselje do dela.

Opis posameznih disciplin

Ubogljivost preverjajo v času celotne preizkušnje in je sestavljena iz štirih preverjanj. Prva je obnašanje na stojišču, kjer ima vodnik psa prostega ob sebi. Pes mora med simulacijo pogona divjadi mirno čakati in spremljati dogajanje. Za vsako odstopanje, kot je premikanje ali oddaljevanje psa, lajanje, vzpenjanje na vodnika, oceno zmanjšajo.

Vodljivost na povodcu ocenjujejo v času celotne preizkušnje in pri vaji z odložitvijo s strelom. Vodnik naredi približno 50 korakov s privezanim psom, nato psa odpne. Možno je le povelje poleg, nato mora vodnik narediti še nadaljnjih 50 korakov z nenavezanim psom. Najboljšo oceno lahko dobi pes, ki hodi ob vodnikovi nogi, v goščavi pa takoj za njim. Pri odložitvi s strelom da vodnik psu tiho povelje ali znak z roko, da ostane na prostoru. Vodnik se oddalji tako daleč, da ga pes ne vidi (rob, drevo, grm). Sodnik, ki psa opazuje, da po 1 minuti znak za prvi strel, po 10 sekundah pa še za drugega. Nato gre vodnik nazaj do psa ter ga da na povodec.

Poljsko delo je sestavljeno iz dveh disciplin. Ocenjujejo sledenje (200 korakov) in iskanje pernate divjadi. Vlečka pernate divjadi je položena na preglednem terenu in ima en zavoj. Na začetku vlečke je lahko nekaj peres kot nastrel. Vodnik da psa na nastrel in gre lahko največ 20 korakov z navezanim psom, nato mora pes samostojno in natančno slediti vlečko. Na koncu vlečke je položena pernata divjad, ki jo mora pes prinesiti do vodnika.

Pernati divjadi odvržejo v poraščen teren na razdalji 60 korakov in pod kotom 90°, tako da pes ne vidi. Pes išče z nasprotne strani, od koder sta bila kosa odložena in išče z vetrom na pregledni površini s srednjo podrastjo. Vodnik na odrejenem mestu usmeri psa, ki mora na povelje divjad prinesiti. Vodnik psa lahko usmerja z znaki. Oceno določijo glede na čas prinesenih kosov divjadi (enega ali dveh).

Gozdno delo je ravno tako sestavljeno iz dveh disciplin. Ocenjujejo sledenje dlakasti divjadi na razdalji 300 korakov. Sled je položena tako, da ima dva topa zavoja, zadnjih 100 korakov je v gozdu, kjer stoji sodnik oz. pomočnik sodnika. Če drugače ni možno, je lahko cela sled položena v gozdu, ki pa mora biti toliko pregleden, da vidijo delo psa do prvega zavoja. Na začetku sledi je lahko nekaj položene dlake kot nastrel, na koncu sledi je odložen zajec ali kunec. Pes mora divjad najti in prinesiti do vodnika.

Druga disciplina v gozdu je prosto iskanje izgubljene divjadi na površini 50 x 50 korakov. Na gozdnih tleh z gosto podrastjo z nasprotne strani, od koder bo začel iskati pes, odvržejo dva kosa pernate ali dlakave divjadi, lahko je tudi kombinacija kosa pernate in kosa dlakave. Vodnik na določenem mestu izpusti psa, ki mora površino preiskati in najdena kosa prinesiti vodniku. Vodnik sme psa spodbujati samo s poveljem za iskanje in se lahko giba le ob površini, ki jo pes raziskuje. Oceno določijo glede na samostojnost psa in na čas najdene divjadi, ki jo pes prinese vodniku.

Pri vodnem delu preverjajo prinašanje iz globoke vode. Mrtvo raco odvržejo v globoko vodo, poraslo z ločjem vsaj osem metrov od obale, tako da pes ne vidi, lahko pa sliši padec mrtve race v vodo. Vodnik na primerni razdalji izpusti psa in le-ta mora v globoki vodi raco poiskati, prijeti in prinesiti vodniku. Slab prijem, za perut, nogo, glavo in spuščanje race slabše ocenijo.

Način prinašanja ocenjujejo v času celotne preizkušnje. Pravilen prijem in nošenje je, ko pes svoj prijem uskladi z vrsto in maso divjadi. Premočan ali preohlapen prijem zmanjšujeta oceno. Pomembno je tudi pravilno oddajanje divjadi vodniku v roke. Pes lahko divjad odda stoje ali sede. Pri prinašanju race iz vode se pes ne sme otresti, preden divjadi ne odda. Oceno prinašanja določijo iz povprečja vseh disciplin prinašanj.

Pri usmerljivosti ocenjujejo sodelovanje in komunikacijo med vodnikom in psom. Prinašalec mora biti med lovskim delom ves čas pozoren tudi na svojega vodnika in hitro upoštevati njegova povelja. Ocenjujejo tudi pasje veselje do dela, če ima zanimanje za okolico, divjad in do vodnika.

Izključitev psa iz TP-R je v primeru, da je pes strelo-plah, ne prinaša, ne gre v vodo, če poškoduje divjad. Psi, ki so uspešno opravili TP-R, so glede na doseženo število točk razvrščeni v tri nagradne razrede. Prvi nagradni razred je od 204 do 180 točk, drugi od 179 do 140 točk in tretji od 139 do 80 točk. Psi, ki so prejeli manj kot 80 točk niso razvrščeni.

2.3.3 Lovska preizkušnja prinašalcev (LP-R)

Ravno tako kot TP-R je tudi lovska preizkušnja prinašalcev (LP-R) organizirana z namenom preverjanja lovskih sposobnosti prinašalcev. V tujini ga imenujejo kot test na mrzlo divjad »cold game test«. Zmagovalcu podelijo naziv CACT. Ocenjujejo enake discipline, kot jih zajema TP-R, le da je LP-R preizkušnja nekoliko krajša pri izvedbi poljskega in gozdnega dela (Pravilnik o lovski ... , 2005).

Pri poljskem delu mora pes pri vaji prostega iskanja najti le en kos pernate divjadi na površini 50 x 50 korakov. Gozdno delo zajema le vajo vlečke dlakaste divjadi, brez prostega iskanja v gozdu kot pri TP-R.

Preizkušnja LP-R je razdeljena na šest disciplin in jih izvajajo na enak način kot pri opisu preizkušnje TP-R:

- 1.) ubogljivost: obnašanje na stojišču, vodljivost na povodcu, prosta vodljivost, odložitev s strelomirnostjo, splošna ubogljivost v polju, gozdu, vodi,
- 2.) poljsko delo: vlečka pernate divjadi – 200 korakov, iskanje pernate divjadi – 1 kos na površini 50 x 50 korakov,
- 3.) gozdno delo: vlečka dlakaste divjadi – 300 korakov,
- 4.) vodno delo: prinašanje iz globoke vode,
- 5.) prinašanje: zajec ali kunec, fazan, raca,
- 6.) veselje do dela pri prinašanju in iskanju.

2.3.4 Delovni test

Delovni test iz prinašanja (working test) izvira iz Velike Britanije, natančneje iz srednje Anglije, kjer je leta 1946 skupina prinašalskih navdušencev ustanovila klub imenovan The United Retriever Club (URC). Menili so, da morata biti trening in delo prinašalcev dostopna vsem zainteresiranim, ne le tistim, ki se ukvarjajo z lovom, imajo dovolj denarja, svoja lovišča in divjad. S tem namenom so organizirali tečaje šolanja, treninge so razporedili v različne zahtevnostne razrede in spodbujali člane, da se udeležujejo lovskih preizkušenj. Po letu dni delovanja je URC leta 1947 organiziral prvo tekmovanje delovni test, na katerem so člani lahko preverili pridobljeno znanje in napredek svojih mladih psov. Prireditev je požela uspeh, postala zelo priljubljena po vsej državi in URC je pri britanski kinološki zvezi dosegel uradno priznanje te tekmovalne discipline. Danes delovni test množično gojijo širom Velike Britanije in Evrope (The History ... , 2013). Disciplina se je razvila tudi v mednarodno tekmovanje (Priloga D).

V Sloveniji je delovni test še mlada disciplina. Začetki delovnega testa v Sloveniji se beležijo od leta 2006, ko so si ljubitelji prinašanja ogledali disciplino v sosednjih državah in začeli redno skupaj trenirati. Z leti je bilo čedalje več navdušenih in čedalje bolj zavzeto so si prizadevali, da bi dobili možnost svoje pse ustrezno šolati in preizkušati tudi na domačih tleh. Ljubitelji prinašanja so s pomočjo poznavalcev iz tujine organizirali več predstavitev in delavnic. Dogodki so se intenzivneje vrstili v letu 2012, z letom 2013 pa so se pojavila tudi prva tekmovanja po celi Sloveniji (Zgodovina ... , 2013).

Tekmovanje delovni test iz prinašanja je za vse lastnike prinašalcev, ki jih zanima lovsko delo, kot tudi tiste, ki jih delo z divjadjo ne zanima (Delovni ... , 2013). Pri tem testu preverjajo delovne sposobnosti psov pasme prinašalec brez uporabe divjadi. Priprave na delovni test lastnikom prinašalcev omogočajo, da svoje pse naučijo potrebnih spretnosti, primerne vedenja in ustrezne vodljivosti. Svoje osvojeno znanje in veščine preizkusijo v tekmovanju z drugimi psi, kjer v okoliščinah, podobnih dejanskemu lovu, preverjajo

tipične vrline prinašalcev (samoobvladovanje, veselje do dela, veselje do prinašanja, vodoljubnost, spomin, vohalno sposobnost, vztrajnost, poslušnost, vodljivost, in mehek prijem) ter splošne lastnosti (vzdržljivost, neželena ostrina), s ciljem izbrati najboljše pse. Psi morajo biti primerneža značaja, imeti sposobnost pomnjenja, učinkovito uporabljati nos in delovati na lastno pobudo. Vodljivost je nujno dopolnilo tem lastnostim. Pes mora biti umirjen pri hoji poleg in med čakanjem na stojišču ter pripravljen upoštevati povelja vodnika, ko ga pošlje po prinosilo, ki ga ni mogel videti. Psi morajo običajno prinašati standardna platnena prinosila, mase 500 g, zelene barve, v primeru uporabe izstreljevalne naprave lahko tudi posebna prinosila, izdelana za to napravo.

Na voljo je več težavnostnih razredov. Najzahtevnejši je razred odprti. Razred začetnikov je namenjen neizkušenim vodnikom in izkušenim vodnikom z neizkušenimi ali mladimi psi. Razreda novinci in vmesni sta vmesni stopnji med razredoma začetniki in odprti. Razred veteranov je prilagojen starejšim psom. Delovni test običajno obsega od štiri do šest nalog, ki so iste za vse pse v razredu. Naloge vnaprej niso znane, udeležence z njimi na licu mesta seznani sodnik neposredno pred pričetkom opravljanja posamezne naloge. Vsaka naloga cilja na določeno spretnost ali veščino, ki jo ocenjujejo. Uspešno opravljena naloga je običajno ocenjena s točkami od 1 do 20, neuspešna pa z ničlo. Rezultati s tega testa ne štejejo za državne delovne naslove in vpis v razred delovnih na razstavah (Delovni ... , 2013).

Tipični delovni test zajema nalogo, pri kateri preverjajo sposobnost pomnjenja videneža prinosila (marka) na kopnem. Pri tej nalogi od psa pričakujejo, da si bo mesto padca prinosila dobro zapomnil, brez obotavljanja stekel naravnost do tega mesta, pritekel s prinosilom in ga predal vodniku v roke. Enaka naloga je lahko tudi v vodi, kjer od psa poleg navedeneža pričakujejo tudi, da pri izstopu iz vode ne izpusti prinosila, da bi se otesel. Naloga je lahko sestavljena tudi iz prinašanj dveh ali več prinosil, ki padejo eno za drugim, pri čemer sodnik določi, katerega izmed vseh je treba pobrati najprej. Nadalje je za nalogo lahko slepo prinosilo, katerega pes ni videl pasti, vodnika pa z njegovo lokacijo seznani sodnik. Pes mora upoštevati povelja vodnika in prinosilo najti ter prinesiti s čim manj pomoči in opotekanja. Opisane naloge je moč zasnovati v številnih različicah, s prilagajanjem razdalje, terena in scenarijev se spreminja njihova zahtevnost (Opis ... , 2013).

2.3.5 Lovska preizkušnja za prinašalce na angleški način

Lovske preizkušnje za prinašalce na angleški način (field trial) ali izvedbe pravega lova v Sloveniji na tekmovanjih še ne poznamo. Tovrstno tekmovanje je poznano po drugih državah po svetu in je organizirano v lovni sezoni na divjad (Priloga C).

Prinašalci so nepogrešljivi pomočniki človeku v času lova (International ... , 2011). Namen teh preizkusov je, da bi izbrali najboljše pse, ki imajo sposobnost in željo najti ustreljeno divjad, so dobrega značaja, dobro opazujejo okolico in so zmožni oceniti razdaljo in padec divjadi, imajo dobre vohalne sposobnosti, kažejo iniciativo in imajo mehek prijem divjadi. Vodenje psa obravnavajo kot dopolnitev k naštetim lastnostim. Pes mora biti umirjen (samoobvladovanje) ob vodnikovi nogi med hojo ali na stojišču in upoštevati vodnikova povelja, ko ga pošlje po divjad, četudi pes divjadi ni videl. Zmagovalcu lahko podelijo naziv CACIT le na preizkusih, kjer poteka lov na živo divjad. Živali ne smejo biti manipulirane na dan sojenja in etika mora biti na prvem mestu. Divjad

mora biti ustreljena na dan lovske preizkušnje v prisotnosti psov. Pes mora za pridobitev naziva CACIT opraviti vsaj pet uspešnih prinašanj. Ta preizkus lahko opravijo bodisi med pogonom divjadi, kjer psi sedijo na mestu ob vodniku ali med hojo v liniji, kjer morajo psi hoditi ob vodnikovi nogi. Zaželeno je, da pse preverijo med delom, tako na mestu, kot med hojo in pri delu v vodi.

Na pogonu divjadi sodnik postavi pse tako, da imajo najboljšo priložnost spremljati dogajanje pogona (International ... , 2011). Kadar je na pogonu le mrtva divjad, pse pošljejo po divjad po končanem pogonu. V kolikor je med pogonom kakšna divjad ranjena, je priporočljivo, da sodnik takoj pošlje psa po njo. Skupni premik je, ko sodniki, psi z vodniki in strelci (najmanj en na sodnika) hodijo v liniji. Ko ustrelijo divjad, se linija ustavi in po povelju sodnika vodnik izbranega psa pošlje po ustreljeno divjad, ki jo poišče in prinese vodniku.

V programu preizkušnje mora biti navedeno, če vključuje tudi vodno delo oziroma če morajo udeleženci priskrbeti potrdilo o opravljenem vodnem delu (International ... , 2011). Psi, ki niso opravili prinašanja iz globoke vode na tekmovanju, ne morejo biti uvrščeni in prejeti naziva CACIT. V primeru, da na tekmovanju ni vodnega testa, morajo predložiti vodno potrdilo iz prejšnjega preizkusa. Če pes, ki je upravičen do uvrstitve, na tekmovanju ni opravljal prinašanja iz globoke vode, lahko priredijo prinašanje z mrtvo divjadjo. Le vodni test lahko opravijo z mrtvo divjadjo. Glede na okoliščine lahko divjad namestijo bodisi v vodo ali na kopno na nasprotnem bregu, da mora pes do divjadi plavati čez vodo in nazaj.

Vsak sodnik ocenjuje po dva psa, ki sta poleg njega (Moxon, 2010). Vodnik lahko pošlje svojega psa po divjad šele na povelje sodnika. Če prvi pes ne najde divjadi, dobi priložnost prinašanja drugi pes. V kolikor tudi drugi pes ni uspel, lahko sodnik poskusi ponovno s prvim psom ali vpraša drugega sodnika, da nadaljuje z ocenjevanjem tretjega psa, ki je pri tem sodniku. Tak sistem ocenjevanja se je izkazal za najprimernejšega. Po mnenju večine je sistem točkovnega ocenjevanja, kjer so točke sodnikov podeljene sproti, ko še niso bili ocenjeni ostali psi, veliko težji in krivičen. Zato je za dobrega sodnika, ki pozna delo lovskih psov, najenostavneje, če si med tekmovanjem piše opombe k vsakemu nastopu psa, zabeleži dobre in slabe točke in si pse razporedi po vrstnem redu glede na njegove odlike pri delu. Od časa do časa so napake neizogibne, ravno tako igra veliko vlogo pri preizkušnji sreča, saj je težko za vsakega posameznega psa zagotoviti popolnoma enake pogoje v danih okoliščinah. Vendar so ti elementi negotovosti in sreče del športa lovskih preizkušenj in bi morali biti pri tekmovalcih tudi tako sprejeti.

2.3.6 Preizkus za prinašalce s prinosili

Za prinašalce poznamo tudi tekmovanje s prinosili (dummy trial/mock trial). V Sloveniji so ga prvič izvedli leta 2013, ko je bilo preizkušenih 12 psov (Rezultati ... , 2013). Tekmovanje s prinosili je zasnovano na simulaciji lova na angleški način, pri čemer namesto divjadi uporabljajo prinosila. Izvedbo tekmovanja in sojenja lahko primerjamo z lovsko preizkušnjo za prinašalce na angleški način (field trial). Situacije morajo biti izvedene nepredvidljivo in čim bolj podobne dejanskemu lovu. Namen teh preizkusov je preveriti in pripraviti pse za sodelovanje na resničnem lovu. Na preizkusu se imajo tekmovalci in psi možnost pomeriti z drugimi tekmovalci in preveriti sposobnost svojih psov, ki so potrebne za celodnevno delo v lovišču.

2.4 OPREMA ZA PRINAŠALSKO DELO

2.4.1 Povodec

Za šolanje prinašanja potrebujemo nekaj osnovne opreme. Od začetka šolanja že pri mladičku potrebujemo povodec (Moxon, 2010). Mladič mora biti navajen na vodenje na povodcu še predno začnemo s šolanjem. Za šolanje prinašanja priporočajo zatezni povodec, ki se zategne, ko mladič potegne in popusti v trenutku, ko odneha vleči. Tak način pomaga, da se hitreje odvadi vleči. Med drugim je ta tip povodca priročnejši in lažji za uporabo pri hitrem snemanju in pospravljanju v žep, da lahko nemoteno vodimo in usmerjamo psa. Vrvica je zvita v zanko, da je zagotovljeno hitro snemanje psa s povodca in hitro pošiljanje po izgubljeni plen oziroma predmet. Pes je med delom na ta način brez ovratnice, kar v primeru gosto poraščenega terena prepreči, da bi se žival obesila ali poškodovala, kar bi lahko ogrozilo pasje zdravje in življenje.

2.4.2 Prinosila

Za učenje in trening uporabljajo več vrst prinosil (Osnovna ... , 2013). Ta so iz različnega materiala (po večini tekstilna), različne velikosti in mase, ki jih prilagodijo stopnji znanja psa in njegovi starosti. Pri mladiču za začetek učenja prinašanja potrebujemo le majhna in lahka prinosila. Za šolanje lovskega dela lahko prinosilo oblečemo tudi v zajčjo kožo ali obložimo s perjem race ali fazana. Za prinašanje iz vode lahko uporabljamo prinosila iz tršega in vodoodpornega materiala. Pri delovnem testu uporabljajo standardna platnena prinosila, zelene barve, mase 500 g, brez kakršnihkoli dodatkov. Izjema so posebna prinosila, izdelana za izstreljevalno napravo.

2.4.3 Piščalka

Pri prinašalskem delu uporabljamo glasovne ukaze, signale z roko in piščalko. Piščalka je zelo koristen pripomoček in poglobitvenega pomena za komunikacijo s psom na daljavo (Smith, 2007). Povelja na piščalko ga običajno naučimo, potem ko pes zanesljivo razume besedne ukaze. Veter, valovi, šelestenje grmičevja in velika razdalja lahko preglasijo glasovne ukaze na terenu, medtem ko se visok zvok piščalke zlahkoto prebije do pasjih ušes. Pri nekaterih psih se zdi, da se boljše odzivajo na zvok piščalke, ker je dosleden in nima emocij. Pri besednih ukazih lahko čustva vplivajo na sporazumevanje. Z vajo uporaba piščalke zveni vedno enako, zaradi česar je lažje doseči dosleden odziv psa.

Na piščalko psa naučimo povelja »sedi« oziroma »stoj«, »odpoklic« in »išči«. Signali morajo biti uporabljeni vedno v enakem zaporedju žvižgov za vsak posamezni ukaz. Lahko se razlikujejo od vodnika do vodnika in so prilagojeni zahtevam dela. »Sedi« na daljavi je poleg odpoklica ena poglobitvenih in nujnih nalog, ki jih mora pes prinašalec obvladati. Omogoča vodljivost psa na daljavo, s čimer ga lahko obvarujemo pred nevarnostjo, usmerimo v pravo smer in prekinemo, kadar dela izven območja iskanja. Povelje na piščalko »išči« je uporabno kot namig psu, katero območje naj natančneje preišče. To povelje da psu znak, da se v bližini nahaja prinosilo ali divjad. Med vodniki prinašalcev je priljubljena piščalka Acme 211 1/2, ki ima visok ton ter enakomeren eno-frekvenčen zvok. Nikakor ni primerna izbira glasne piščalke, saj imajo psi zelo občutljiv sluh (Smith, 2007).

2.4.4 Pripomočki

Nahrbtnike, oprtnike in torbe uporabljamo po želji in potrebi. Predvsem jih potrebujemo pri delu na terenu. So priročen pripomoček na treningu, kjer pri eni vaji uporabljamo več prinosil hkrati. Uporaba nahrbtnika omogoča hitro pospravljanje prinosil. S tem se izognemo zmedenosti psa, ki lahko nastane, če prinesena prinosila odlagamo na tla (Osnovna ... , 2013).

2.5 IZBIRA PSA ZA PRINAŠALSKO/ LOVSKO DELO

2.5.1 Izbira psa primerne pasme

Psi različnih pasem so bili vzrejeni za določeno funkcijo (Choosing ... , 2007). Zato se je pri izbiri pasme treba najprej odločiti, kaj si želimo, je to terier ali prinašalec. V zgodovini nastajanja pasem, je bil večji poudarek na sposobnosti za delo, kot je paša, varovanje, lov, vprega in podobno. Pri izbiri psa primerne pasme se je treba še posebej pozanimati, za kakšen namen so bili psi te pasme vzrejeni, kakšnega sopotnika si želimo k svojemu življenjskem stilu. Eden izmed najbolj priljubljenih psov in prva izbira po podatkih ameriške kinološke zveze je labradorec. Pes te pasme je dober večnamenski pes, lahko služi kot spremljevalec in prijatelj otrok, je naravno zaščitniški, v splošnem dobrega zdravja, je dober pes vodnik in z malo časa in truda postane dobro treniran pes.

2.5.2 Izbira primerne mladiča

Izbira mladiča, ki prvi pride k nam, ni vedno najboljša metoda (Choosing ... , 2007). Za izbiro primerne mladiča so pripravili test, s katerim preverijo značajske lastnosti mladiča. Splošen test za pse mladiče se imenuje po ustanoviteljici Wendy Volhard, Volhard's Puppy Aptitude Test, PAT (Priloga G). Idealna starost za testiranje psa je 49 dni, ko je nevrološko razvit in ima sposobnost odzivanja primerljivo odraslemu psu. Vsak dan po 49. dnevu bodo njegovi odzivi na testu natrenirani in priučeni po njegovem predhodnem učenju v razvoju in zaznavanju okolja (razvoj spomina, občutek za strah). Pri 49 dneh starosti mladiča preverijo še njegovo konstitucijo. Veliko vzrediteljev spremlja karakterne in konstitucijske lastnosti v celotnem mladičevem razvoju dveh mesecev, ko so pri mami. Zato je dober vzreditelj lahko tudi najboljši svetovalec pri izbiri primerne mladiča.

2.5.3 Test značaja mladiča, PAT

Metoda PAT uporablja sistem točkovanja od 1 do 6 in je sestavljena iz desetih preizkusov. Preizkuse izvajajo zaporedoma in v določenem vrstnem redu. Vsak preizkus je točkovan ločeno glede na odziv mladiča. Točk ne seštevajo in ne računajo povprečne vrednosti kot oceno posameznega mladiča. Pri testu ni zmagovalcev in poražencev. Poglavitni namen testa je izbira primerne mladiča, saj se tudi novi lastniki pasjih mladičev med seboj zelo razlikujejo (Choosing ... , 2007).

Testiranje opravijo v okolju, ki mladiču ni poznano. To ne pomeni, da morajo biti stran od doma. Dovolj je majhna soba ali prostor v stanovanju, kjer mladiči še niso bili. Pri testiranju je pomembno še (Choosing ... , 2007):

- vsak mladič je testiran posebej,

- mladiči se s predmeti, ki so uporabljeni pri testu, še niso srečali,
- v testnem območju ni drugih psov ali ljudi, razen zapisnikar in preizkuševalec,
- mladiči ne poznajo osebe, ki jih testira,
- zapisnikar je nepristranska tretja oseba, ki ne kupuje ali prodaja mladiča,
- zapisnikar je nevsiljiv in na položaju, od koder lahko opazuje mladiče, ne da bi se mu bilo treba premikati,
- mladiči so testirani, preden so jedli,
- mladiči so testirani, ko so najživahnejši,
- ne poskušamo testirati mladiča, ki se ne počuti dobro,
- mladiči ne smejo biti testirani na dan ali po dnevu cepljenja,
- samo prvi odziv mladiča šteje.

Testi so naslednji (Choosing ... , 2007):

- 1.) družabnost – stopnja socialne privlačnosti do ljudi, zaupanje in odzivnost,
- 2.) sledenje – pripravljenost do sledenja osebi,
- 3.) samoobvladovanje – stopnja dominance ali podredljivosti in ravnanje v različnih situacijah,
- 4.) dominanca – stopnja sprejemanja dominance s strani osebe,
- 5.) dvig – stopnja sprejemanja položaja, ko nima nadzora, kot je npr. pri veterinarju ali frizerju,
- 6.) prinašanje – stopnja pripravljenosti, da nekaj naredi za vas. Skupaj s socialno privlačnostjo in pokazatelj enostavnosti ali težavnosti pri treningu,
- 7.) občutljivost na dotik – stopnja občutljivosti na dotik in ključni kazalec na vrsto primerne šolanja,
- 8.) zvočna občutljivost – stopnja občutljivosti na zvok, kot sta glasen hrup in grmenje,
- 9.) vid – stopnja odziva na premikajoči se predmet, kot je zasledovanje kolesa, otrok ali mačke,
- 10.) stabilnost – stopnja vznemirjenosti na nenavaden predmet.

Med testiranjem je treba zabeležiti srčni utrip psa in položaj repa, ki sta pokazatelja, kako se odziva na stres. Ocenimo tudi stopnjo energije. Mladiči imajo visoko, srednjo ali nizko raven energije. Posameznik mora oceniti sam pri sebi, katera stopnja najbolj odgovarja

njegovemu načinu življenja. Psi z visoko stopnjo energije potrebujejo veliko gibanja in lahko nastopijo težave, če ta energija ni usmerjena v pravo smer šolanja oz. ukvarjanja s psom (Choosing ... , 2007).

V Sloveniji vedno bolj uporabljajo prilagojen test za prinašalce, ki ga izvajajo pri Klubu za delo prinašalcev. Izvajajo podobne teste kot pri PAT, vendar brez točkovanja. Za natančnejši opis mladiča je navedena končna ocena in splošni vtis o testu in mladiču. Ta test je dopolnjen s preverjanji, ki so pomembne za pasme prinašalcev. Test je še bolj usmerjen v lastnosti preverjanja naklonjenosti in sodelovanja z osebo, mladičevi samostojnosti, sposobnosti voja, zaznavanju okolice in dodano je prinašanje različnih predmetov (žoga, nogavica, krzno, perut). Na koncu testa še ponovijo prinašanje krzna in peruti, kar je pokazatelj pomnjenja in učenja mladiča (Test ... , 2014).

2.6 ŠOLANJE

2.6.1 Začetek in način šolanja prinašalcev

Naloge, ki se jih mora naučiti mladič prinašalec: odzivanje na ime in piščalko, spoznavanje s povodcem in streli, poslušnost na sedi/prostor in čakanje na mestu, razvoj vohalnih sposobnosti, prinašanje prinosila, vstopanje v grmovje, oddaljevati se za najdbo prinosila, hoja ob nogi (Moxon, 2010). V kolikor pes ni naučen začetne poslušnosti in povelj, ni smiselno nadaljevati s šolanjem, saj je zelo pomembno, da psa šolamo po korakih in po zahtevnostih osvojenih znanj. Vsak mladič mora izživeti svoje otroško obdobje. Ne smemo ga takoj zatreti s težkimi vajami poslušnosti ali prinašanja.

Zgodnje šolanje psov je običajno pri skoraj vseh pasmah. Prvi ključen adut treninga je poslušnost. Pes, ki ni poslušen, četudi je odličen prinašalec, ni izšolan za dobro in zanesljivo delo. Poslušnost je med najpomembnejšimi kriteriji pri šolanju mladiča lovske pasme. Njegove naravne zasnove za lovstvo in prinašanje se bodo same obudile, ko se bo lovsko delo pričelo. Če z njim še nimamo izšolane poslušnosti, bo njegova nagnjenost med delom, da bo delal le sam zase in na njegov način, namesto za nas in na način, ki ga želimo (Moxon, 2010).

Za šolanje prinašalcev je priporočljivo, da že mladiča učimo pravilnega vedenja (Dokken, 2009). V to sodi socializacija v vsakdanjem življenju s psom od prvega dne, ko pride mladič v naš dom. Včasih so lovskemu mladiču dovolili na lov s streli, da je lovil in preganjal divjad in prinašal po njegovem nagonu. Ko je pes odrasel, so mu dosedanje vedenje poskušali prepovedati in naučiti samoobvladovanja, pri čemer so ga kaznovali ali celo topli (Moxon, 2010). Na ta način so dosegli dve skrajnosti psov, trmaste, ki so kljub kaznovanju še naprej delali po svoje in preplašene, ki so delali pod prisilo.

Naslednja zelo pomembna lastnost, ki jo želimo doseči za zanesljivega lovskega psa, je samoobvladovanje, ki ga je treba doseči pred delom s streli (Milner, 2000). Samoobvladovanje psa pomeni, da pes pozorno opazuje okolico in dogajanje, vendar ne prinaša brez ukaza in dovoljenja lastnika in ne preganja divjadi, ki zleti ali teče mimo. Prinašalci so vzrejeni za delo po strelu, zato je lastnost samoobvladovanja s pravilno strukturiranim šolanjem lahko doseči.

Šolati psa danes je veliko lažje in izredno zabavno tako za lastnika kot za psa (Moxon, 2010). Čas šolanja je veliko krajši in rezultat je boljši, če šolamo pse na prijazen način brez

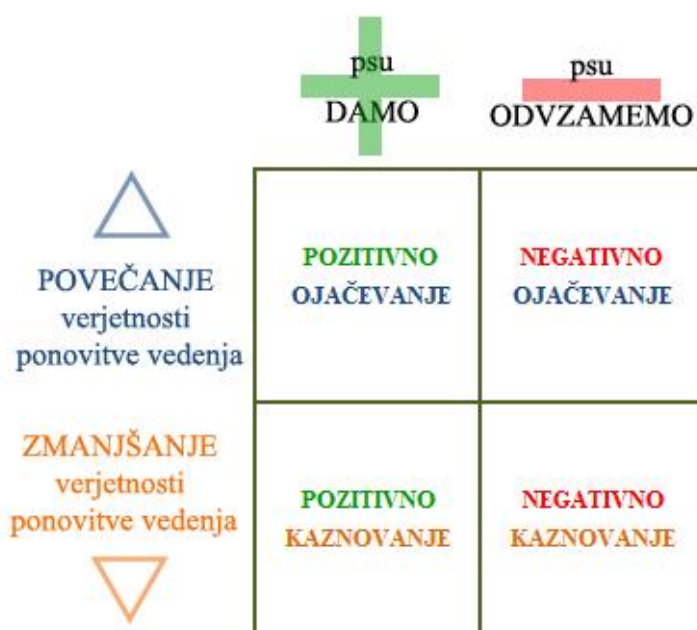
uporabe prisile. Danes je jasno, da je mladič samouk, kadar ga šolamo z milimi metodami šolanja, prilagojenimi njegovi starosti in veselim prinašanji. S tem veliko lažje dosežemo odločnega, veselega psa z ljubeznijo do svojega lastnika.

Za boljše razumevanje pojmov šolanja (prijazen način, prisila, mile metode,... ipd.) sta Burch in Bailey (1999) razdelila tehnike šolanja psov na tri dele. V prvem delu je način šolanja z izključno pozitivnimi metodami dela brez kaznovanja. Uporaba izključno pozitivnih metod je ignoriranje napak in nagrajevanje pravilnih ravnanj psa. Izključno pozitivno metodo sta opisala kot šolanje brez uporabe vrvic, brez korigiranja z rokami in z uporabo priboljškov za nagrajevanje. Pri šolanju za potrjevanje pravilnih vedenj lahko uporabljamo pripomoček kliker. Drugi del je zmerno pozitivno šolanje. Pri tem načinu šolanja uporabljamo nagrajevanje zelenega vedenja psa, označevanje napak in izvajanje korekcij. Trener lahko psa pohvali, ga nagradi s priboljški, ga poboža in se poslužuje korekcij z vrvico in besedami. Kazen lahko uporabi v ekstremnih primerih. Tretji del je negativno šolanje z označevanjem napak in kaznovanjem. Osnovna predpostavka pri tem načinu šolanja je, da mora pes izpolniti ukaz in naj bi izkusil posledico za nesprejemljivo vedenje. Nagrajevanje s priboljški ni nikoli uporabljeno. Uporabljajo le kazen.

Postopek šolanja je sestavljen iz sklopa pristopov do psa. V načrt šolanja je priporočljivo vključiti ravnotežje tistih, ki ustrezajo značaju psa in trenutni situaciji (Burch in Bailey, 1999). Razlaga pozitivnega in negativnega šolanja je prikazana na sliki 6. Pozitivno ojačevanje uporabimo kadar pes uspešno in pravilno naredi želeno vajo. Nagradimo ga s priboljški, besedno pohvalo ali igro. Pomembno je, da za stimulacijo izberemo stvar, ki je pozitivna tudi za psa. Pozitivno ojačevanje uporabljamo pri vajah za izboljšanje izvedbe vaj, učenju novih ukazov in ohranjanju obstoječega vedenja psa. Negativno ojačevanje veliko ljudi enači s kaznovanjem, vendar sta si ta dva načina šolanja zelo različna. Negativnemu ojačevanju se želi pes v prihodnosti izogniti ali ga ukiniti. S tem dosežemo, da ohranjamo želeno vedenje psa. Za primer negativnega ojačevanja smo uporabili šolanje psa za hojo ob nogi z zatezno ovratnico. Kadar pes zaostane za lastnikom, lastnik naredi korekcijo hitrega potega vrvic. Pes mora imeti vsaj eno izkušnjo s potegom, da jo zazna kot neprijetno. Ko pes pohiti v pravilno pozicijo hoje ob nogi, da bi preprečil ponoven poteg vrvic, je namen učenja dosežen.

Pri kazni zmanjšamo verjetnost, da bo pes ponovil neželjeno vedenje (Burch in Bailey, 1999). Veliko ljudi povezuje besedo kaznovanje z nasiljem in psihično zlorabo psa. Kaznovanje ni povezano z maščevanjem, nekontroliranim vedenjem ali jeznim kričanjem. Trenerji, ki so med delom s psom besni, so bolj podvrženi zlorabi psa kot pa učinkoviti, uspešni in sistematični uporabi kazni. Kazen obsega širok razpon postopkov in je ravno tako označena kot pozitivna in negativna. Za psa je pozitivno kaznovanje korekcija psa, na primer prepoved »Ne!«, »Fuj!«, korekcija s curkom vode, tresljajem za kožno gubo psa. Negativno kaznovanje je kadar psu odvzamemo nekaj kar mu je prijetno, na primer lastnikova pozornost, pričakovan priboljšek ali, da ga zapremo v drug prostor oz. boks. Kaznovanje (pozitivno, negativno) psa odvede od ponovitve neželenega vedenja. V družbi je običajno govoriti le o ekstremnih kaznih kot je električna ovratnica in tepež psa, zato besedo kazen pri šolanju psov ne slišimo pogosto.

- Pozitivno ojačevanje: psu damo nekaj prijetnega, da povečamo verjetnost ponovitve določenega vedenja.
- Negativno ojačevanje: psu odvzamemo nekaj neprijetnega, da povečamo verjetnost ponovitve določenega vedenja.
- Pozitivna kazen: po določenem vedenju damo psu nekaj neprijetnega, da zmanjšamo verjetnost ponovitve določenega vedenja.
- Negativna kazen: po določenem vedenju odvzamemo nekaj prijetnega, da zmanjšamo verjetnost ponovitve določenega vedenja.

Slika 6: Prikaz učinka negativnega in pozitivnega načina šolanja (Burch in Bailey, 1999)

Pri šolanju gladkodlakih prinašalcev se najbolje obnese tih, odločen in zabaven pristop (Krizmanić in Poljšak, 2012). Z doslednimi pohvalami za uspešno delo in postopnim stopnjevanjem težavnosti je moč graditi na uspehu. Gladkodlaki prinašalci se monotonega ponavljanja vaj hitro naveličajo in dolgočasne vaje spremenijo po svoje. Treningi morajo biti zato zanimivi, razgibani in zabavni. Vanje je priporočljivo že v rani mladosti vključiti urjenje v samoobvladovanju in primerno socializacijo. Dejavnosti prinašanja zahtevajo usklajeno timsko delo, pri katerem se vzpostavi čudovita vez med vodnikom in psom.

2.6.2 Pristop k šolanju

Za uspešno šolanje psa je ključno razumevanje posameznega psa in dobro opazovanje obnašanja psa. Pomembne lastnosti, ki jih mora imeti trener, so potrpežljivost in doslednost, pravilna in hitra odzivnost v pravem trenutku s pravim tonom glasu (Robinson, 1992). Potrpežljiv trener lahko začne s treningi v zgodnji starosti mladiča, vendar je treba upoštevati tudi mladičev značaj (Moxon, 2010). Pogumne mladiče lahko začnemo šolati prej kot plašne. Starost za začetek šolanja lovskih psov je težko določiti. Priporočljivo je začeti šolati prinašalce pri osmih ali devetih mesecih, gladkodlake prinašalce še kasneje. Prej kot začnemo s šolanjem, krajše morajo biti vaje in potek vaj ne sme biti preveč

intenziven. Izkazalo se je, da so najboljši delovni psi tisti, ki so kasneje začeli s šolanjem. Karakterno občutljivejše pse je težje izšolati, vendar bolj razmišljajo in so običajno kot izšolani psi odlični delavci. Ravnodušnega mladiča je sicer lažje šolati ali pa je celo nemiren pri manjših popravkih, pogosto so to povprečno dobri delovni psi. Trenerji običajno pravijo: "Lažji za izšolati, lažji tudi za pokvariti."

Psu je treba pri šolanju na čim enostavnejši način pokazati, kaj je zahtevano od njega. Otroku lahko povemo, kaj želimo, mladiču pa moramo pokazati in ga nagraditi za pravilno vedenje. Kadar se pes pri vajah moti in med šolanjem zaznamo njegovo zmedeno vedenje, potem vaje in trening nismo pravilno zasnovali. Razlogov za tako vedenje psa je lahko več. Lahko način izvedbe vaje ne ustreza za tega psa, morda psu vaje nismo dovolj nazorno predstavili, da bi razumel kaj želimo od njega, lahko smo ga zmedli s svojo neobičajno hojo ali govorico telesa, ki je ni vajen. Pri šolanju je pomembno razumevanje pasje govorice, pravočasno predvideti, zaznati in korigirati napake. Dober trener je sposoben prepoznati kadar gre za nerazumevanje psa ali za neobogljivost. Neobogljivost mora biti povezana z nečim neprijetnim oziroma z našim nezadovoljstvom. Psi se zelo odzivajo na zvok, zato jih lahko učinkovito glasovno nadziramo. Za pohvalo z veselim glasom, ljubkovanjem in božanjem, kadar gre kaj narobe, pa z odločnim, strogim glasom prepovedi. Mladiča lahko okaramo tudi s prijemom za kožo na vratu in z rahlim tresljajem, kar je veliko učinkovitejše od tepeža in bičanja, ki so ju včasih uporabljali pri šolanju (Smith, 2007).

2.6.3 Namen in cilj šolanja prinašalca

Cilj pri učenju prinašanja je, da dosežemo pasje veselje do dela (Moxon, 2010). Nagrajevanje s priboljški je lahko le, če je to res potrebno in v izjemnih primerih, samo kadar je pri oddaji prinosila pes mirno sedel pred lastnikom in mu ga oddal v roke. V nasprotnem primeru se zgodi, da pes začne spuščati prinosilo nekaj metrov pred lastnikom le za to, da bi čim hitreje dobil priboljšek. Zato je namen šolanja prinašanja v tem, da mladič pri vajah prinašanja uživa, jih dojema kot igro in ne kot obvezo dela, saj s tem ne potrebuje druge nagrade, kot je ustreči svojemu lastniku.

Naloga prinašalca je iskati, najti in prinesiti v roke mrtvo ali ranjeno divjad (Moxon, 2010). Za to mora biti pes splošno vzdržljiv, dobro uporabljati svoj nos in pod kontrolo svojega vodnika, ki ga je sposoben usmeriti v želeno smer. V kolikor je tak pes sposoben umirjeno čakati na povelje svojega vodnika med streli na divjad in ima mehek prijem divjadi, potem ni razloga, da se ne bi mogla udeležiti preizkušnje. Veliko ljudi misli, da morajo imeti psi za lovsko preizkušnjo na angleški način (field trial) super naravne sposobnosti in njegovi vodniki skrivnostne oblike vodenja. Idealen pes za tovrstna tekmovanja je preprosto dober, zanesljiv lovski pes, ki je do svoje popolnosti izšolan s primerenimi treningi. Hitrost in stil sta dve besedi, ki sta običajno slišani pri delovnih psih. Sodniki imajo pogosto radi hitre pse in pse s stilom. Tako hitrost prinašanja kot stil sta že naravna pri večini prinašalcev, ki sta lahko spodbujena ali zavirana med šolanjem. Preko šolanja lahko še tako naravno počasnega psa naredimo hitrega, vendar z napačnim šolanjem hitro dosežemo tudi nasprotno. Ključni dejavniki za dobro uravnoteženega psa so pravilna, premišljena in načrtovana vzreja, stabilno (osnovno) šolanje in stalna gradnja na dobrem odnosu s psom (Kiraly, 2014).

Za zmago na tekmovanjih mora biti pes zelo vodljiv (Moxon, 2010). Potrebno je psa voditi na razdaljo po sledi divjadi ali na slepo razdaljo, kjer pes ni videl pasti ptice. Na ta način mora biti pes zmožen upoštevati glasovna povelja kot tudi signale z rokami. Z dobrim psom je to zelo lahko doseči in omogoča zelo zanimivo delo. Nič ni lepšega kot videti hitrega prinašalca, ki se giba s stilom, se ustavi na ukaz piščalke, se obrne in pogleda vodnika za nadaljnja navodila ter nemudoma nadaljuje z iskanjem v smeri, kot mu je pokazal vodnik s signalom roke. Včasih je slišati od ljudi, da je to cirkuška predstava in da je vodnik našel ptico, ne pes. Zanašanje psa na vodnika s stalnim usmerjanjem je lahko pretirano, ravno tako si želimo, da je pes samoiniciativen, vendar moramo doseči ravnotežje. Pes, ki ni vodljiv, ko je to potrebno, porablja veliko časa za delo in zaradi tega lahko izgubi zanosno vztrajnost iskanja, medtem ko vodljiv pes hitreje najde divjad. Vodljiv pes lahko dobro dela na lovskih preizkušnjah in je tudi zanesljiv spremljevalec doma.

2.6.4 Izrazoslovje v prinašalskem žargonu

V preglednici 5 so prikazani izrazi, ki jih uporabljamo pri delu s prinašalci.

Preglednica 5: Ključni izrazi v prinašalskem žargonu (Slovarček ..., 2013)

Angleški izraz	Slovenski izraz	Pomen
Area blind	Območje slepega prinosila	Vodnik ve za okvirno lokacijo prinosila in mora do tja usmerjati psa, ki ne ve, kje se prinosilo nahaja.
Area of the fall	Območje padca	Mesto padca vidnega prinosila. Pes mora steči v bližino tega mesta, najti prinosilo in ga prinesiti.
Back/ go Back	Naprej/ še naprej	Verbalno povelje psu stran od vodnika, običajno skupaj z dvignjeno roko v smer v katero gleda vodnik.
Baseball	Temelji usmerjanja	Začetne vaje usmerjanja na daljavo z besednimi in ročnimi signali: levo (left), desno (right) ter naprej (back).
Basics	Osnove	Začetne vaje, ki se jih pes nauči kot osnovo za nadaljnje delo: hoja poleg, odpoklic, sedi, naprej ter drži.
Behind	Zadaj	Izraz za met videnega prinosila ali strel v smeri slepega prinosila, ki bo za našim hrbtom. Psa je treba obrniti v smer meta/strela, ne da bi mu pri tem zakrili pogled s svojim telesom, tj. če je pes na vodnikovi levi, se vodnik obrne v psa, pes pa se drži njegove leve noge.
Bird launcher	Ptičji katapult	Izstreljevalna naprava, uporabna za poljubne oblike prinosil, ki deluje po principu katapulta.
Blank/Training/ Starter's Pistol	Štartna pištola	Pištola za streljanje s slepimi naboji.
Blind	Slepo prinosilo	Prinosilo na lokaciji, za katero ve vodnik, pes pa ne.
Blink	Mežik	Pes pride do prinosila, ga vidi, a ne pobere, temveč nadaljuje z iskanjem.
Running in	Utekanje	Pes steče po prinosilo, preden mu da vodnik povelje.
Controlled Break/ Controlled running in	Nadzorovano utekanje	Pes steče po prinosilo preden mu da vodnik povelje, vendar ga je mogoče takoj zaustaviti in odpoklicati.
Bumper/ Dummy	Prinosilo	Plastično ali platneno prinosilo različnih barv, mas in velikosti. Standardna masa je 500 g in barva zelena.

se nadaljuje

nadaljevanje iz prejšnje strani

Cover	Podrast	Trava, grmovje in drugo pohodno rastlinje, ki vpliva na razporeditev vonja, vidljivost in prehodnost.
Disturb the hunt	Motenje lova	Glasno vodenje ali gonja ter neukročenost psa, ki vznemirja okolje.
Double mark	Dvojno prinosilo/ Dvojni mark	Dve vidni prinosili, ki padeta eno za drugim, preden se pes loti dela.
Dummy launcher	Izstreljevalna naprava	Ročna naprava za izstreljevanje zanjo prirejenih prinosil. Simulacija puške.
Free search	Prosto iskanje	Pes je poslan v določeno širše območje, v katerem mora ostati in ga samostojno in sistematično preiskati. Ne vodnik ne pes ne vesta, kje v tem območju so skrita prinosila.
Gunner	Strelec	Oseba, ki strelja ali tudi meče prinosila.
Gunshy	Streloplach	Pes se boji puške ali strela iz puške.
Handle	Vodenje	Usmerjanje psa na prinosilo s piščalko, glasom in telesnimi znaki.
Hand signals	Znaki z rokami	Različni gibi z rokami (dlanjo in celotno roko), ki psu sporočijo, kako ravnati.
Happy dummy	Veselo prinosilo	Pes je za nagrado ali motivacijo poslan po prinosilo, ko je le-to še v zraku.
Hard mouth	Močan prijem	Pes prinosilo z zobmi preveč stisne.
Hold	Drži	Povelje psu, naj mirno, brez pregrizavanja drži prinosilo vse do povelja, naj spusti.
Keep the line	Drži vrsto	Opozorilo vodnikom, naj ostanejo v ravni vrsti pri skupnem premiku.
Line	Linija	(1) Ravna črta v kateri hodijo vodniki s psi in sodniki, lahko tudi strelci. (2) Ravna črta od izhodišča do prinosila.
Mark	Videno prinosilo	Prinosilo, ki ga je pes videl leteti in pasti.
Memory	Prinosilo po spominu	Videno prinosilo, po katerega mora pes po povelju vodnika po določenem času, med katerim dela druge stvari.
Order of retrieves	Vrstni red prinašanj	Na preizkušnjah in testih sodnik določi vrstni red prinašanj več videnih prinosil. Sodnik lahko zahteva od vodnika, da sam izbere vrstni red prinašanj ali zahteva prinašanje skritega prinosila pred vsemi videnimi ipd.
Over	Čez	Namig psu, naj preide prepreko ter nadaljuje delo na drugi strani.
Pop	Zastoj	Pes se ustavi in pogleda vodnika za pomoč in usmerjanje, ne da bi vodnik od njega to zahteval.
Runner	Ubežnik	Obstreljena, ranjena divjad običajno fazan, ki zbeži iz mesta ustrele in jo mora pes izslediti in ujeti.
Sight blind	Videno slepo prinosilo	Slepo prinosilo, ki ga pes vidi s startnega mesta, preden ga pošljemo ponj.
Steady (steadiness)	Samoobvladljiv (samokontrola/samoobvladovanje)	Kljub padanju prinosil, strelom ter drugim vznemirljivim dogodkom pes ostane v poziciji ali gibanju, kot mu poveljuje vodnik.
Style	Stil	Način psa, kako prinaša, kako gre po skrita prinosila, kako vstopa v vodo, hitrost in vztrajnost nakazujejo veselje do dela.
Switching/ Shopping	(1) Menjavanje (2) Nakupovanje	(1) Pes neha iskati želeno videno prinosilo in začne iskati na lokaciji drugega prinosila, ki ga prinese namesto prinosila, po katerega je bil poslan. (1, 2) Spuščanje prinosila zaradi drugega prinosila v bližini.

se nadaljuje

nadaljevanje iz prejšnje strani

Walk up	Skupni premik	Izraz, s katerim povemo, da se celotna družčina začne počasi pomikati naprej v ravni liniji do prvega strela oz. do prvega padca prinosila, ki mu jih lahko sledi še več. Med skupnim premikom pričakujemo od psa, da se bo ob prvem vidnem prinosilu in/ali strelu ustavil, se po možnosti usedel in obmiroval v tem položaju.
Water honest	Nadaljevanje gibanja v ravni liniji, tudi ko pot prečka voda	Pes se ne ogne vodi, čeprav se morebiti zdi lažja pot, če gre naokoli. To je lahko problem pri vstopu v vodo od daleč, ko se psu zdi, da je jezero majhno in je lažje priti do prinosila, če gre okoli, ter pri vstopu pod kotom, ko mu je ponovno lažje, če gre še nekaj časa po kopnem, kot če bi vstopil v vodo takoj, ko pride do nje.
Water/Whistle refusal	Pes noče v vodo/ ne uboga povelja s piščalko	Pes ne gre v vodo, ko bi moral./Pes se ne odzove na piščalko.

Z izrazi iz preglednice 5 se lahko srečamo na treningih, delavnicah ali tekmovanjih in preizkušnjah prinašalcev.

2.7 LOVSKA KINOLOGIJA V SLOVENIJI

Dejstva, da je uporaben lovski pes nujno potreben za uspešen in etičen lov, so se dobro zavedali že naši predniki. Tako kot v državah z razvito lovsko tradicijo ima lovška kinologija pomembno mesto tudi v slovenskem lovstvu (Lovska kinologija, 2013). Primeri, ko smo pri nas lovili z nepreizkušenimi psi neznanih pasem, sodijo v zgodovino. Prva tekma ptičarjev, za katero so dokazi, je bila daljnega leta 1910 v okolici Domžal. Društvo ljubiteljev ptičarjev pa je bilo ustanovljeno leta 1924. Pasma prinašalcev so bile od leta 1982 v skupini Vzrejne komisije za španjele, v Podkomisiji za retrieverje, ki je leta 1985 postala samostojna Vzrejna komisija za retrieverje pri KZS. Prvo samostojno društvo za prinašalce je bilo ustanovljeno leta 1995, imenovano Slovenski klub retrieverjev. Leta 2013 je bilo ustanovljeno še društvo Klub za delo prinašalcev.

Kot zanimivost velja omeniti, da je bil sedež Kinološke zveze Jugoslavije, ki je bila ustanovljena leta 1925, sprva v Ljubljani, Kinološka zveza Slovenije pa je začela delovati šele po vojni leta 1946. Določila lovskega zakona in lovske etike neposredno obvezujejo upravljavce lovišč in lovce, da je lov mogoč le s pomočjo lovsko uporabnih psov. Pri različnih oblikah lova lahko uporabljamo izključno čistopasemske in ustrezno preizkušene lovske pse, ki so lovsko uporabnost dokazali s preizkušnjo naravnih zasnov in opravljanjem nalog v lovski praksi. Ti lovski psi so v naslednjih pasemskih skupinah: goniči, ptičarji, šarivci, krvosledci, jamarji in prinašalci, ki jih uporabljajo pri brakadi, pogonu, sledenju ranjene divjadi, jamarjenju in prinašanju divjadi iz kopnega in vode. Dandanes mora vsak lovec opraviti kontrolni pregled nastrela pri vsakem strelu na veliko divjad, četudi ni vidnih znakov zadetka (Lovska kinologija, 2013).

Lovska kinologija je dejavnost, ki se v javnem interesu ukvarja z vzrejo, vzgojo in šolanjem lovskih psov, oskrbo in zdravstvenim varstvom lovskih psov, z organizacijo in izvedbo razstav lovskih psov, organizacijo in izvedbo telesnih ocenjevanj lovskih psov, z organiziranjem in izvedbo preizkusov naravnih zasnov lovskih psov in drugih uporabnostnih preizkušenj ter tekmovanj lovskih psov lokalnega, državnega in mednarodnega pomena, z izobraževanjem vzrediteljev, lastnikov in vodnikov lovskih psov,

vodenjem evidenc, načrtovanjem in izdelavo programov dela v lovski kinologiji (Lovska kinologija, 2013).

V preglednici 6 so zapisana obdobja, ko je dovoljeno loviti določeno divjad. Ne glede na to ali se s svojim psom ukvarjamo za lovska tekmovanja ali za lov, ga ne smemo pustiti prepuščenega samemu sebi izven lovne sezone (Twist, 2001). V tem času je priporočljivo s psom prinašalcem delati s prinosili, kar ga ohranja v dobri telesni formi. Delo s prinosili nam omogoča vrsto različnih situacij, ki so primerljive dejanskemu lovu, kot tudi ponovitev oz. dobro izšolanje povelj. Z začetkom nove lovne sezone bo pes dobro natreniran in zanesljivo ubogal povelja vodnika.

Preglednica 6: Lovne dobe divjadi, ki je primerna tudi za delo prinašalcev (Lovska kinologija, 2013)

Vrsta divjadi	Obdobje lova
Poljski zajec	1.10. – 15. 12.
Lisica	1.7. – 15.3.
Fazan	1.9. – 15.1.
Poljska jerebica	1.9. – 15.11.
Raca mlakarica	1.9. – 15.1.
Šoja	20.8. – 28.2.
Sraka	1.8. – 28.2.
Siva vrana	10.8. – 28.2.

Vsaka oblika individualnega ali skupnega lova na malo divjad je dovoljena le ob prisotnosti šolanega lovskega psa, ki je opravil ustrezno preizkušnjo (Pravilnik o uporabi ..., 2002):

1. za lov v gozdu (gozdno delo) uporabljajo:

- goniče, brak-jazbečarje in jamarje, ki so uspešno opravili preizkušnjo naravnih zasnov (PNZ) za svojo pasemsko skupino,
- ptičarje, ki so uspešno opravili najmanj širšo poljsko preizkušnjo (ŠPP),
- šarivce, ki so opravili mladinsko preizkušnjo za prepeličarje (MP) ali preizkušnjo naravnih zasnov (PNZ) s prinašanjem za španjele,
- prinašalce (retrieverje), ki so opravili najmanj preizkus lovske preizkušnje za prinašalce.

2. za vse vrste lova na polju, lov na poljskega zajca, fazana ali gojene jerebice uporabljajo:

- ptičarje, ki so opravili najmanj jesensko vzrejno preizkušnjo (JVP) ali poljsko preizkušnjo (PP),
- šarivce, ki so opravili mladinsko preizkušnjo za prepeličarje (MP) ali preizkušnjo naravnih zasnov (PNZ) s prinašanjem za španjele,
- prinašalce (retriverje), ki so opravili najmanj lovske preizkušnje retriverjev,
- jamarje, ki so opravili vsestransko uporabnostno preizkušnjo.

3. za lov na raco mlakarico uporabljajo:

- ptičarje, ki so opravili najmanj jesensko vzrejno preizkušnjo (JZP) ali preizkušnjo v vodnem delu s prinašanjem iz globoke vode,
- šarivce, ki so opravili mladinsko preizkušnjo za prepeličarje (MP) ali preizkušnjo naravnih zasnov (PNZ) s prinašanjem za španjele ali preizkušnjo v vodnem delu s prinašanjem iz globoke vode,
- jamarje, ki so opravili najmanj uporabnostno preizkušnjo v vodnem delu s prinašanjem iz globoke vode,
- prinašalce (retriverje), ki so opravili najmanj PNZ.

2.7.1 Pasemske skupine lovskih psov glede na uporabnost

Različne lovske pasme imajo različen način dela za različne oblike lova (Pravilnik o ..., 2002). Skupinski lov so vsi načini lova, ki se ga udeležijo najmanj trije lovci. Pogon je način lova, kjer se več gonjačev z največ tremi psi v vrsti drug ob drugem glasno pomika preko površine, tako da poženejo divjad proti vrsti strelcev na stojiščih. Pritisk pa je način lova, pri katerem se največ trije gonjači tiho premikajo po stanišču divjadi, da bi jo dvignili in usmerili proti lovcem oziroma strelcem.

2.7.1.1 Goniči

V Sloveniji je največ zastopanih lovskih psov pri lovu iz skupine goničev. V tej skupini so zastopane najstarejše pasme psov, ki jih je človek uporabljal kot lovske pomočnike. Staro ime za goniča je brak, kar je povezano tudi s poimenovanjem skupinskega lova na malo divjad – brakada, ki je način lova, pri katerem sodelujejo najmanj trije lovci z več kot dvema lovskima psoma goničema. V grobem jih delimo na dolgonoge in kratkonoge goniče. Glavna naloga goničev je iskanje male dlakaste divjadi (zajca in lisice) po svežem sledu in glasna ter vztrajna gonja. Pri nas goniči iščejo in gonijo malo divjad, lisico in divjega prašiča. Gonja ostalih vrst divjadi ni zaželena. Zahtevana je sledoglasnost, kar pomeni, da pes na sledi med gonjo divjadi glasno in vztrajno laja. Tiha gonja je prepovedana. Goniči so po naravi izredno temperamentni psi in divjad iščejo z visokim nosom, kar pomeni, da divjadi sledijo po njenem vonju, ki je v zraku in je svež. Tako svežo sled imenujemo tudi topla sled. Mogoče jih je izšolati tudi za zasledovanje obstreljene divjadi, vendar so večinoma zaradi svoje temperamentnosti in privrženosti toplemu sledu za to delo dokaj nezanesljivi (Mali, 2003). V Sloveniji so najpogostejše uporabljeni goniči pasem kratkodlaki istrski gonič, brandel brak, posavski gonič, nemški gonič, resasti istrski gonič, beagle.

2.7.1.2 Barvarji

V skupini barvarjev so zastopane tri pasme (bavarski barvar, hanoverski barvar in alpski brak jazbečar – prvotno je spadal med kratkonoge goniče). Čeprav izraz barvar pomeni krvosledec, ga v lovsko-kinološki terminologiji uporabljamo v ožjem pomenu besede za poimenovanje dveh pasem – bavarski in hanoverski barvar (Mali, 2003). Krvosledec v širšem pomenu besede pa je sleherni lovski pes, ki je izšolan za zasledovanje obstreljene velike parkljaste divjadi in medveda, pri čemer pasma ni pomembna.

Naloga barvarjev je z nizkim nosom izslediti obstreljeno oziroma ranjeno divjad po hladni sledi (Češarek, 2010). Hladno sled sestavljajo naslednji vonji: divjadi, žlez, delcev dlake, tkiva, krvi, organov, poškodb tal, rastlinja in mikroorganizmov. Izučen barvar sledi vonju z nizkim nosom tudi, ko je sled stara nekaj ur ali celo dni. Pes mora izsledeno mrtvo iskano divjad vodniku tudi pokazati. Glede na način, kako pes o najdbi obvesti vodnika, ločimo in ju imenujemo:

- oblajač: pes, ki ob najdeni mrtvi divjadi vztrajno in na mestu laja,
- pokazač: pes, ki se po najdbi mrtve divjadi vrne k vodniku in ga z značilnim vedenjem vodi do najdene divjadi.

V primeru, ko je izsledena divjad še živa, pa je naloga psa, da tako divjad glasno goni do njene obnemoglosti in jo nato zadržuje na mestu. Manjšo divjad mora pes zadaviti, če je divjad večja, jo mora oblajati in držati na mestu, da se ji vodnik lahko približa in ji skrajša muke z usmrtilnim strelom (Češarek, 2010).

2.7.1.3 Jamarji

Jamarji so pasemska skupina psov, ki so bili vzrejeni za delo v podzemnih rovih – lisičinah in jazbinah (Pravilnik o ... , 2002). Njihova osnovna naloga je izgon divjadi iz jame/rova ali zadavljenje divjadi v rovu in izvek na plano (pes davež). V zadnjih letih je bilo jamarjenje zaradi stekline in s tem možnosti prenosa na psa ter ne nazadnje tudi na človeka, zelo omejeno. Dokončno je bila ta oblika lova prepovedana z uveljavitvijo Zakona o zaščiti živali, kar pa je v dobršni meri povzročilo težave pri organizaciji in izvedbi preizkušenj naravnih zasnov za jamarje. Poleg dela v rovu morajo psi opraviti tudi delo na planem – glasna gonja, prinos, delo v vodi. Možno jih je uporabljati za šarjenje in krvosledništvo. Zaradi prepovedi jamarjenja je treba pri šolanju spodbujati delo na planem. V Sloveniji so najpogostejše uporabljeni jamarji pasme nemški lovski terier, resasti jazbečar in kratkodlaki jazbečar.

2.7.1.4 Šarivci

Šarivec je lovski pes, ki malo divjad išče v gosti podrasti (šarjenje in grmarjenje), jo glasno izganja in dviguje na strelni razdalji (Mali, 2003). Od njih zahtevamo tudi prinašanje uplenjene pernate poljske in vodne divjadi ter krajšo in glasno gonjo. Pri lovu praviloma preiskujejo teren le toliko oddaljeni od lovca, kolikor daleč seže učinkovit strel. Primerni so tako za individualni kot tudi za manjši skupinski lov. Nekatere pasme so vsestransko lovsko uporabne. V Sloveniji so najpogostejše uporabljeni šarivci pasme nemški prepeličar, špringer španjel in angleški koker španjel.

2.7.1.5 Ptičarji

Ptičarji so v osnovi sicer vsestransko uporabni psi, namenjeni za lov na malo pernato poljsko in vodno divjad (Mali, 2003). Izučeni so za lov pred puško, kjer v teku in z visokim nosom iščejo perjad. Na najdeno divjad, ki je prikrita v travi ali drugi podrasti (grmovju), ptičar opozori lovca z značilno stojjo. Na povelje divjad splašijo/dvignejo in se v pričakovanju strela takoj uležejo na tla, s čimer se zmanjša možnost obstrelitve psa. Uplenjeno divjad prinesejo vodniku. V lovišču je dobro delo ptičarja pogojeno z dokaj zahtevnim in doslednim šolanjem ter rednim potrjevanjem njegovih sposobnosti v praksi.

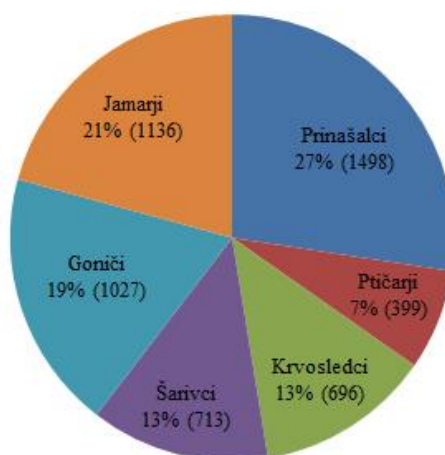
Poleg lova na malo pernato divjad je ptičar uporaben tudi za lov na zajca in lisico, izšolati pa ga je mogoče tudi za iskanje obstreljene velike parkljaste divjadi. V Sloveniji sta najpogostejše uporabljena ptičarja pasme nemški kratkodlaki ptičar in nemški žimavec. Pasma ptičarjev v Sloveniji so še bretonski ptičar, weimeranec, madžarski kratkodlaki ptičar – vižla in ostali.

2.7.1.6 Prinašalci

Že iz imena prinašalec je mogoče razbrati, da te pse uporabljamo za iskanje in prinašanje ustreljene male divjadi (Mali, 2003). Prinašalci so lovski psi, ki delajo po strelu in jih uporabljamo za prinos uplenjene divjadi. Izredna volja do prinašanja je njihova prirojena lastnost, poleg tega pa so znani po dobrem spominu mesta, kjer uplenjena divjad obleži. Zapomnijo si več mest uplenitve hkrati, zato so pri iskanju in prinašanju predvsem perjadi zelo uspešni. Na lovu so ob strelu na divjad praviloma poleg vodnika in pozorno spremljajo dogajanje v okolici, nato pa na vodnikov ukaz divjad poiščejo in prinesejo. Divjad prinašajo iz razgibanega terena in vode, saj so vodoljubni psi. Pravilno šolani se izkažejo tudi v delu po krvni sledi. V Sloveniji je, verjetno tudi zaradi nezadostnega poznavanja njihovih naravnih zasnov, v lovskih rokah zelo malo prinašalcev. Več jih uporabljajo v službene namene, predvsem za odkrivanje mamil in minske eksplozivnih sredstev, za iskanje zasutih v snežnih plazovih (lavinski psi) in v ruševinah, pa tudi za vodenje slepih in invalidnih oseb. Zaradi prijetnega in umirjenega značaja in hitrega učenja so cenjeni službeni in družinski psi – spremljevalci. V Sloveniji so uporabljeni prinašalci pasme labradorec, zlati prinašalec in gladkodlaki prinašalec.

2.7.2 Zastopanost lovskih psov v Sloveniji

Upošteva se statistiko Kinološke zveze Slovenije o številu poleženih mladičev v obdobju 1999–2002 ugotavljamo, da so v zadnjih letih po zastopanosti pasemskih skupin pri nas na prvem mestu prinašalci (Mali, 2003). Žal je velika večina, verjetno zaradi prikupne zunanosti in umirjenega značaja, v rokah nelovcev. Sicer pa prinašalcem po številu sledijo jamarji, goniči, šarivci, krvosledci in ptičarji (Slika 7).

Slika 7: Število poleženih mladičev posameznih pasemskih skupin lovskih psov v Sloveniji v obdobju 1999-2002 (Mali, 2003)

Pri Lovski zvezi Slovenije, Komisija za lovsko kinologijo, letno spremljajo število lovskih psov, uporabljenih v lovu. V sodelovanju s KZS so pridobili podatke vpisa lovskih psov v rodovno knjigo KZS (Lovska kinologija, 2013). Z njimi so naredili primerjavo z bazo

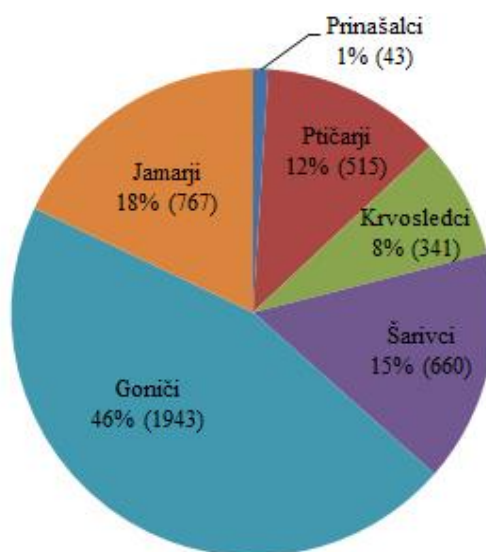
lovskih psov vpisanih v Lisjak. To je ime za informacijski sistem z bazo podatkov o uporabnih lovskih psih, ki jo vodijo slovenski lovci za vsako lovsko družino. Ugotovili so, da se podatki zelo razhajajo. Iz analiz je razvidno, da je v lovu najmanj zastopanih ravno prinašalcev, ki so nasprotno najštevilčnejša pasma lovskih psov, vpisanih v rodovno knjigo KZS. Komisija za lovsko kinologijo LZS predvideva, da so lahko vzroki za neevidentirane pse, da lovski psi niso privedeni na oceno zunanosti (telesno oceno), jih prodajo za hišne ljubljence, izvozijo v druge države, gredo v službene namene (policija, reševalni psi, vodniki slepih, zdravstveno terapevtske namene ...), zaradi drugih razlogov ne pristanejo v lovskih rokah, lahko pa je le ključni problem ne-evidentiranje lovskih psov v aplikacijo Lisjak. V preglednici 7 je prikazano število psov posameznih pasem prinašalcev, ki jih uporabljajo pri lovu slovenski lovci.

Preglednica 7: Število prinašalcev v lovu po letih (Lovska kinologija, 2013)

Pasma / Število uporabljenih psov v lovu	Leto 2011	Leto 2012	Leto 2013
Gladkodlaki prinašalec	5	4	2
Labradorec	34	36	34
Zlati prinašalec	8	8	7

Vsa leta (2011, 2012 in 2013) je bilo največ zastopanih prinašalcev v lovu labradorcev (Preglednica 7).

Na sliki 8 je prikazano število lovskih psov po posameznih skupinah pasem, ki jih uporabljajo za lov slovenski lovci.

Slika 8: Zastopanost posameznih pasemskih skupin lovskih psov uporabljenih v lovu v Sloveniji za leto 2013 (Lovska kinologija, 2013)

3 MATERIAL IN METODE

Podatke smo zbrali s spletno anketo. Anketni obrazec (Priloga A) smo sestavili sami za izvedbo eksperimentalnega dela diplomske naloge. Dali smo ga na splet aprila leta 2012 in anketo končali maja 2012. Poslali smo ga vzrediteljem, lastnikom in poznavalcem pasme gladkodlaki prinašalec, ki jih poznamo, s prošnjo, da anketni obrazec izpolnijo in ga delijo naprej. Anketni obrazec je izpolnilo 204 anketirancev iz več držav po svetu. Anketiranci so se odzvali pozitivno in vsi, ki smo jim ponudili anketni obrazec, so z veseljem sodelovali.

Vsi anketni obrazci so bili ustrezno izpolnjeni, tako da smo vse vključili v obdelavo. Odgovore smo obdelali v računalniškem programu Excel. Najprej smo vnesli posamezne odgovore na vprašanje v preglednico v Excelu in izračunali deleže posameznih odgovorov. Pravilnost smo preverili tudi v spletni anketi, kjer sistem po vnosu izpolnjenih anketnih obrazcev avtomatsko pripravi podrobnejši pregled podatkov.

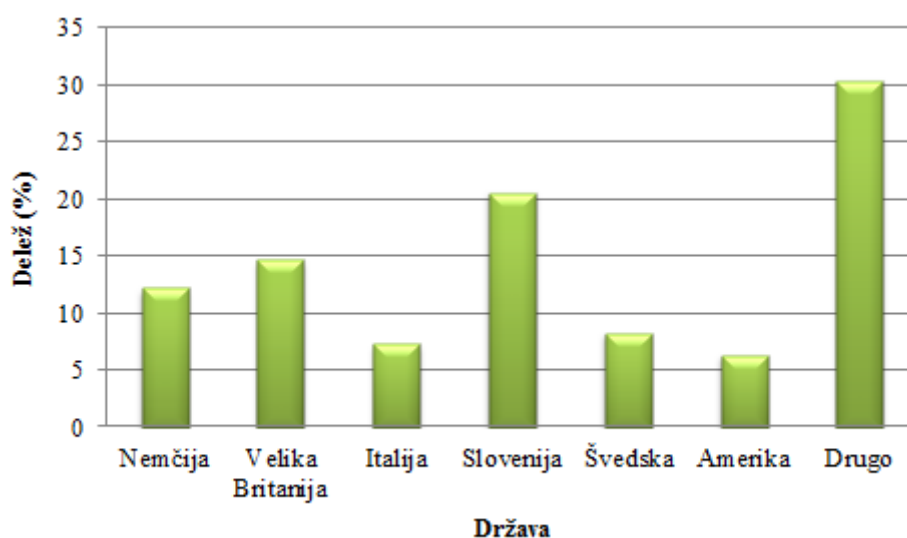
Zaradi pomanjkanja literature v Sloveniji in razmeroma nove discipline – tekmovanje v prinašanju, smo se pogovorili z lovcem, ki je predsednik strokovne vzrejne komisije pri Slovenskem klubu retrieverjev, Francem Dečmanom. Glede na pridobljene podatke o razmerah lova v Sloveniji nam je zaupal in razložil morebitne razloge za določeno majhno število zastopanih prinašalcev v Sloveniji.

4 REZULTATI

4.1 REZULTATI ANKETE

4.1.1 Država, iz katere prihajajo anketiranci

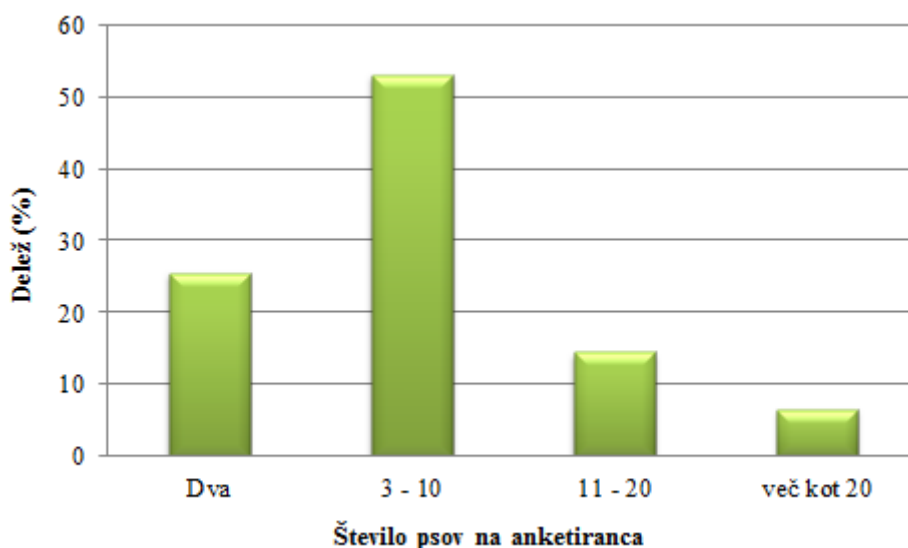
Slika 9 prikazuje delež anketirancev iz posameznih držav. Največ udeležencev ankete je iz Slovenije, nato iz Velike Britanije, Nemčije, Švedske, Italije in Amerike. Pod druge države so zajete Poljska, Švica, Norveška, Finska, Avstrija, Češka, Nizozemska, Hrvaška, Kanada, Belgija, Portugalska, Luksemburg, Francija, Afrika, Romunija, Nova Zelandija in Latvija.

Slika 9: Delež anketirancev po posameznih državah

4.1.2 Izkušnje z gladkodlakimi prinašalci

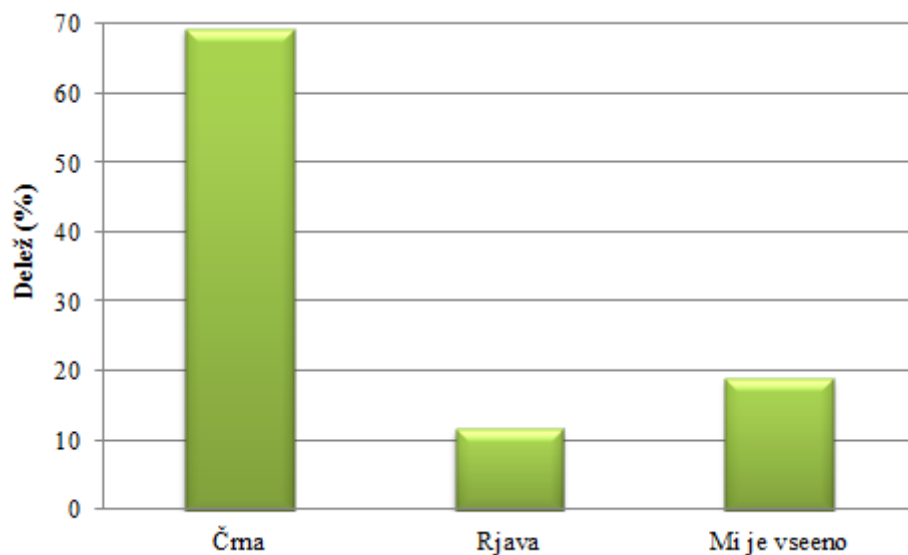
Iz ankete smo izločili vse, ki gladkodlakega prinašalca še niso imeli v lastništvu in vse, ki so imeli do sedaj le enega gladkodlakega prinašalca. S tem smo lahko oblikovali populacijo anketirancev, ki imajo izkušnje s psi te pasme. Iz ankete smo izločili šest anketirancev, ki še niso imeli gladkodlakega prinašalca in 61 anketirancev, ki so imeli do sedaj le enega psa te pasme. V anketi je ostalo 137 anketirancev, od tega 25,5 % anketirancev, ki imajo oziroma so imeli v lastništvu do sedaj dva gladkodlaka prinašalca, največ anketirancev je tistih, ki so imeli od 2 do 10 psov (53,3 %), več kot 10 do vključno 20 psov je imelo 14,6 % anketirancev, 6,6 % anketirancev pa je imelo že več kot 20 gladkodlakov prinašalcev (Slika 10).

Slika 10: Število gladkodlakov prinašalcev, ki so jih anketiranci imeli do sedaj

4.1.3 Priljubljena barva gladkodlakega prinašalca

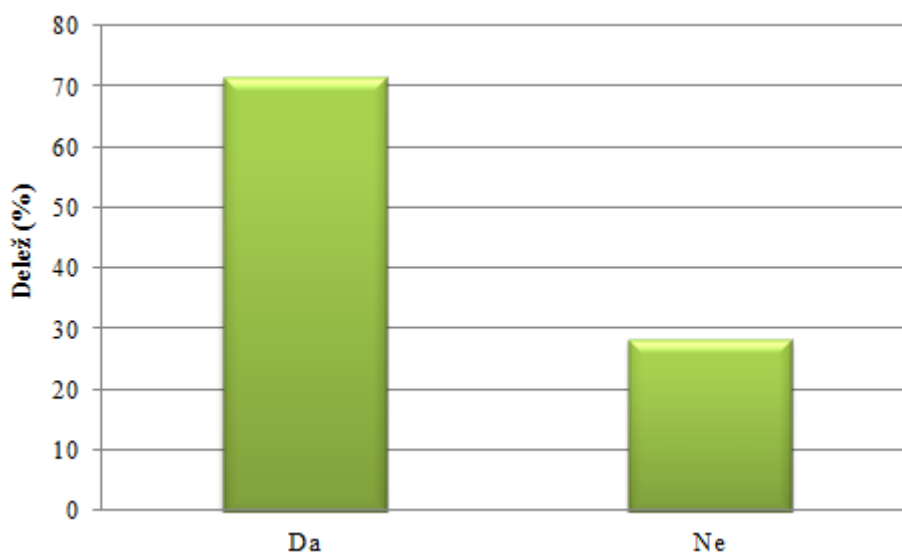
Dovoljeni barvi gladkodlakov prinašalcev sta črna in rjava, ki se deduje recesivno, zato je tudi več predstavnikov pasme črne barve. Zanimalo nas je število predstavnikov pasme po posamezni barvi oziroma njihova priljubljenost. Črna barva je bila najbolj priljubljena pri 70 %, rjava pri 12 %, tistih, ki sta jim všeč tako črna kot rjava, je 19 % (Slika 11).

Slika 11: Najbolj priljubljena barva gladkodlakov prinašalcev

4.1.4 Vzreja gladkodlakov prinašalcev

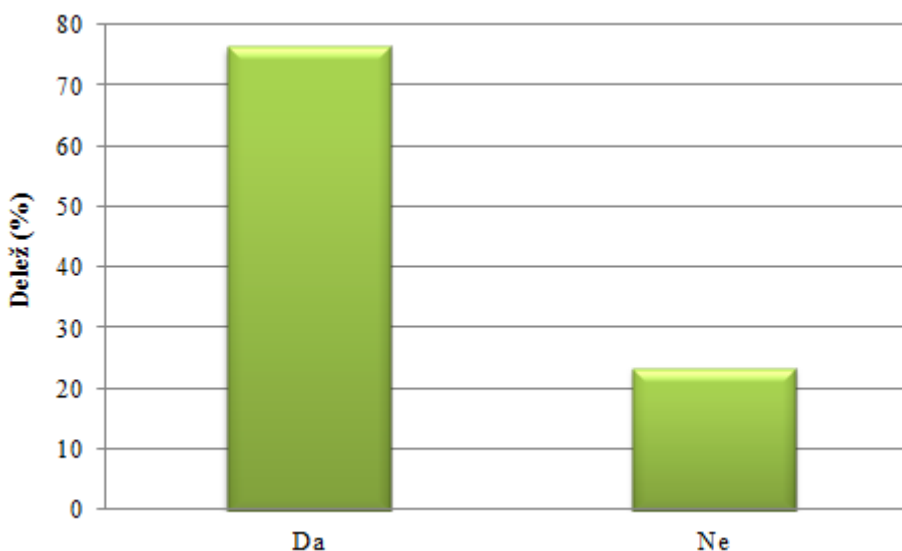
Pri tem vprašanju nas je zanimalo, če se lastniki gladkodlakega prinašalca odločajo tudi za leglo, torej če so vzreditelji. Od anketiranih jih 98 (71,5 %) načrtuje leglo, 39 (28,5 %) pa ne (Slika 12).

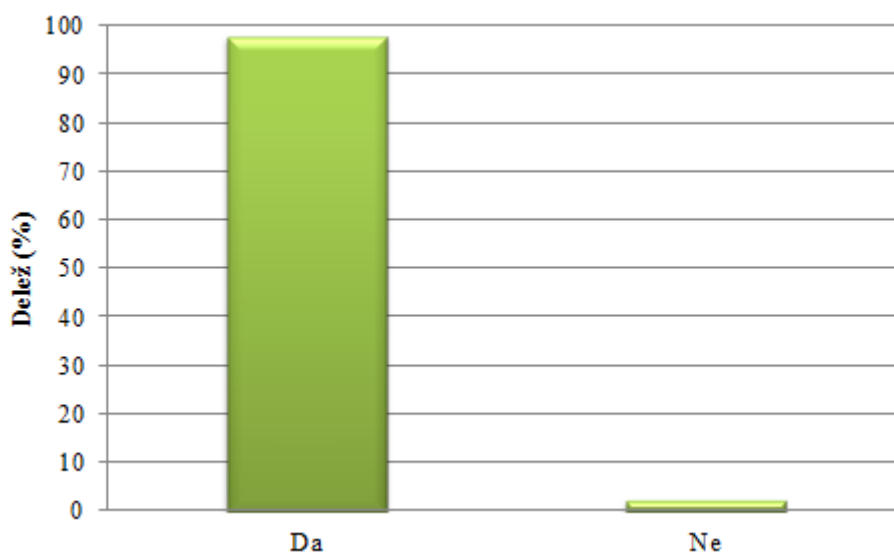
Slika 12: Delež anketirancev, ki se odloča za vzrejo gladkodlakih prinašalcev in tistih, ki živali nimajo za namen vzreje

4.1.5 Test značaja mladička

Anketirance, ki načrtujejo legla smo vprašali, če pri mladičih opravijo tudi test značaja mladičev (puppy test). Večina vzrediteljev izvaja test značaja mladičev, in sicer 76,5 % anketiranih, 23,5 % anketiranih pa ne opravi testa značaja (Slika 13). Zato nas je zanimalo, če pri izbiri mladiča upoštevajo njegov značaj. Pritrdilno je odgovorilo 97,8 % in le 2,2 % nikalno. S tem smo potrdili, da večina tistih, ki ne izvaja testa značaja, pri izbiri značaj vseeno upoštevajo. Le dva od vseh anketiranih značaju mladiča ne dajeta večjega pomena (Slika 14).

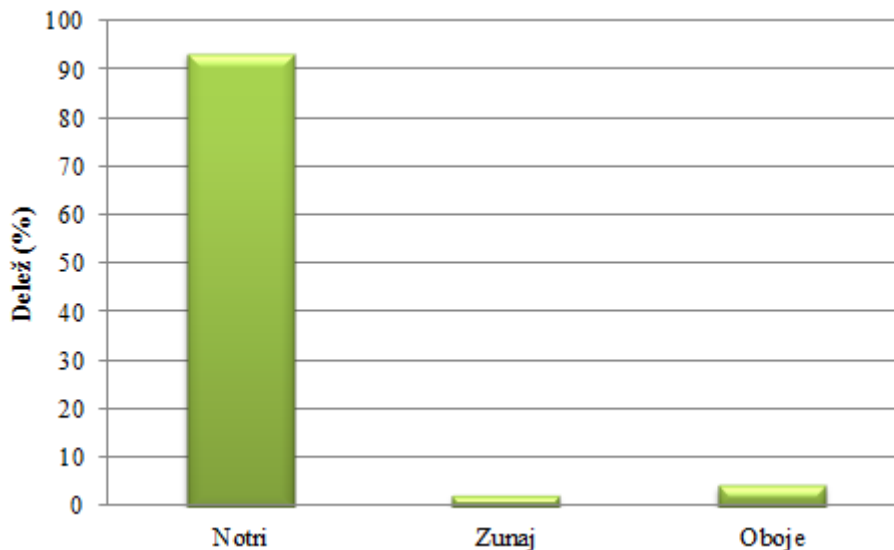
Slika 13: Delež anketirancev, ki se pri svoji vzreji odloča za test značaja mladičev

Slika 14: Delež anketirancev, ki pri izbiri mladiča upošteva njegov značaj

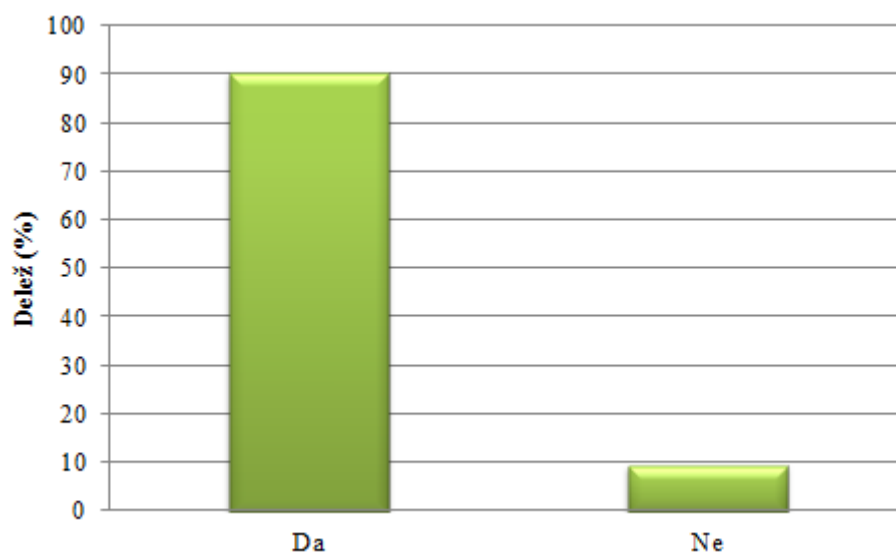
4.1.6 Bivanje gladkodlakega prinašalca

Večina lastnikov (93,4 %) gladkodlakih prinašalcev ima svoje pse notri in bivajo z njimi v bivalnih prostorih, le 2,2 % psov biva zunaj oziroma imajo ločen bivalni prostor in 4,4 % biva menjaje notri in zunaj (Slika 15).

Slika 15: Bivalni prostor psov pasme gladkodlaki prinašalec

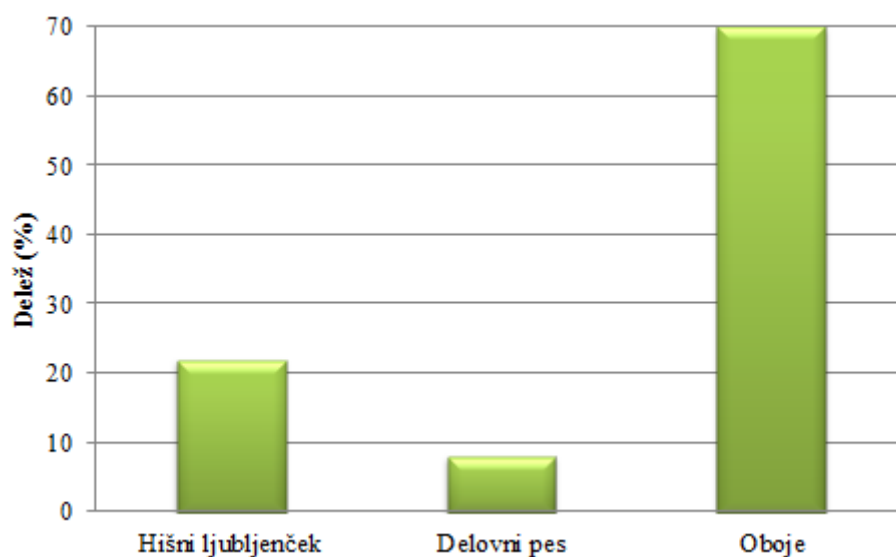
Od vseh anketiranih je kar 90,5 % mnenja, da bivalni prostor vpliva na izoblikovanje značaja gladkodlakega prinašalca (Slika 16). Tistih, ki so nasprotnega mnenja, je 9,5 %.

Slika 16: Mnenje anketirancev, če bivalni prostor vpliva na izoblikovanje značaja gladkodlakega prinašalca

4.1.7 Uporabnost gladkodlakega prinašalca

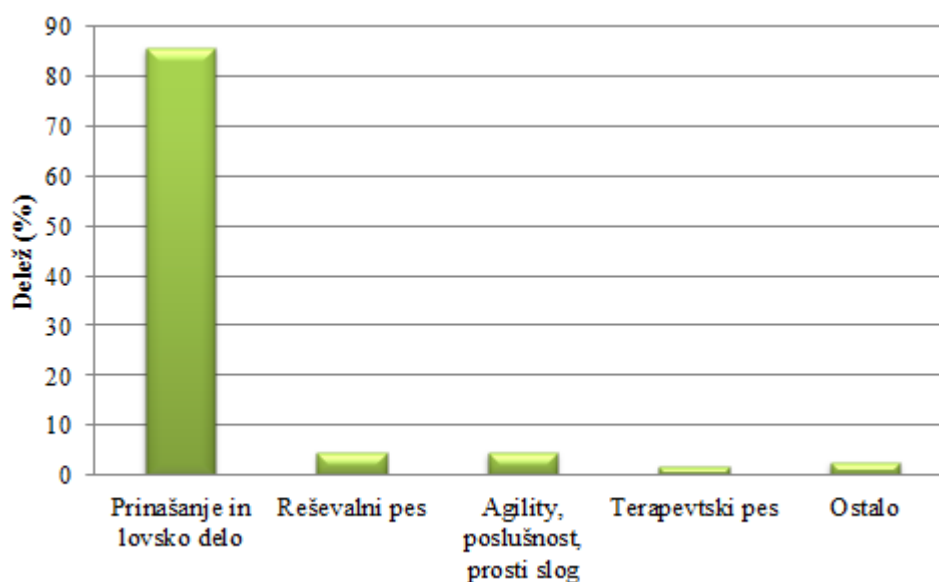
Anketirance smo pri tem vprašanju vprašali, kakšno vlogo ima njihov gladkodlaki prinašalec v vsakdanjem življenju (Slika 17). Skoraj 22 % anketirancev ima svoje pse za hišne ljubljence, 8 % za delovne pse in 70 % za oboje, hišne ljubljence in delovne pse. V nadaljevanju ankete smo preverjali značajske lastnosti in delovne sposobnosti gladkodlakih prinašalcev, zato smo iz ankete izločili 30 anketirancev, ki so odgovorili, da imajo svoje pse le za hišne ljubljence. V anketi je tako ostalo 107 anketiranih oseb, ki se s svojimi gladkodlakimi prinašalci ukvarjajo tudi z delom.

Slika 17: Delež anketiranih oseb, ki imajo svoje pse za hišne ljubljence ali delovne pse

4.1.8 Področje dela z gladkodlakim prinašalcem

Zanimalo nas je, s katero disciplino se anketiranci ukvarjajo. Največ (86 %) anketiranih oseb se s svojimi psi ukvarja s prinašanjem in lovskim delom, ostale discipline pa so nekoliko enakomerno razporejene. Nekaj se jih ukvarja z reševalstvom, agilityjem, poslušnostjo, frizbijem, za terapijske pse in ostalim. Veliko anketiranih se ukvarja tudi z več disciplinami hkrati (Slika 18).

Slika 18: Prikaz disciplin, s katerimi se ukvarjajo anketiranci s svojimi psi

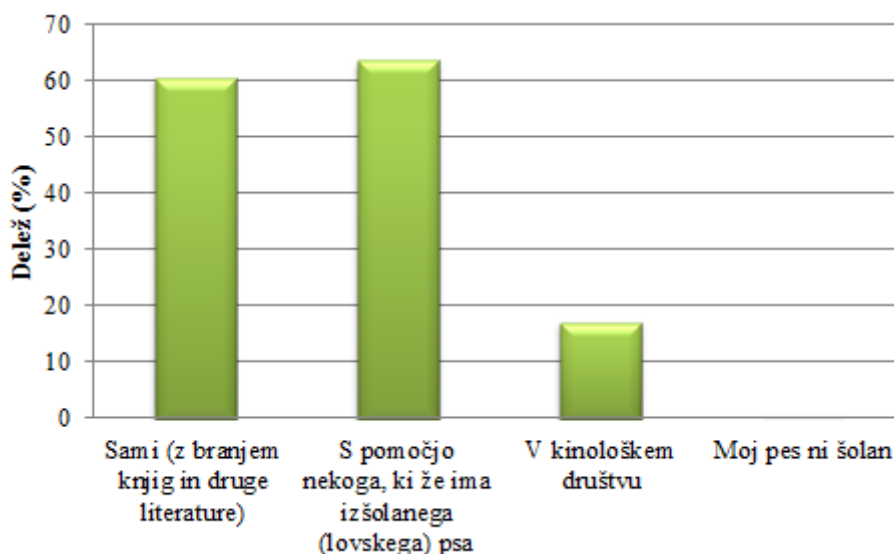
4.1.9 Šolanje psa

Iz ankete smo izločili vse anketirance, ki svojih psov ne šolajo ali jih nimajo za lovsko delo ali za delo prinašanja. Torej vse tiste, ki se morda ukvarjajo z reševalstvom, poslušnostjo ali športnimi disciplinami. Na ta način lahko natančneje preverimo pasemske lastnosti in karakteristike, ki so potrebne za lovsko/prinašalsko delo. V anketi je tako ostalo 99 anketirancev, od tega le trije Slovenci. Zanimalo nas je zakaj je število Slovencev tako majhno. Izločili smo jih že na začetku, saj ima večina svojega prvega gladkodlakega prinašalca in so še začetniki. Vseh anketiranih Slovencev, ki šolajo svoje pse tudi za prinašanje ali lovsko delo, je 9.

Zanimivo je vprašanje, kako so anketiranci svoje pse izšolali za prinašanje. Pri tem vprašanju je bilo možnih več odgovorov. Večina jih je odgovorila, da trenirajo sami in s pomočjo prijateljev ter organiziranih skupin. Od tega je 31 % tistih, ki trenirajo izključno sami in 34 %, ki šolajo le s pomočjo nekoga, ki že ima izšolanega psa. Zelo malo jih šola v kinoloških društvih (17,2 %) in kar 13,1 % od teh se poslužuje tudi šolanja z ostalimi organiziranimi skupinami in prijatelji (Slika 19).

Iz tega lahko razberemo, da so na splošno kinološka društva usmerjena bolj v šolanje osnovne poslušnosti in učenje različnih pasem psov in ne toliko v načrtno šolanje za prinašanje. Šolanja se torej radi udeležujejo na raznih organiziranih delavnicah in na treningih z inštruktorji. Naučeno pa vadijo kasneje sami, dokler ne potrebujejo ponovne

pomoči in usmeritve od inštruktorja oz. nekoga, ki že ima izšolanega psa. Ta jih opozori na morebitne napake, ki jih delajo pri samostojnem delu s psom.

Slika 19: Delež odgovorov anketirancev o tem, kako so psa za prinašalsko delo izšolali (možnih je bilo več odgovorov)

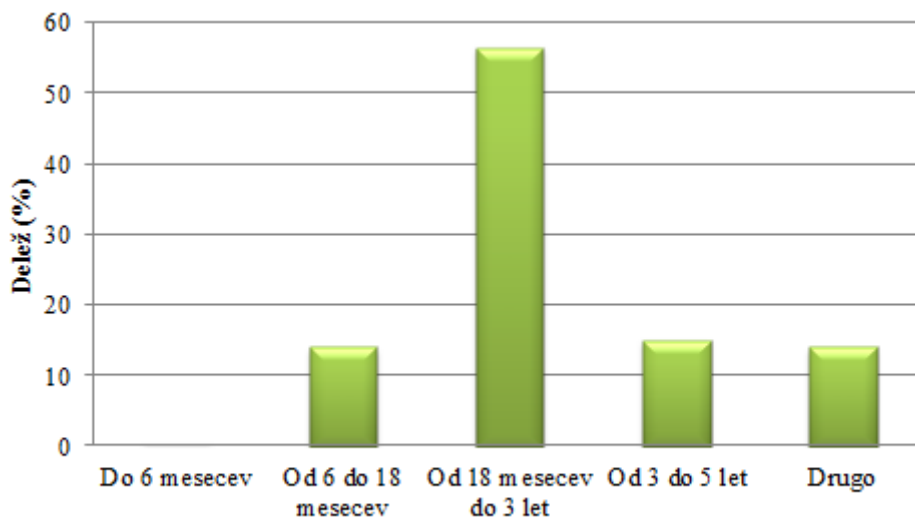
4.1.10 Primerna starost šolanja in dela gladkodlakih prinašalcev

Za gladkodlake prinašalce je značilno, da počasi odraščajo in zato je priporočljivo tudi kasneje začeti s šolanjem prinašanja. Phillips (1996) navaja, da so gladkodlaki prinašalci pri starosti 12 mesecev še mladiči po razmišljanju. Za pasme prinašalcev je priporočljivo začeti s šolanjem prinašanja po dopolnjeni starosti 8–9 mesecev oziroma glede na temperament posameznega mladiča (Moxon, 2010).

Anketirance smo vprašali, pri kateri starosti začnejo šolati gladkodlakega prinašalca za delo in kdaj menijo, da so popolnoma izšolani za vodenje na lov in preizkušnje. Na prvo vprašanje je bilo težko predhodno določiti starostne omejitve odgovorov, zato smo anketiranim pustili lasten komentar, da so starost napisali sami. Zelo enotni so si, da poslušnosti (odpoklic, sedi, hoja ob nogi ...) mladiča začnemo učiti takoj, ko pride v nov dom oziroma po tretjem mesecu starosti. Sledi mu šola prinašanja, trening prinašanja s prinosili okoli od osem mesecev do enega leta starosti in za lovsko delo z divjadjo od 12 do 15 mesecev starosti. Veliko je bilo tudi komentarjev, da treninge prilagodijo zmoglostim posameznega psa.

Drugo vprašanje, pri kateri starosti menijo, da je gladkodlaki prinašalec popolnoma izšolan, smo razdelili v starostne skupine: do 6 mesecev, od 6 mesecev do 18 mesecev, od 18 mesecev do 3 let, od 3 do 5 let in drugo (Slika 20). Največ odgovorov je bilo, da so gladkodlaki prinašalci dovolj zanesljivi za lovsko delo in preizkušnje po starosti 18 mesecev, s skoraj 60 %. Pes je v starosti od 6 do 18 mesecev pripravljen za prve preizkušnje, ki so prilagojene za njegovo starost (npr. PNZ). Pri starosti več kot 3 leta se lahko udeleži tekmovanj višjih razredov. Anketirani so mnenja, da se starost pripravljenosti lahko razlikuje od psa do psa. Večinoma grejo anketirani s svojimi psi na prve preizkušnje že okoli enega leta starosti psa, vendar psi še niso dovolj dozoreli in potrebujejo pridobiti še izkušnje lova. Največ jih meni, da začnejo miselno odraščati po

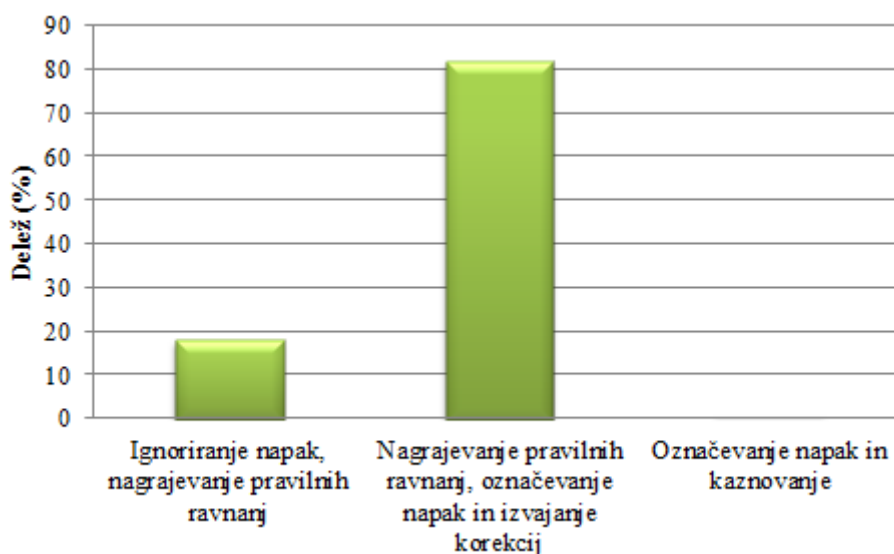
drugem letu starosti in so za resnejša tekmovanja pripravljeni po tretjem letu starosti. Zelo zanimivi so bili tudi komentarji, da gladkodlakega prinašalca ni možno nikoli popolnoma izšolati in da je to ravno tisti navdušujoči čar pasme pri delu z njimi.

Slika 20: Starost, pri kateri je gladkodlaki prinašalec popolnoma izšolan in ga lahko vodijo s seboj na lov oziroma preizkušnje

4.1.11 Način šolanja gladkodlakah prinašalcev

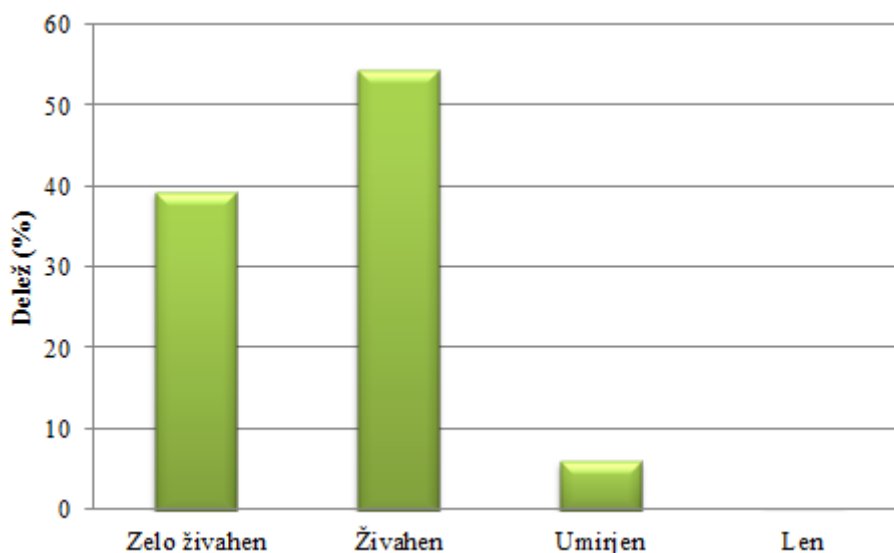
Anketirane smo vprašali, kakšnega načina šolanja se poslužujejo (Slika 21). Največ odgovorov (81,8 %) je bilo, da se poslužujejo šolanja s kombinacijo nagrajevanja pravilnih ravnanj, označevanja napak in izvajanja korekcij. Zelo malo (18,2 %) anketiranih se poslužuje izključno nagrajevanja pravilnih ravnanj. Noben od anketiranih pa ne šola samo z označevanjem napak in kaznovanjem.

Slika 21: Način šolanja gladkodlakah prinašalcev

4.1.12 Značaj gladkodlakega prinašalca

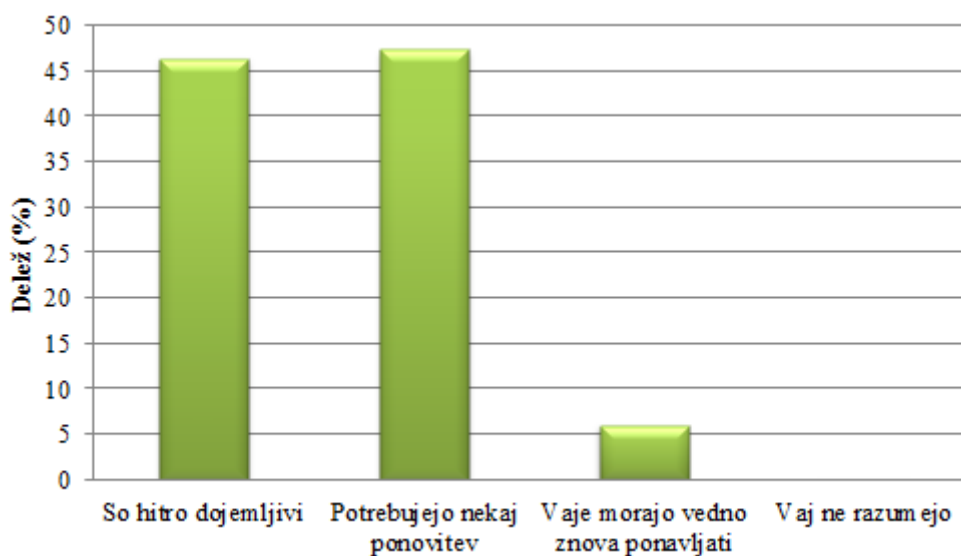
Z naslednjimi vprašanji smo želeli izvedeti lastnosti gladkodlakega prinašalca. Anketiranci so svoje pse opisali kot živahne (54,5 %), zelo živahne (39,4 %) in le nekaj (6,1 %) za umirjene. Noben od anketiranih pa ni mnenja, da so leni (Slika 22).

Slika 22: Značaj gladkodlakih prinašalcev

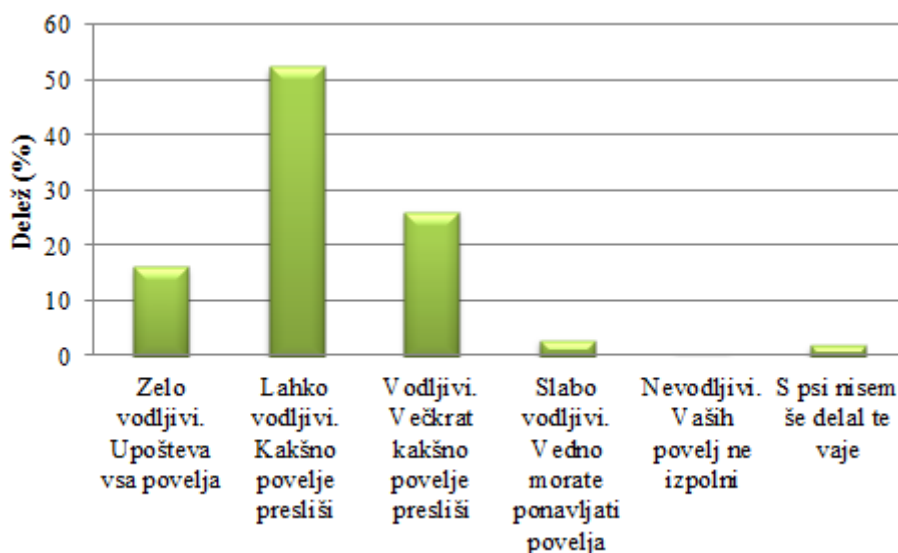
4.1.13 Učljivost

Anketirance smo vprašali, kako dojemljivi se jim zdijo gladkodlaki prinašalci za učenje vaj poslušnosti, ki jih pri prinašalskem delu najbolj uporabljajo, šolanje pa se začne že zelo zgodaj (Slika 23). Največ anketirancev je odgovorilo, da potrebujejo nekaj ponovitev (47,5 %) in da so hitro dojemljivi (46,5 %). Nekaj anketirancev (6,1 %) je odgovorilo, da morajo vaje vedno znova ponavljati.

Slika 23: Učljivost gladkodlakih prinašalcev

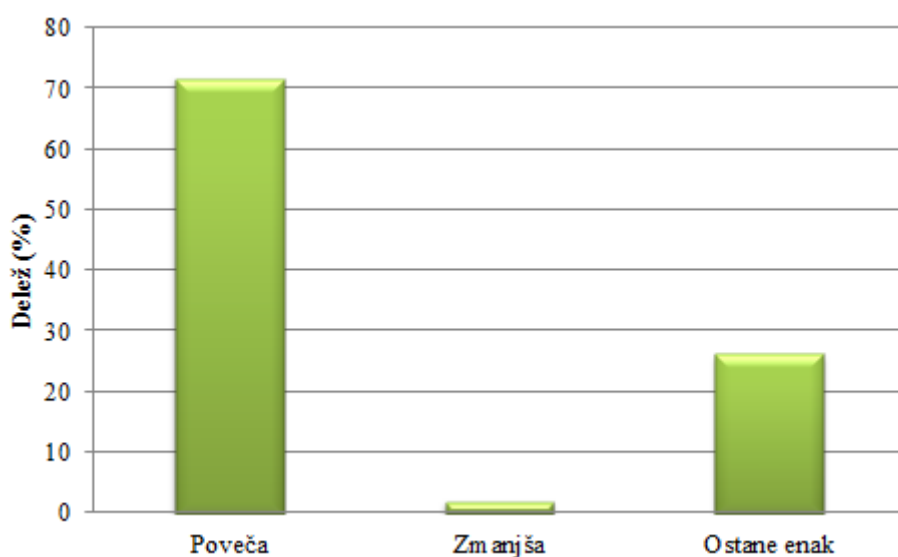
Gladkodlaki prinašalci so lahko vodljivi, vendar kakšno povelje tudi preslišijo (Slika 24). Da so zelo vodljivi in upoštevajo vsa povelja je mnjenja 16,2 % anketiranih. Iz literature je znano, da je dobro izšolanega in izkušenega gladkodlakega prinašalca težko premagati (Mason, 1996). Le 3 % anketirancev so mnjenja, da so slabo vodljivi in morajo povelja kar naprej ponavljati.

Slika 24: Vodljivost gladkodlakov prinašalcev pri iskanju prinosila/ divjadi z usmerjanjem psa

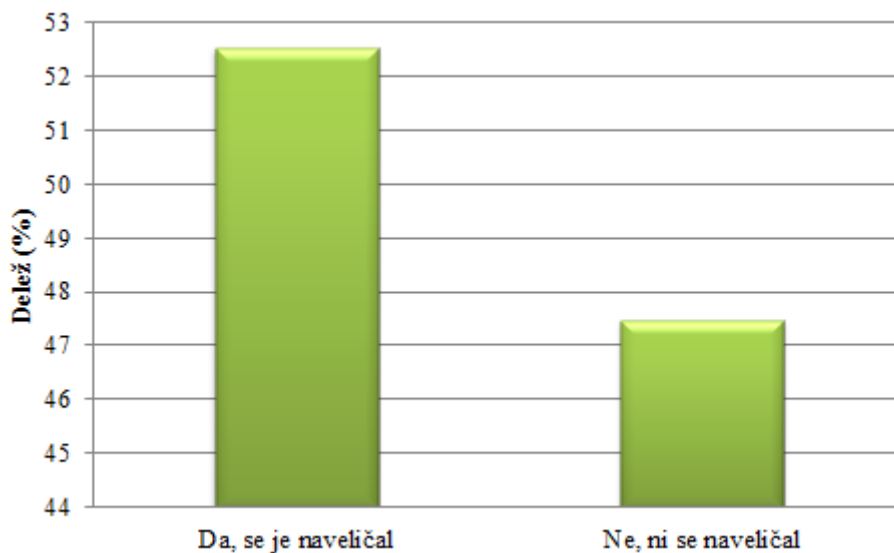
4.1.14 Interes do dela

Zanimalo nas je, kako se gladkodlaki prinašalci obnašajo med šolanjem. Anketiranci so enotnega mnjenja, da so gladkodlaki prinašalci zelo zainteresirani za delo. Ko jim naloge prvič predstavijo se njihov interes do dela med treningom/delom večinoma poveča (Slika 25).

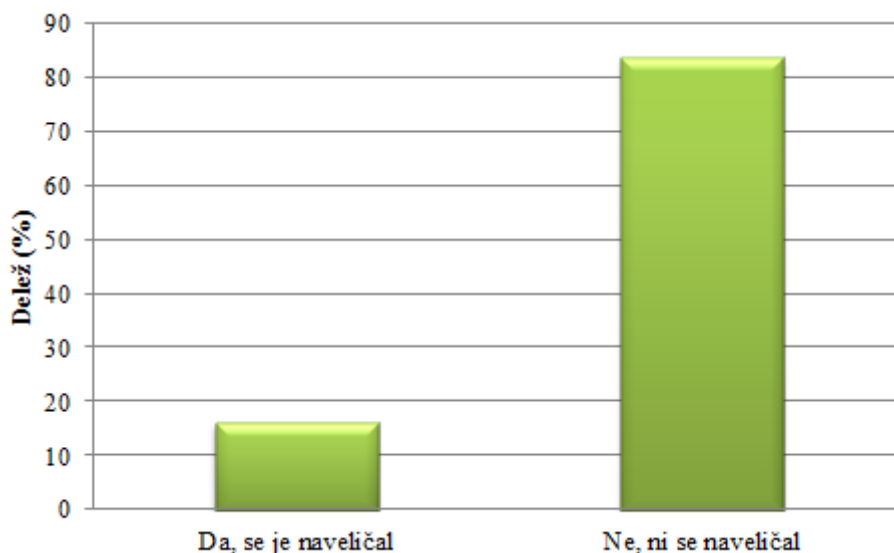
Slika 25: Odnos do dela gladkodlakov prinašalcev med šolanjem

Zelo zanimiva se nam je zdela primerjava med šolanjem poslušnosti (Slika 26) in prinašanjem (Slika 27). Gladkodlaki prinašalec je bil med šolanjem poslušnosti naveličan in z dolgočasen pri polovici anketirancev.

Slika 26: Interes med šolanjem poslušnosti gladkodlakov prinašalcev

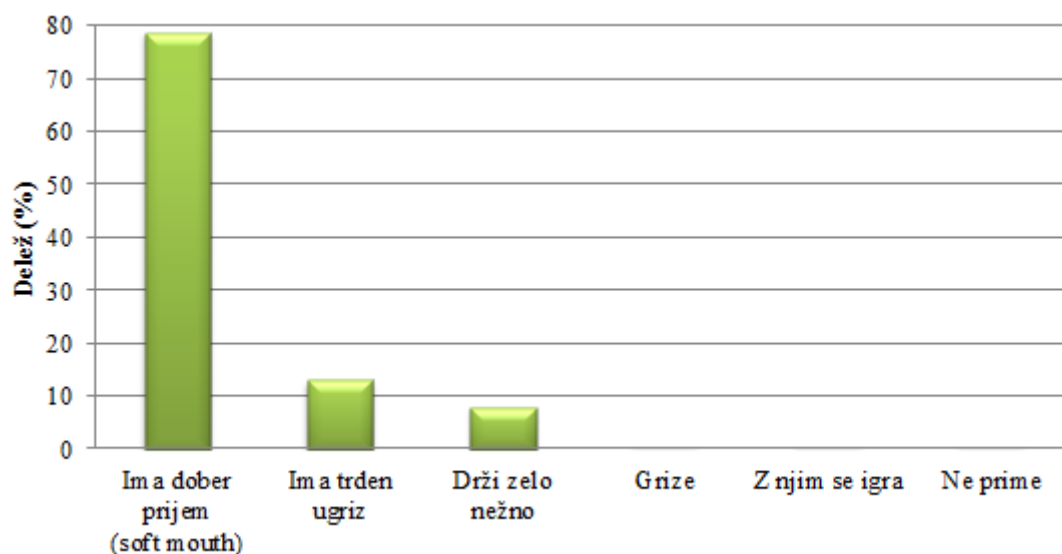
Na vprašanje, če je bil gladkodlaki prinašalec pri šolanju prinašanja naveličan in z dolgočasen, so anketiranci s 83,8 % odgovorili z ne (Slika 27).

Slika 27: Interes med šolanjem prinašanja gladkodlakov prinašalcev

4.1.15 Prijem prinosila oziroma divjadi

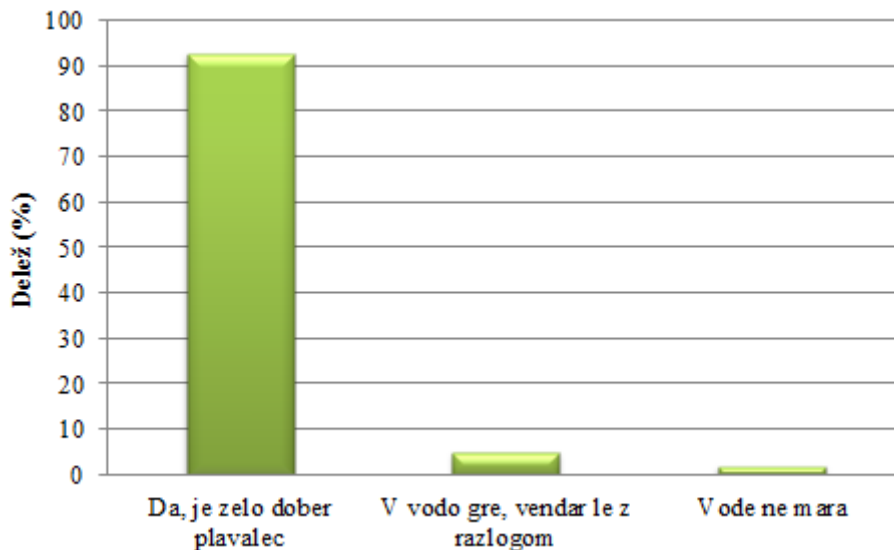
Anketirance smo vprašali, kako njihovi psi držijo prinosilo ali divjad v gobcu in odnos do le-te. Večina je odgovorila, da imajo njihovi psi dober prijem divjadi, kar je pri pasmi zelo pomembno. Zelo malo je takih, ki imajo trdnejši ali zelo nežen prijem gobca. Noben ni odgovoril, da bi divjad grizli, se z njo igrali ali je ne bi prijeli (Slika 28).

Slika 28: Prijem prinosila/divjadi gladkodlakih prinašalcev

4.1.16 Vodno delo

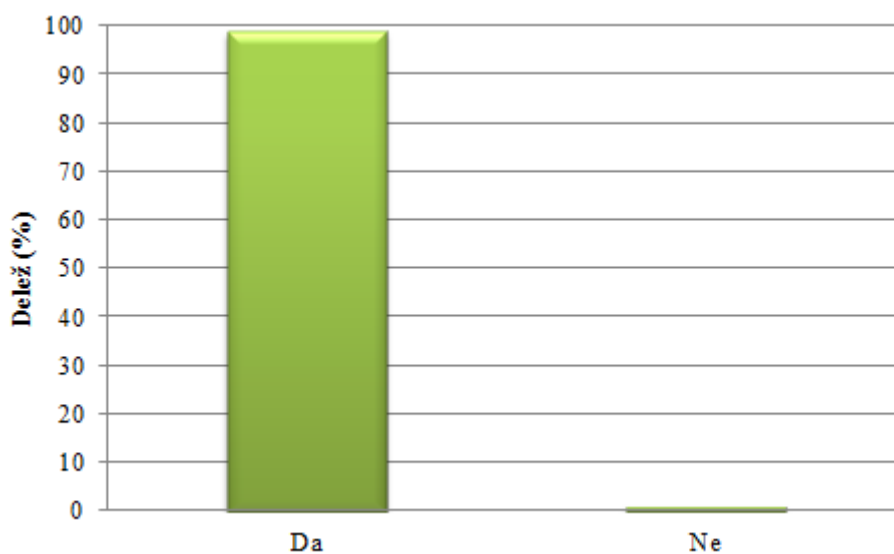
Gladkodlaki prinašalci so znani kot ljubitelji vode, zato nas je zanimalo, če radi delajo v vodi. Kar 93 % je odgovorilo, da so zelo dobri plavalci, 5 %, da grejo v vodo, če imajo razlog, torej po prinosilo ali divjad in 2 %, da vode ne marajo (Slika 29).

Slika 29: Vodno delo gladkodlakih prinašalcev

4.1.17 Strelomirnost

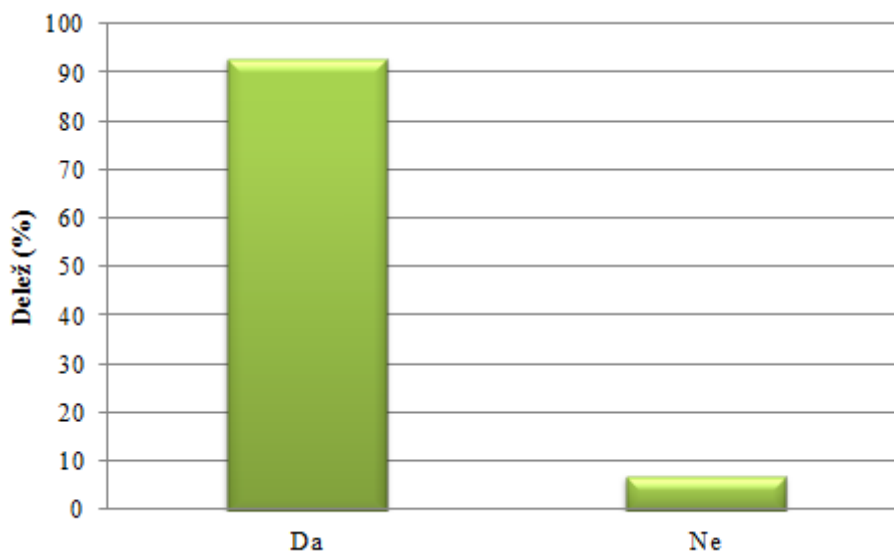
Strelomirnost je zelo pomembna lastnost za uspešno lovsko delo, ki je lahko pridobljena lastnost, večinoma pa je to že prirojeno oziroma podedovano. Navdušujoč je rezultat, da je 99 % psov strelomirnih (Slika 30).

Slika 30: Strelomirnost gladkodlakih prinašalcev

4.1.18 Razstavljanje

Ker so bili gladkodlaki prinašalci edini prinašalci, vzrejeni za dva namena (dual purpose), nas je zanimalo, če se to ohranja še danes in če ljudje poleg lovskega dela z njimi svoje pse tudi razstavljajo. Odgovor je pritrdilen, saj kar 92,9 % anketirancev poleg šolanja in dela prinašanja svoje pse tudi razstavlja (Slika 31).

Slika 31: Razstavljanje gladkodlakih prinašalcev na lepotnih tekmovanjih

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

5.1 RAZPRAVA

Anketa je pokazala, da so gladkodlaki prinašalci zaradi prijaznega značaja v večini hišni psi spremljevalci in tudi udeleženi v ostalih kinoloških disciplinah. Lovca Franca Dečmana, ki je predsednik vzrejne komisije za prinašalce, smo vprašali, zakaj so ravno prinašalci, kljub hitri učljivosti in lahki vodljivosti, v lovu najmanj zastopani in zakaj se lovci ne odločajo za njih. Po njegovem mnenju gre predvsem za lovsko tradicijo in kulturo lova v Sloveniji (Dečman, 2014). Naši lovci imajo raje pse nemških pasem, saj se je v Sloveniji predvsem ohranil vpliv Germanov, fevdalizacije in nemškega načina lova. Tudi Kasteličeva (2013) je ugotovila, da se slovenski lovci najraje odločajo za nakup nemških pasem, v njenem primeru lovskih psov ptičarjev. Slovenska lovišča so bila skozi zgodovino na stičišču sredozemskih, germanskih in vzhodnjaških kultur, vendar se je naše sedanje lovstvo izoblikovalo predvsem pod vplivom srednjeevropskega lovstva. Angleški način vzgoje, kjer potekajo večinoma skupinski lov in lov s pomočjo konjev, se v goratih, zlasti v alpskih deželah, kamor sodi tudi Slovenija, ni nikoli uveljavil. V naših krajih so lovci lovili v glavnem le posamezno ali s pogonom z gonjači. Lovci v Sloveniji se torej bolj nagibajo k vsestransko uporabnim psom, primernim za naše okolje, kjer v večini lovijo srnjad, divjega prašiča, malo divjad in velike zveri. Ti psi so glasni, kar je lovcu v hribovitem ali gozdnem terenu zelo pomembno, da ve, kje se pes nahaja in kaj se dogaja z njim med lovom.

Prinašalci so specialisti predvsem za delo po strelu na pernato in malo divjad. Večinoma se jih uporablja za lov na fazana, raco mlakarico in zajca. Fazan v Sloveniji na splošno ni ogrožena divjad, vendar pa je njegova številčnost v zadnjih desetletjih zelo upadla predvsem zaradi naslednjih dejavnikov: sprememb v kmetijskem prostoru, izsekavanje nižinskih gozdov, živih mej in obrežnega rastlinja, moderno, intenzivno kmetijstvo z veliko površinsko monokulturno pridelavo, pogoste in predvsem zelo zgodnje košnje, uporaba kemičnih zaščitnih sredstev v kmetijstvu, skupinsko-postopni in prebiralni način gospodarjenja z gozdom, spomladansko požiganje zaraslih površin in v novejšem času tudi mulčenje. Vse to je pripomoglo k slabšanju življenjskih razmer za to vrsto poljskih kur (Navadni fazan, 2013).

Ravno tako velja za raco mlakarico, ki jo ogroža človekovo poseganje v naravo. To so predvsem uničevanje njenega življenjskega prostora z izsuševanjem zamočvirjenih površin, hidromelioracije in primanjkovanje ustreznih gnezdilnih prostorov zaradi izsekovanja obrežnega rastlinja in čiščenja bregov (Raca mlakarica, 2013).

Za upad nekatere male divjadi so razlog tudi plenilci. Najpomembnejši plenilec poljskega zajca je verjetno lisica, mladiče pa plenijo tudi kune, ujede in klateške mačke. Dejavnika, ki zelo negativno vplivata na številčnost divjadi sta kmetijstvo in promet (Poljski zajec, 2013). Naseljevanje te divjadi ne bi veliko pomagalo, saj jim je treba zagotoviti primeren življenjski prostor za bivanje, za kar je treba omogočiti tri pogoje: krmo, varstvo in valjenje oz. poleganje mladičev (Dečman, 2014).

Prinašalci so zelo primerni psi za lov v Sloveniji (Dečman, 2014), saj so zelo učljivi psi in bi se jih dalo različne lastnosti tudi priučiti. Lovci stremijo predvsem na vsestransko uporabnost lovskega psa, torej da mu divjad najde, dvigne, pri čemer mora biti glasen, da

lovec ve, kje se pes nahaja in uplenjeno divjad tudi prinese. To jim omogoča, da za delo ne potrebujejo dveh ali več psov. Vsestranskost so verjetno našli ravno v psih goničih, ki so tudi najbolj zastopani lovski psi v Sloveniji. Vendar primerne pasme, ki bi zelo dobro opravljala vse potrebe v lovskem delu, ni. Težava pri kombiniranju potrebnih lastnosti lovskih psov je, da se pregon, glasnost psa in natančno prinašanje izključujejo. Če je pes dober v glasnem gonjenju divjadi, ni dober prinašalec le-te in obratno. Ta dva načina dela se izključujeta zaradi razlike v selekciji lovskih psov teh dveh skupin. Goniči vidijo divjad kot plen in so zelo temperamentni, medtem ko so prinašalci bolj umirjeni, da divjadi ne splašijo in za pomoč pri ulovu sodelujejo s svojim gospodarjem. Zato menimo, da je bolje imeti dva psa, vsakega specialista za svoj način lova. S skupinskim lovom s sodelovanjem različnih pasem psov bi se ljudje še bolj povezali med seboj, izmenjali izkušnje in še lažje zagotovili pravilen, etičen lov na divjad.

Redki se v zdajšnjih časih odločajo za dva psa specialista, da bi vsak opravljal svoje delo, na primer šarivca za dvigovanje, prinašalca pa za izsleditev in prinos divjadi. Razlog temu so večji stroški oskrbe dveh psov (hrana, materialni stroški, veterinarska oskrba ...) in čas šolanja obeh psov. Tak način lova bi lahko lažje zagotovili, če bi se med seboj povezali lovci in športniki (kot pravimo tistim, ki niso lovci, vendar se ukvarjajo z lovsko dejavnostjo in se udeležujejo lovskih tekmovanj). Veliko psov, ki so v športnih rokah, je dobro izšolanih in bi lahko pomagali lovcem na lovu. Tovrstnega načina se v Sloveniji ne poslužujemo veliko, saj verjetno ljudje niti ne vedo, na koga bi se lahko obrnili (Dečman, 2014). Predlog je koristen za obe strani, lovci bi imeli dobro pomoč pri lovu, psi, tudi tisti, ki niso v lovskih rokah, pa bi imeli priložnost ohraniti prvenstvene lastnosti pasme. Lovci izšolajo svoje pse v organizaciji lovsko kinološkega društva, kjer opravijo izpit poslušnosti in ustrezno pripravijo pse za potrebno lovsko delo. Po Pravilniku o uporabi lovskih psov v loviščih (2002) mora upravljavec lovišča zagotoviti na 1.000 ha lovišča za malo divjad najmanj enega psa, ki izpolnjuje pogoje lovskega psa. Temu pogoju zakona ni težko zadostiti, zato se morda do sedaj niti ni pokazala potreba po dodatni pomoči športnih psov (Dečman, 2014).

Glede na to, da je prinašalsko delo psov v Sloveniji še v razvoju, verjetno veliko ljudi in lovcev še ne pozna dovolj dobro prinašalskih naravnih zasnov in pravilnega načina dela oziroma njihovo uporabnost pri delu. Zato lahko v prihodnosti pričakujemo tudi premike v prinašalskem delu in večji zastopanosti v lovu. V Sloveniji zaenkrat še ne poznamo ustanove, kluba ali organizacije, ki bi povezovala lovce in primerno izšolane lovske pse, morda pa se to izpolni kdaj v prihodnosti. Ker je skupinski lov v sodelovanju različnih pasem trenutno odvisen od zagnanosti posameznikov, bo šele čez nekaj let razvidno, ali se bodo lovci in kinologi s športno-tekmovalnimi psi uspešno povezali in sodelovali.

5.2 SKLEPI

Na podlagi prebrane literature, rezultatov ankete in opravljenih intervjujih smo ugotovili naslednje:

- gladkodlaki prinašalci služijo zaradi značaja večinoma kot psi spremljevalci, lovsko/prinašalsko delo je v večini le za hobi;
- še zmeraj jih vzrejajo kot pse za delo in razstave, vzrediteljem oziroma lastnikom sta pri pasmi pomembna značaj in konstitucija telesa;
- gladkodlaki prinašalci so vodljivi in zelo učljivi psi, primerni za uspešno lovsko delo;
- za večjo zastopanost prinašalcev v lovu bi se morali povezati lovci in kinologi, lastniki teh psov;
- v Sloveniji se lov s prinašalci in discipline prinašanja šele razvijajo, zato se izboljšuje šolanje psov teh pasem in počasi narašča število prinašalcev oziroma gladkodlakov prinašalcev;
- glede na mlado disciplino delovni test, ki je pomembna tudi za razvoj prinašalskega dela in lova s prinašalci v Sloveniji, ljudje šele bolje spoznavajo delo s prinašalci in se ustrezno izobražujejo na tem področju.

6 POVZETEK

Pse je človek udomačil med prvimi živalmi, in sicer že pred več kot 10.000 leti. Takrat mu je služil predvsem kot pomočnik pri lovu, kasneje tudi kot čuvaj črede domačih živali in ne nazadnje tudi človeka. Dandanes poznamo preko 500 pasem psov, ki se med seboj razlikujejo po velikosti, obliki, dolžini dlake, barvi ... Med njimi so tudi številne lovske pasme. V večini imajo danes ljudje pse lovskih pasem kot hišne ljubljence in zato so izgubili svojo prvotno nalogo, za kar so bili vzrejeni. V diplomski nalogi smo se osredotočili na lovske pse prinašalce, natančneje gladkodlake prinašalce, ki so vzrejeni za pomoč pri lovu na malo divjad in so vse bolj priljubljeni tudi v Sloveniji.

Opravili smo spletno anketo o gladkodlakih prinašalcih in njihovi namembnosti pasme. Z anketo smo poskušali ugotoviti, če se lastniki gladkodlakih prinašalcev še ukvarjajo z namembnostjo pasme, torej lovom in prinašanjem in kako dojemljivi se jim zdijo ti psi za tovrstno delo. Ugotovili smo, da imajo lastniki v večini svoje pse za hišne ljubljence, z delom prinašanja in lovom pa se ukvarjajo le za hobi in zaposlitev psa. Za tovrstno delo se jim zdijo zelo dojemljivi in poslušni.

V Sloveniji v lovu največ uporabljajo pse nemških pasem, prinašalci pa so med najmanj številčnimi. Vzrok temu je lovska tradicija načina lova v Sloveniji, saj se je slovenski lov razvil predvsem pod vplivom srednjeevropskega lovstva. Številčnost pernate divjadi zaradi okoljskih razmer, pretežno kmetijskih obdelanih površin in ne najboljših življenjskih pogojev za to vrsto divjadi v Sloveniji upada. Zato v lovstvu nimamo večje potrebe po številčnosti lovskih psov prinašalcev, ki prinašajo predvsem malo divjad. Iz ankete je bilo razvidno, da večina lastnikov gladkodlakih prinašalcev šolajo svoje pse sami in ne v kinoloških društvih. Udeležujejo se tudi izobraževanj in skupinskih treningov s poznavalci in inštruktorji prinašanja. Torej ima skupina lastnikov psov prinašalcev, ki niso lovci, vendar imajo lovsko usposobljene pse, drugačen pristop k šolanju kot lovci, ki izšolajo svoje pse v lovskih kinoloških društvih. Verjetno sta tudi zaradi tega v lovskem krogu ljudi način šolanja in delo gladkodlakih prinašalcev manj poznana. Smiselno bi bilo, da bi se lovci in lastniki izšolanih psov povezali. Tako bi lovci pridobili novo znanje in pomoč dobro izšolanih psov prinašalcev, lastnikom in vzrediteljem psov prinašalcev pa bi bilo omogočeno, da v pasmi v polni meri ohranijo lastnosti, za katere so bili prvotno vzrejeni.

S primerno razporeditvijo lovskih psov različnih pasem na lovu bi lahko psi opravljali svoje naloge, za kar so specializirani in vzrejeni. Na ta način bi še lažje zagotovili pravilen in etičen lov na divjad, saj bi bili pravilno izšolani psi pri opravljanju svoje naloge bolj zanesljivi.

Iz ankete je razvidno, da gladkodlaki prinašalci potrebujejo svoj čas, da postanejo zanesljivi psi pri delu, vendar ko dosežejo nivo odraslosti, so odlični spremljevalci in pomočniki pri lovskem oziroma prinašalskem delu. Gladkodlaki prinašalci so zelo dojemljivi in imajo veliko željo po ugajanju svojemu lastniku. Še danes jih vzreditelji vzrejajo kot pse za delo in razstave (vzreja za dva namena, ang. dual purpose), torej da skrbijo za njihov pravilen značaj in primerno konstitucijo telesa za učinkovito lovsko delo.

Iz kinoloških aktivnosti in na novo uveljavljene športne discipline prinašalcev delovni test, ki zna dvigniti nivo delovnih prinašalcev v lovu tudi v Sloveniji, lahko sklepamo, da se lov s psi prinašalci v Sloveniji šele dobro razvija in zato zaenkrat še ni večjega števila zastopanih prinašalcev med lovci. Šele čez nekaj let lahko pričakujemo, da bodo tudi v Sloveniji prinašalci bolj zastopana pasma psov v lovu, ko bodo ljudje skozi prikaz dela psov prinašalcev lahko videli in spoznali njihovo učinkovitost, sposobnost in zanesljivost pri lovskem delu.

7 VIRI

Burch M. R., Bailey J. S. 1999. How dogs learn. New York, Wiley Publishing: 187 str.

Breeds recognised on a definitive basis. 2010. Federation cynologique internationale.
<http://www.fci.be/en/Nomenclature/Default.aspx>
(12. apr. 2013)

Choosing your puppy. 2007. Volhard.com
<http://www.volhard.com/pages/pat.php>
(17. sep. 2009)

Češarek G. 2010. Osnove gospodarjenja s prosto živečimi živalmi. Srednje strokovno
Izobraževanje, Gozdarski tehnik, Modul: Gospodarjenje s prostoživečimi živalmi.
Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije: 57 str.

Dečman F. 2014. "Število in vzroki zastopanosti prinašalcev v lovu". Predsednik strokovne
komisije za retrieverje, Dvorjane 19a, Spodnji Duplek
(osebni vir, november 2014)

Dedovanje barve. 2014. L' Amai – psarna gladkodlakih prinašalcev.
http://www.lamai.si/dedovanje_barve
(30. okt. 2014)

Delovni test iz prinašanja – working test (WT) pravilnik. 2013. Klub za delo prinašalcev.
(24. apr. 2013)
<http://www.wtslo.com/uploads/1/6/9/4/16944930/dt-pravilnik.pdf>
(25. jul. 2013)

Dokken T. 2009. Retriever training. The Complete Guide to Developing Your Hunting
Dog. Iola, Krause Publications: 255 str.

FCI-Standard No. 121/28.10.2009/GB Flat coated retriever. 2009: 2 str.

Group 8: Retrievers - Flushing Dogs - Water Dogs. 2010. Federation cynologique
internationale.
<http://www.fci.be/en/nomenclature/8-Retrievers-Flushing-Dogs-Water-Dogs.html>
(12. apr. 2013)

Hastings P., Wallace W. E., DVM, cVA, Rouse E. A. 2011. Structure in action: The
makings of a durable dog. Aloha, Oregon, Dogfolk Enterprise: 162 str.

International Regulations for field trials for Retriever breeds. 2011. Federation cynologique
internationale
<http://www.fci.be/en/Retrievers-67.html>
(23. Nov. 2012)

Johnson B. 2013. Extended breed standard. Oxford, Kingfisher Press Ltd: 12 str.

- Juvan I. 2014. "Prvi vpisi v slovensko rodovno knjigo in statistika psov 8. Skupine FCI." Zapoge, Kinološka zveza Slovenije.
irena@kinoloska.si
(osebni vir, november 2014)
- Kastelic K. 2013. Šolanje lovskih psov ptičarjev. Diplomsko delo, Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko: 41 str.
- Kiraly O. 2014. Need for speed?. Kingsdale farm.
<http://www.kingsdale.hu/need-for-speed>
(14. okt. 2014)
- Klever U. 1995. Velika knjiga o psih. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga: 352 str.
- Krizmanič E., Poljšak K. 2012. Gladkodlaki prinašalec. Slovenski klub retrieverjev.
<http://www.klub-retrieverjev.si/cms/gladkodlaki-prinasalec>
(5. mar. 2013)
- Laughton N. 1980. A review of the flat-coated retriever. 2. Izdaja. London, Pelham books Ltd.: 248 str.
- Lovska kinologija. Lovska zveza Slovenije.
<http://www.lovska-zveza.si/default.aspx?MenuID=15>
(15. okt. 2013)
- Mali M. 2003. Lovska kinologija. Ljubljana, Lovska zveza Slovenije: 287 str.
- Mason J. 1996. Flat-Coated Retrievers Today. Surrey, Interpet publishing: 181 str.
- Milner R. 2000. Retriever training. A Back-to-Basics Approach. Gulford, Ducks Unlimited, Inc. 198 str.
- Moore C. 1995. Flat-Coated Retrievers.
<http://www.k9web.com/dog-faqs/breeds/flatcoats.html>
(27. nov. 2014)
- Moxon P.R.A. 2010. Gundogs, Training and Field Trials. Shrewsbury, Quiller Publishing Ltd: 146 str.
- Navadni fazan. Lovska zveza Slovenije.
<http://www.lovska-zveza.si/default.aspx?MenuID=49>
(15. okt. 2013)
- Opis working testa. 2013. Klub za delo prinašalcev.
<http://www.wtslo.com/o-wt.html>
(25. jul. 2013)
- Osnovna oprema za prinašanje. 2013. Klub za delo prinašalcev.
<http://www.wtslo.com/oprema-za-wt.html>
(25. jul. 2013)

Phillips B. 1996. Flatcoated Retrievers. Waterlooville, Kingdom Books: 288 str.

Poljski zajec. Lovska zveza Slovenije.

<http://www.lovska-zveza.si/default.aspx?MenuID=38>

(15. okt. 2013)

Pravilnik o preizkušnji naravnih zasnov retrieverjev (PNZ-R). 2014. Slovenski klub retrieverjev: 2 str. (6. nov. 2014)

http://www.klub-retrieverjev.si/cms/images/pravilniki_2014/retriever_PNZ.pdf

(18. dec. 2014)

Pravilnik o uporabnosti preizkušnji v prinašanju za retrieverje (TP-R). 2009. Slovenski klub retrieverjev: 8 str. (28. feb. 2009)

http://www.klub-retrieverjev.si/cms/images/tp-r/pravilnik_tp-r_2009.pdf

(23. nov. 2012)

Pravilnik o lovski preizkušnji retrieverjev (LP-R). 2005. Slovenski klub retrieverjev: 6 str. (26. feb. 2011)

http://www.klub-retrieverjev.si/cms/images/lp-r/pravilnik_o_lovski_preizkunji_ret.pdf

(23. nov. 2012)

Pravilnik o uporabi lovskih psov v loviščih. Ur. l. RS št. 98/02. 2002. Pravno-informacijski sistem.

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV4438#>

(3. sep. 2014)

Raca mlakarica. Lovska zveza Slovenije.

<http://www.lovska-zveza.si/default.aspx?MenuID=52>

(15. okt. 2013)

Rezultati WT – Zlata rasa 3. 2013. Klub za delo prinašalcev.

<http://www.wtslo.com/wt-zlata-raca-3.html>

(25. okt. 2013)

Robinson J. B. 1992. Training the hunting retriever. Canaan, The Globe Pequot Press: 233 str.

Slovarček prinašalskega žargona. 2013. Klub za delo prinašalcev.

http://www.wtslo.com/uploads/1/6/9/4/16944930/slovarcek_prinasalskega_zargona1.pdf

(25. okt. 2013)

Smith J. 2007. Dog Training. Retrievers and Pointing Dogs. How to Train the Hunting Dog that You Want. Minneapolis, Creative Publishing international, Inc.: 143 str.

Test značaja mladička. 2014. Klub za delo prinašalcev.

<http://www.wtslo.com/obrazec-test-znacaja.html>

(18. dec. 2014)

The History of the URC. 2013. United Retriever Club.

<http://www.unitedretrieverclub.co.uk/about-us/history.aspx>

(25. jul. 2013)

Twist M. F. 2001. Training Retrievers with Nigel Mann. Shrewsbury, Quiller Publishing Ltd: 90 str.

Wakefield J. 2005. Flat-Coated Retriever. Allenhurst, Kennel Club Books, LLC: 155 str.

Zgodovina working testa. 2013. Klub za delo prinašalcev.

<http://www.wtslo.com/zgodovina-wt.html>

(25. jul. 2013)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem prof. dr. Ivanu Štuhcu za prevzeto mentorstvo, vse strokovne nasvete, hitro odzivnost in pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se predsednici komisije prof. dr. Antoniji Holcman in recezentu prof. dr. Simonu Horvatu za prijaznost in hiter pregled diplomske naloge.

Zahvaljujem se Jerneji Bogataj, Knjižnica in INDOK – BF, Oddelek za zootehniko, za svetovanje in hiter pregled diplomske naloge.

Zahvaljujem se referentki Sabini Knehtl za nasvete, pomoč in prijaznost skozi ves študij.

Zahvaljujem se vsem sošolcem za nesebično pomoč in prijateljstvo, ki ga ohranjamo še danes.

Zahvaljujem se Daši Modic, da verjame vame, me spodbuja in za pomoč pri končanju diplomske naloge.

Zahvaljujem se Jani Radovanović za pomoč pri prevodih besedil.

Zahvaljujem se vsem, ki ste mi pomagali pri pridobivanju dodatnih informacij o gladkodlakah prinašalcih in lovskem delu.

Zahvaljujem se Katji Poljšak za dobra dela o ozaveščanju ljudi o gladkodlakah prinašalcih in njihovem delu.

Zahvaljujem se vsem prijateljem s katerimi nas združuje strast do psov, prinašalcev, gladkodlakah prinašalcev in aktivnosti z njimi, za vso podporo, pomoč, skupne treninge in da verjamete vame.

Posebna zahvala gre vsem mojim domačim, ki me podpirajo in mi vedno stojijo ob strani.

PRILOGE

Priloga A:

Pozorno preberite vprašanja in na njih ustrezno odgovorite.

1.) Iz katere države prihajate?/Where do you come from?

- Velika Britanija
- Nemčija
- Švedska
- Slovenija
- Drugo

2.) Koliko gladkodlakovih prinašalcev ste do sedaj že imeli (tudi solastništvo):/How many FCR's have you had so far (including co-ownership):

- _____

3.) Priljubljena barva gladkodlakega prinašalca:/Favourite colour of FCR:

- črna/black
- rjava/liver
- rumena/yellow
- mi je vseeno/all the same

4.) Ste imeli oz. načrtujete kakšno leglo gladkodlakovih prinašalcev?/Have you ever had or do you plan any FCR litter?

- da/yes
- ne/no

5.) Ali pri mladičih opravite mladičkov test značaja (puppy test)?/Do you perform a puppy test?

- da/yes
- ne/no

6.) Ali pri izbiri mladiča upoštevate tudi njegov značaj/ karakter?/When choosing a puppy do you also pay attention to his character?

- da/yes
- ne/no

7.) Kje vaši psi bivajo?/Where do your dogs live?

- notri (z vami v bivalnih prostorih)/indoors (with you)
- zunaj/outdoors
- oboje (notri in zunaj)/both (indoors and outdoors)

8.) Ali mislite, da je bivalni prostor pomemben dejavnik pri izoblikovanju značaja GP?/Do you think the living quarters are an important factor in forming the character of your FCR?

- da/yes
- ne/no

9.) Gladkodlakega prinašalca imate za:/Your FCR is:

- hišnega ljubljence/a house pet
- delo (lov, prinašanje, pes vodnik,...)/a working dog (for hunting, fetching; a guide dog...)
- oboje/both

10.) Katere delo opravljata s svojim psom?/For what kind of tasks is your dog a working dog?

- prinašanje in lovsko delo/fatching and for hunting
- reševalni pes/rescue dog
- agility, poslušnost, prosti slog/agility, obedience, free style
- terapevtski pes, pes vodnik/therapy dog, a guide dog
- drugo/other

11.) Ali šolate/imate svoje pse za prinašanje/lov?/Do you train/have your dogs for fetching/hunting?

- da/yes
- ne/no

12.) Kako svoje pse šolate?/How do you train your dog? (možnih je več odgovorov)

- Sami (z branjem knjig in druge literature)/By yourself (reading manuals and other literature)
- S pomočjo nekoga, ki že ima izšolanega (lovskega) psa/With the help of someone who has a trained (hunting) dog
- V kinološkem društvu/With the help of a canine society
- Moj pes ni šolan/My dog is not trained
- Vaši komentarji:/Your comments:

13.) Pri kateri starosti psa pričnete s šolanjem za delo?/How old was your dog when you began training?

- ---

14.) Pri kateri starosti GP mislite, da je pes popolnoma izšolan in ga lahko vodite s seboj na lov oz. preizkušnje?/At what age do you think that a FCR is completely trained and can be taken with you for hunting and can perform tests, etc?

- do 6 mesecev/up to 6 months
- 6 - 18 mesecev/6 - 18 months
- od 18 mesecev do 3 let/from 18 months up to 3 years
- 3 - 5 let/3 - 5 years
- drugo/other

15.) Kakšnemu načinu dela se poslužujete?/What is your method of training?

- izključno pozitivnim: ignoriranje napak, nagrajevanje pravih ravnanj/
totally positive: I ignore the mistakes and award the right actions

- zmerno pozitivnim: nagrajevanje pravih ravnanj, označevanje napak in izvajanje korekcij/moderate position: I award the right actions (positive reinforcement), notice the mistakes (negative reinforcement) and perform corrections
- negativnim: označevanje napak in kaznovanje/negative reinforcement and punishment model

16.) Kako bi svoje pse opisali po značaju?/How would you describe your dog's character?

- zelo živahen/very lively
- živahen/lively
- umirjen/peaceful
- len/lazy

17.) Kako vaši psi sprejemajo osnovne vaje poslušnosti (sedi, hoja ob nogi)?/How do your dogs perform in overall obedience exercises (sitting, walking by your side)?

- so hitro dojemljivi/they are perceptive
- potrebujejo nekaj ponovitev/they need a couple of repetitions
- vaje morate vedno znova ponavljati/I always need to repeat the exercises
- vaj ne razumejo/they do not understand the exercises

18.) Kako se vam zdijo vaši psi vodljivi pri iskanju apporta/ divjati z vašim usmerjanjem psa?/Do your dogs seem guidable (while looking for dummy/game) with you giving directions to the dog?

- zelo vodljivi. Upošteva vsa povelja/highly guidable, they listen to all commands
- lahko vodljivi. Kakšno povelje presliši/fairly guidable, tends to overhear some commands
- vodljivi. Večkrat kakšno povelje presliši/guidable. He overhears a command or two
- slabo vodljivi. Vedno morate ponavljati povelja/not guidable. You always need to repeat your commands

- nevodljivi. Vaših povelj ne izpolni/not guidable at all. He does not listen to your commands
- s psi nisem še delala te vaje/I have not performed this exercise with my dog

19.) Ali se njihov interes do dela med treningom/delom:/During the training/work, their interest:

- poveča/increases
- zmanjša/decreases
- ostane enak/remains the same

20.) Se vam je že zgodilo, da bi bil pes med šolanjem poslušnosti naveličan in zdolgočasen?/Has it ever happened your dog seemed bored and annoyed during the obedience exercise?

- da/yes
- ne/no

21.) Se vam je že zgodilo, da bi bil pes med šolanjem prinašanja naveličan in zdolgočasen?/Has it ever happened that your dog was bored and tired during the training of fetching?

- da/yes
- ne/no

22.) Kako vaš pes drži aport/ divjad v gobcu?/How does your dog hold the dummy/game in his mouth?

- ima dober prijem (soft mouth)/he has got a soft mouth
- ima trd ugriz/he has a firm grip
- drži zelo nežno/holds very gently
- aport/divjad grize/he bites the dummy/game
- z njim se igra/he plays with it
- aporta/divjadi ne prime/he does not hold the dummy/game

23.) Ali ima vaš pes rad delo v vodi?/Does your dog like to perform his tasks in the water?

- da, je zelo dober plavalec/yes, he is a very good swimmer
- v vodo gre, vendar le z razlogom/he goes in the water but only with a reason
- vode ne mara/he does not like the water

24.) Ali je pes strelomiren?/Is your dog calm upon firing shots?

- da/yes
- ne/no

25.) Ali tudi razstavljate svoje pse?/Do you take your dogs to shows?

- da/yes
- ne/no

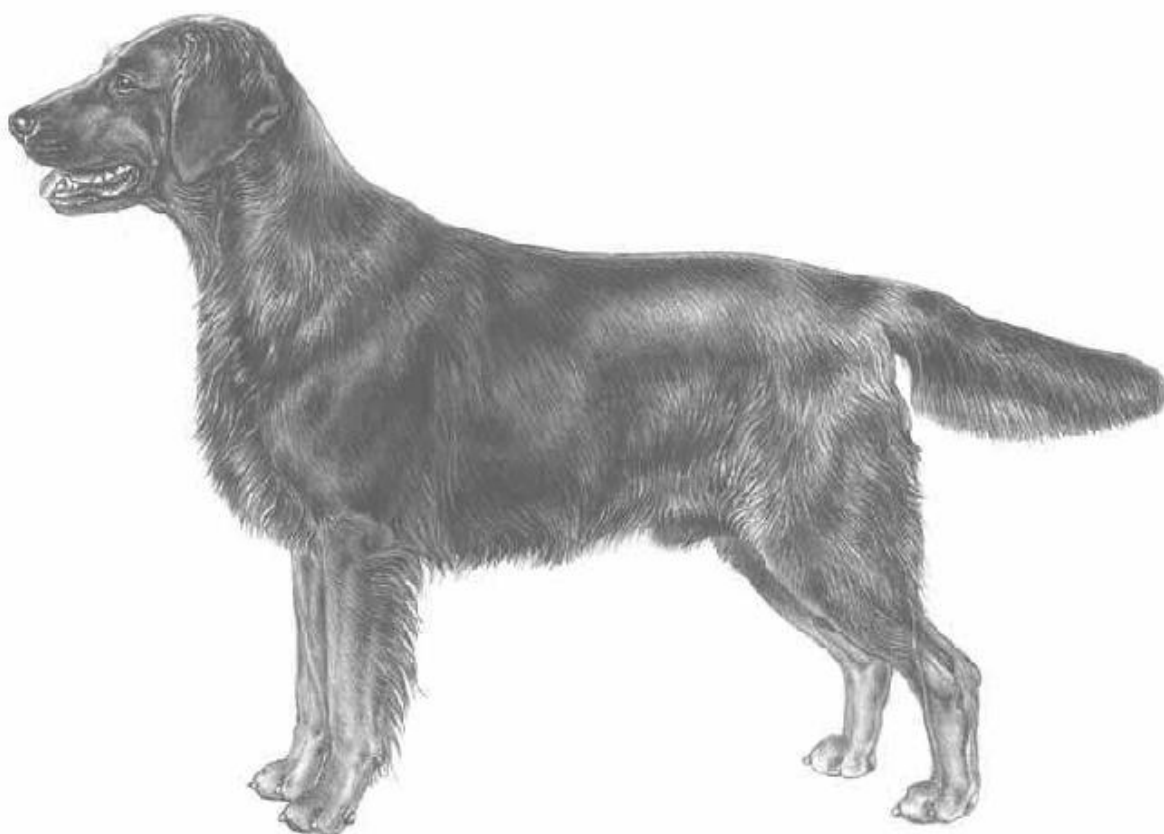
FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (AISBL)

SECRETARIAT GENERAL: 13, Place Albert 1er B – 6530 Thuin (Belgique)

28.10.2009/EN

FCI-Standard N° 121

FLAT COATED RETRIEVER

©M.Davidson, illustr. NKU Picture Library

This illustration does not necessarily show the ideal example of the breed.

ORIGIN : Great Britain.

DATE OF PUBLICATION OF THE OFFICIAL VALID STANDARD : 28.07.2009.

UTILIZATION: Gundog.

FCI-CLASSIFICATION : Group 8 Retrievers-Flushing
Dogs-Water Dogs.
Section 1 Retrievers.
With working trial.

GENERAL APPEARANCE : A bright, active dog of medium size with an intelligent expression, showing power without lumber, and raciness without weediness.

BEHAVIOUR / TEMPERAMENT : Generously endowed with natural gundog ability, optimism and friendliness demonstrated by enthusiastic tail action; confident and kindly.

HEAD : Long and nicely moulded.

CRANIAL REGION :

Skull : Flat and moderately broad.

Stop : Slight stop between eyes, in no way accentuated, avoiding a down or dish-faced appearance.

FACIAL REGION :

Nose : Good size, with open nostrils.

Jaws/Teeth : Jaws long and strong, capable of carrying a hare or a pheasant, with a perfect, regular and complete scissor bite, i.e. upper teeth closely overlapping the lower teeth and set square to the jaws. Teeth sound and strong.

Eyes : Medium size, dark brown or hazel, with a very intelligent expression (a round prominent eye highly undesirable). Not obliquely placed.

Ears : Small and well set on, close to side of head.

NECK : Head well set in neck, the latter reasonably long and free from throatiness, symmetrically set and obliquely placed in shoulders, running well into the back to allow for easy seeking of trail.

BODY :

Loin : Short and square. Open couplings highly undesirable.

Chest : Deep and fairly broad, with well defined brisket. Foreribs fairly flat. Body well ribbed up showing a gradual spring and well arched in centre but rather lighter towards quarters.

TAIL : Short, straight and well set on, gaily carried, but never much above level of back.

LIMBS

FOREQUARTERS : Forelegs straight, with bone of good quality throughout.

Elbow : Moving cleanly and evenly on chest.

Forefeet : Round and strong with toes close and well arched. Soles thick and strong.

HINDQUARTERS : Muscular. Should stand true all round.

Stifle : Moderate bend.

Hock : Moderate bend, well let down. Cowhocks highly undesirable.

Hind feet : Round and strong with toes close and well arched. Soles thick and strong.

GAIT / MOVEMENT : Free and flowing, straight and true as seen from front and rear.

COAT

Hair : Dense, of fine to medium texture and good quality, as flat as possible. Legs and tail well feathered. Full furnishings on maturity complete the elegance of a good dog.

COLOUR : Black or liver only.

SIZE AND WEIGHT:

Preferred height: Dogs: 59 - 61,5 cm (23-24 ins),

Bitches: 56,5 - 59 cm (22-23 ins).

Preferred weight in hard condition: Dogs: 27 - 36 kg (60-80 lbs),

Bitches : 25 - 32 kg (55-70 lbs).

FAULTS : Any departure from the foregoing points should be considered a fault and the seriousness with which the fault should be regarded should be in exact proportion to its degree and its effect upon the health and welfare of the dog **and on its ability to perform its traditional work.**

DISQUALIFYING FAULTS:

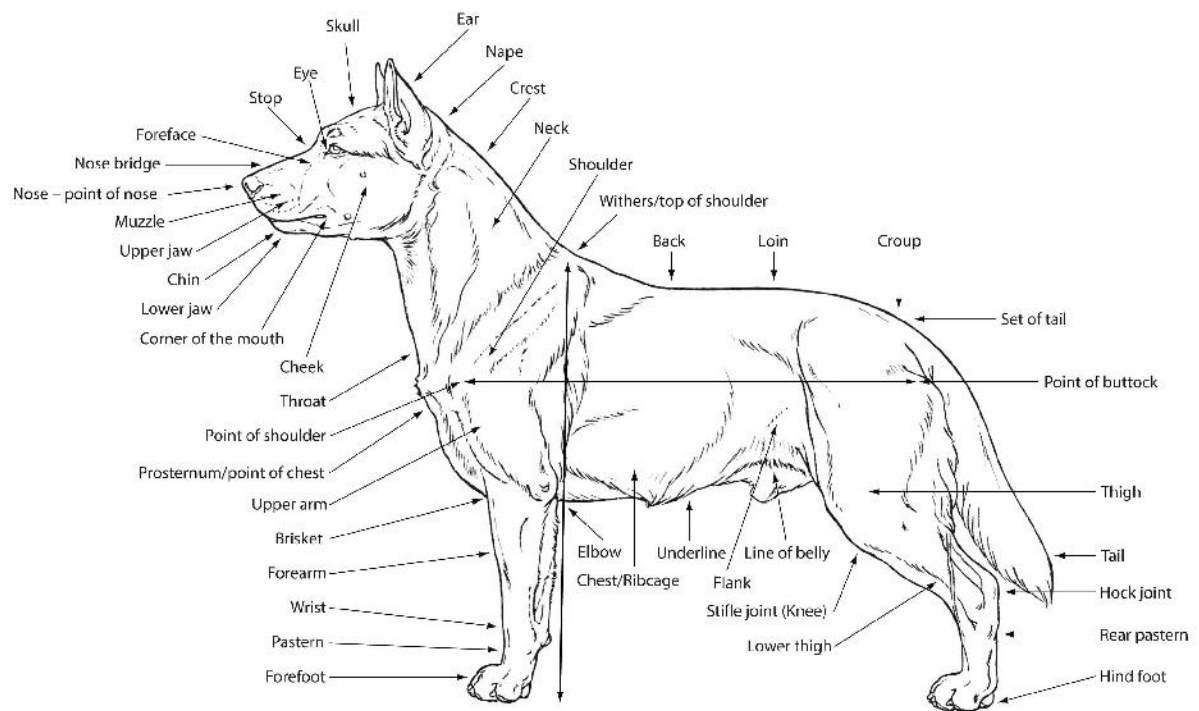
- **Aggressive or overly shy.**
- Any dog clearly showing physical or behavioural abnormalities shall be disqualified.

N.B.:

- Male animals should have two apparently normal testicles fully descended into the scrotum.
- Only functionally and clinically healthy dogs, with breed typical conformation should be used for breeding.

The latest amendments are in bold characters.

ANATOMICAL FEATURES

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (AISBL)

13, Place Albert 1er, B - 6530 Thuin (Belgique), tel : ++32.71.59.12.38, fax : ++32.71.59.22.29, internet : <http://www.fci.be>

INTERNATIONAL REGULATIONS FOR FIELD TRIALS FOR RETRIEVER BREEDS (English way)

Art. 1.

The retriever is the shooting man's indispensable help during a shooting day. The aim of these trials is to select the best dogs having the real gamefinding ability, good temperament, good marking, a good use of nose, showing initiative and being tender-mouthed.

Handling is to be considered as an indispensable complement to these qualities. The dog should be steady while walking at heel or at the stand and willing to obey the handler's instructions when sent for game. Also when the dog has not been able to mark the game.

ORGANIZATION

Art. 2.

In accordance with the decisions of the FCI at its 1976 Innsbruck meeting ("the FCI will only award the CACIT on trials which are held on live game"), the CACIT trials can only take place on game which has not been manipulated in any way on the day of the trial. The ethics should always be of highest priority. The game must be shot during a day's formal shooting, in the presence of the dogs. The water test can be held as an artificial test (art. 16). International Field Trials must be arranged during the hunting season.

THE CACIT CANNOT BE AWARDED ON TESTS USING COLD GAME.

Art. 3.

The trials are organized by societies affiliated to the central organization recognized by the FCI

The organizers, by mutual agreement with the owners of the shoot, take the measures necessary for the successful outcome of these trials. They see to the application of the present regulations.

The guns are nominated by the organizing committee or by the host of the shoot.

Art. 4.

These trials can be held either during a driven shoot, where the dogs sit at the post, or during a walking-up shoot where the dogs have to walk at heel. It is desirable to be able to test the dogs just as much at a post, at heel in the line, as well as in the water (art. 16)

- a) Walking-up, the judges, dogs and handlers nominated and the guns (at least one per judge) move forward in line. When the game is shot, the line stops and at the judge's order a dog is sent to find and retrieve the game.
- b) At a driven shoot, the judge positions the dogs, in order to have the best opportunity to mark the game. When there is only dead game, the dogs should be sent at the end of the beat. When there is wounded game, the judge is recommended to send the dog immediately.
- c) In the programme announcing the competition, it must be mentioned whether waterwork is included, or if the competitors must provide themselves with a certificate in accordance with Art. 16 of the present regulations.

ORDER MEASURES

Art. 5.

Regarding order measures, the regulations in each country remain valid, as far as such regulations are not in contradiction to those of the FCI.

ENTRIES

Art. 6.

Only purebred dogs, announced in the programme, can take part in the competitions, so far as they are registered in a studbook recognized by the FCI or in an enclosed register from a country affiliated to the FCI

Art. 7.

The CACIT trials are trials open to dogs older than eighteen (18) months and one (1) day. Nevertheless, when the need arises, participation can be limited only on the basis of merit awards (titles previously obtained) and provided that:

- a) Such limitation be previously announced in the competition programmes.
- b) These competitions with limited participation may not be more than 1 in 3, in proportion to the total yearly number of trials with CACIT

Owing to the lack of availability of game in Europe, each country is free to limit the trials with CACIT according to the density of the game in its territory, as far as notice of this regulation of limitation is given beforehand in the programme of the competition.

Art. 8.

Registrations must be sent in to the Secretariat nominated by the organizing committee within the time limits set by the trial programme.

The organizing committees are advised to enclose a registration form with the programme, recapitulating the mentions required by them for drawing up a list of starters (the day's programme), such as: dog's official names and appellation - breed and sex - pedigree number - working book number - date of birth – name of the parents - name of breeder - names and addresses of owners and handlers.

REGISTRATIONS REFUSED - DOGS EXCLUDED**Art. 9.**

- a) Dogs belonging to a person excluded from the FCI or owing an organization affiliated to the FCI any sum of money on any score whatever are not allowed to compete or are excluded.
- b) The presence of bitches in season is strictly forbidden.
- c) Limit date for entries: no entry will be accepted after closing date.
- d) No entry fee will be reimbursed, except if withdrawal is made known at least 5 days prior to the competition.
- e) Entries will only be valid when accompanied by their entry fees. Participants outside the organizing country shall be allowed to pay the entry fees on the spot before the beginning of the trial. This applies to all dogs entered, whether present or not, except withdrawals mentioned under d).
- f) No change of the starters list will be accepted after the closing date for entries.
- g) Dangerous dogs, dogs suffering from infectious diseases, monorchid or cryptorchid dogs, dogs belonging to persons who are members of societies or clubs not recognized by the FCI members are not admitted.

POSTPONEMENT OR CANCELLATION OF TRIALS**Art. 10.**

When, for valid reasons, the organizing committee decides to change the dates of trials, it must inform the persons concerned.

Owners are entitled to claim the reimbursement of the sum paid as fees within the eight days following such notification. Entries for which fees have not been claimed back remain valid for the new stipulated date.

The organizing committee always reserves the right to cancel trials and reimburse entry fees.

JUDGES

Art. 11.

Judges are appointed by the organizing committee from amongst the judges officially appointed by the FCI member organizations, their names are to be at the disposal of the competitors prior to the closure of entries and are to appear in the trial programme.

The judges are left completely free to form their judgements. They are, however, requested to comply with the stipulations of the present regulations.

The organizing committee reserves the right to replace judges, who are unable to carry out their duties during the trial or during only a part of it, or take any other step it deems appropriate.

STEWARDS

Art. 12.

Stewards are nominated by the organizing committee. They are in charge of assisting the judges in calling dogs and keeping necessary order amongst competitors and spectators.

HANDLING OF THE DOGS

Art. 13.

Under penalty of exclusion, handlers and dogs must be present at the meeting-place ready for call, and then be kept constantly available to the judges.

Except for events beyond control, the dog must be handled by the same person throughout the duration of the trial.

DOGS CANNOT BE KEPT ON LEAD during their circuit, the owner or handler shall not be allowed to have in hand any means of coercion.

Dogs cannot wear any kind of coercive collar during the trial nor any kind of collar when they are under the judge's authority.

No corporal punishment is allowed during the trial, under penalty of exclusion.

Art. 14.

The dogs must bring back feathered game and/or furred game.

CALLING AND ELIMINATION OF DOGS

Art. 15.

Drawing by lot is established by the organizing committee and will determine the order of calling the competitors for the first circuit, the dogs will be tested there in groups in numerical order in accordance with the numbers attributed to them. As far as possible, dogs belonging to the same owner or handled by the same person do not compete together.

No dog is to be eliminated before having been judged by two judges, except dogs that have made an eliminating fault.

The judges can send dogs for game that was not shot at their post.

The jury can decide that the trial will be ended by a run-off. For this run-off all dogs that (still) can get an Excellent are called up; these dogs are positioned together at one post, even if their number is more than three.

During this run-off the dogs are in principle judged by the complete jury. The run-off has the same influence on the final results as all the other rounds.

A barrage for the CACIT, will be held between dogs qualified with C.A.C., and will be judged at one post by two judges, appointed by the organization. The barrage will be held as one round and the dogs can be given as many retrieves as thought necessary by the judges.

Eventual faults during the barrage have no influence on the qualification nor on the C.A.C. that has been awarded.

The judges can withhold the (R)CACIT if in their opinion the quality of the work is not good enough.

WORKING IN WATER

Art. 16.

No dog can be classified if it has not succeeded in a retrieving test in deep water within the scope of the competition or, in default of water, during a previous national or international official trial mentioned in the working book or certified by a certificate issued on that occasion, drawn up in accordance with the model shown hereafter.

If the dogs eligible to be classified have not retrieved from deep water during the competition, an artificial retrieving test in deep water shall be proceeded with, retrieving cold game.

According to circumstances, the game shall be placed either in the water or at the opposite side of the water.

MODEL OF CERTIFICATE OF WORKING IN WATER:

Signed at least by two official judges mentioning the qualificative rating: Excellent or Very Good, or an equivalent national qualificative rating.

Validity: two years.

NAME OF THE ORGANIZING SOCIETY RECOGNIZED BY THE FCI

The undersigned (two official judges),certify that the dog, breed....., sex....., Studbook number....., has obtained the qualificative rating....., for the work carried out in deep water, with seeking for and quick retrieving of game, at trial on (date)....., in the hunting season, organized by the club.....

Signatures

ASSESSMENT OF THE WORK

Art. 17.

- a. The ideal retriever is attentive, steady and quiet at the post without asking any attention of his handler. He should mark his game well, and should remember the fall for a longer period of time. Sent for a retrieve, he should show hunting ability, initiative, good use of nose and gamefinding ability. He must not refuse any sort of cover and enter water without encouragement. He should work with will to please and in good contact with the handler, but should not depend too much on his handler. When finding the game the dog should work quickly, retrieve correctly and with tender mouth. The game should be brought correctly to hand.

b. MAJOR FAULTS

- being overdependent on the handler
- noisy handling
- being restless and asking the handler's attention at the post
- bad marking and/or bad memory of the fall
- bad heeling
- sloppy retrieving
- working slowly and/or without much initiative
- *eye-wipe*
- *first dog down*

One major fault means the end of the trial for a dog.

With one major fault a dog cannot get an 'excellent' anymore.

If a dog performed well on at least three retrieves before committing the major fault, a 'good' or a 'very good' can still be given by the judges.

Dogs with less than three good retrieves and a major fault are 'non classified' (NC).

Definition of an eye-wipe: a not used chance to find and retrieve game, while that piece of game, under exactly the same conditions, is picked by another dog or picked by hand by the judges or at the judge's order.

Definition of first-dog-down: a not used chance to find and retrieve a wounded supposedly wounded piece of game (supposed recoverable).

The game could have been marked by the dog, which is immediately sent for it.

The game is not found neither by the first sent dog, nor by another one or picked up by hand by the judge(s) or at the judge's order.

Definition of running in: the dog leaves the post without permission.

c. ELIMINATING FAULTS

- switching game
- physical contact with the dog
- aggressive behaviour
- hard mouth
- whining or barking
- gunshyness
- running in
- out of control, chasing unshot game or hunting with game in the mouth
- refusing to enter water
- refusing to retrieve found game

PRIZES AND TITLES

Art. 18.

Official recognition of awards will only be granted by the FCI, if the trial includes at least six dogs present.

The judges shall have full discretion to withhold the prizes when, in their view, the work has been insufficient.

The prizes are to be accompanied by a qualificative rating:

Excellent - Very Good - Good or by an equivalent national qualificative rating.

To be classified in the prize ratings, no eliminating fault can be allowed.

To obtain the CACIT the dog should have had at least 5 (five) retrieves and have accomplished a perfect performance of exceptional merit.

Art. 19.

At the end of the competition, the judges shall proclaim and comment on the results and hand in the classification to the organizers before their departure.

***Amendments in bold and italic approved by the FCI General Committee in Rome, April 2011.
Effective from September 1st, 2011.***

FEDERATION CYNOLOGIQUE INTERNATIONALE (FCI) (AISBL)

13, Place Albert 1er, B - 6530 Thuin (Belgique), tel : ++32.71.59.12.38, fax : ++32.71.59.22.29, internet: <http://www.fci.be>

RULES

FOR INTERNATIONAL WORKING TESTS

FOR RETRIEVERS

1. Introduction

- a) A Working Test (WT) is a competition for the purpose of assessing, without game being shot, the working abilities of the various breeds of Retrievers.
- b) *An International Working Test (IWT) is a working test that is organized and judged according to the 'rules for international gundog working tests for retrievers'.***
- c) *A working test is already organized every year where national teams compete against each other. This IWT is called 'THE IWT' and should be run according to the rules presented here.***
- d) The retriever is the shooting man's indispensable help during a shooting day. The aim of an ***IWT*** is to select the best dogs having good temperament, good marking, good use of nose and showing initiative.
- e) Handling is to be considered as an indispensable complement to these qualities. The dog should be steady while walking at heel or at the stand and willing to obey the handler's instructions when sent. Also when the dog has not been able to mark.

2. Organisation of the ***IWT***

- a) ***An IWT*** must be designed by a person or persons with experience of dog work under shooting field conditions. Each dog must be given, as near as possible, equal opportunity with the element of luck reduced to a minimum.
- b) On the occasion of ***an IWT***, the organisers must always try to simulate events that occur on a shooting day. They must also ensure the tests are designed to further good gundog work, and not inhibit dogs from marking or showing natural working ability. It is very important that guns and dummy throwers are positioned with this in mind.
- c) When retrieving, a dog must not be required to pass too close to another retrieve.
- d) Organisers and judges must care for the safety of dogs and must not require them to pass dangerous obstacles.

3. Conduct of ***an IWT***

- a) The decision of the judges is final. Those taking part shall not openly impugn the decision of the judge or criticise the host, ground, or helpers.
- b) The organisers shall have the power to exclude dogs from the competition and / or will have the right to refuse an entry.
- c) The organisation may restrict the numbers in ***an IWT***, in which case the right to compete shall be decided by the ***date the registration form was sent.***
- d) *The judges must be field-trial or working test judges approved by their national canine organisation and/or Kennel Club A- or B-panel judges. At least one of the judges must be an FCI field-trial judge.***
- e) All handlers must carry out instructions of the judges who are empowered to remove from ***an IWT*** any dog whose handler does not obey them or whose handler wilfully interferes with another competitor or his dog.
- f) No person attending ***an IWT*** may allow any bitch in season to be on the test grounds.
- g) *An IWT can be organized for open dogs, for open and novice dogs, for open, novice and beginner dogs. No other terminology than open, novice or beginners should be used.***
- h) No dog shall wear a collar whilst competing, ***not even the beginners.***
- i) No person shall carry out punitive measures or harsh handling of a dog whilst within the boundaries of ***an IWT***. Such a behaviour will be punished (after judges decision) by disqualification.

4. Judging

- a) When coming into line the handler must ensure the dog is on the lead, the judge will then explain what is expected. Judges must ensure that spectators are **at** a reasonable distance from **the** competitors in the line.
- b) Judges will give dogs every opportunity to work well by seeing that conditions, as far as possible are in their favour. They will be looking for dogs, which need the least handling and please them most from a shooting point of view.
- c) In all retrieving breeds good marking is essential with a quick pick-up and a fast return. When picking-up and returning, judges will not penalise a dog too heavily for putting down a retrieve to get a firmer grip, but this must not be confused with sloppy retrieving. Dogs showing marking ability and initiative should be placed above those which have to be handled onto their retrieve
- d) Eliminating faults and faults which lead to zero will disqualify a dog from any awards.
- e) The judges are empowered to withhold any prize or award if in their opinion competing dogs do not show sufficient merit.
- f) Each exercise is judged on points.
- g) ***Each dummy sent for is scored on 10 or 20. A zero on one dummy leads to a 'non classified' (NC). In case more than one dummy has to be retrieved during a test, a zero on one dummy does not mean a zero for the whole of the test when the order in which the dummies should be retrieved is respected.***
- h) ***In case of a major fault a score not higher than 6/10 or 12/20 should be given.***
- i) ***In case of more than one major fault a score not higher than 2 /10 or 4/20 should be given.***

5. Specific instructions

- a) At the start of **an IWT**, judges must ensure they have the correct dogs with their correct numbers in the line.
- b) A retriever must be steady to shot and fall and retrieve on command. Also, ***all dogs should be tested at working in water and hunting a zone.*** A dog must walk steady at heel.
- c) ***To make sure that water work and hunting a zone can be tested, the organization should appoint enough judges. For example: 7 judges, for 5 tests for +/- 100 dogs divided over beginners, novice and open.***
- d) During **an IWT** only green standard dummies (500 gr) will be used. Exception: Launcher dummies for a dummy launcher.
- e) When dummies are thrown, and gunfire is used, the shot must always precede the thrown dummy, with the gun positioned no further than approximately 35 meters from the retrieve. With unseen retrieves gunfire is optional. If possible shotguns should be used instead of pistols.
- f) **An IWT** should include at least five exercises.
- g) The distance of a retrieve should not exceed more than 150 meters.
- h) **Credit points** (alphabetical order): control - delivery - drive - natural marking - nose - quiet handling - speed in gathering retrieve - style.
- i) **Major faults** (alphabetical order): bad control and/or disturbing the ground unnecessarily - bad heeling - bad marking and/or bad memory of the fall - being overdependent on the handler - being restless and asking the handler's attention at the post - noisy handling - sloppy retrieving - working slowly and/or without much initiative
- j) **Faults which lead to zero** (alphabetical order): chasing - hunting with dummy in the mouth - changing retrieve - failing to enter water - failing to retrieve - gunshiness - out of control - running in - whining - barking.
If a dog makes a fault the combination (handler/dog) will get zero (0) points. The combination is allowed to complete the remaining exercises.

- k) **Eliminating faults** (alphabetical order): aggressive behaviour – *puncturing the dummy* - physical punishment of the dog.
If a dog makes an eliminating fault the combination (handler/dog) is not allowed to stay in the competition.

Approved as guidelines by the FCI General Committee in March 2007 in Amsterdam. English is the authoritative language.

Amendments (bold and italic) approved by the FCI General Committee in Dortmund, October 2010. Effective from January 1st, 2011.

PRAVILNIK ZA VZREJO RETRIEVERJEV

I. UVODNE DOLOČBE

1. Ta Pravilnik je bil sprejet na delnem zboru sodnikov za retrieverje 01.04.2008 in dopolnjen 28.02.2009 ter 13.03.2010, veljati prične naslednji dan po sprejemu.
2. Sestavni del tega pravilnika je tudi Pravilnik o vzrejni preizkušnji za retrieverje (v nadaljevanju VPR).
3. Ta pravilnik velja za vse plemenke in plemenjake v vseh določbah enako, razen določbe o slikanju komolcev le-ta velja za plemenke in plemenjake, ki so poleženi po 01.05.2001, za starejše pa ne.
4. Pravilnik povzema in dopolnjuje določila Pravilnika o strokovnem delu KZS - II. Vzreja pasemskih psov in vzrejni pregledi, ter skladno z zadevno zakonodajo Republike Slovenije. V primerih, ki jih ta pravilnik ne obravnava, veljajo določila Pravilnika o strokovnem delu KZS in pravilniki FCI iz tega področja.
5. Ta vzrejni pravilnik velja za vzrejo vseh pasem retrieverjev na območju Republike Slovenije.
6. Cilj vzreje je predvsem zdrav, temperamenten in neagresiven retriever z izrazitim veseljem do dela.
Osnovno načelo tega pravilnika je vzreja psov, ki se po svojem značaju in zunanosti skladajo z določili standardov FCI in trendi razvoja pasem v matičnih državah.

II. POGOJI ZA VZREJO

1. Kdo je vzreditelj?

Vzreditelj je lastnik plemenke v času paritve. Kot lastnik velja oseba, ki je psico pridobila iz pravnoveljavnega naslova, je nedvoumno lastnik psice ter lahko to potrdi tudi s posedovanjem rodovnika. Pri prodaji breje psice velja novi lastnik kot vzreditelj bodočega legla.

- najnižja starost plemenke za prvo leglo: 18 mesece v (velja dan paritve),
- najnižja starost plemenjaka za prvi skok: 15 mesec ev (velja dan paritve),
- najvišja starost plemenke za zadnje leglo: 8 let (velja dan paritve),
- najvišja starost plemenke za prvo leglo: 5 let (velja dan paritve),
- psice je dovoljeno pariti tako, da obdobje med dvema zaporednima kotitvama pri isti samici ni krajše od 290 dni. Krajše obdobje med kotitvami je Pravilnikom o zaščiti hišnih živali.
- po drugem carskem rezu se psice ne uporablja več za vzrejo,

3. Vzrejni pregled

Vzrejna dovoljenja psom in psicam podeljuje vzrejna komisija za retrieverje (v nadaljevanju: VK) na podlagi opravljenega vzrejnega pregleda in ugotovljene vzrejne vrednosti. Vzrejne preglede organizira VK dvakrat letno. V sklopu vzrejnega pregleda se organizira tudi Vzrejno preizkušnjo za retrieverje. Obvestilo za vzrejni pregled mora biti pravočasno objavljeno v uradnem glasilu Kinološke zveze Slovenije (reviji Kinolog).

Na vzrejnem pregledu se lahko organizira tudi telesno ocenjevanje.

Za udeležbo na vzrejnem pregledu se morajo udeleženci praviloma predhodno prijaviti, ter prijavi predložiti fotokopijo vseh dokumentov, ki so navedeni v razpisu.

Lastnik mora na vzrejnem pregledu predložiti originalne vse zahtevane dokumente: originalni rodovnik, izvid slikanja kolkov in komolcev, izvid kliničnega pregleda oči, ki ni starejši od 12 mesecev, telesne ocene ter potrdila o opravljenih preizkušnjah (če jih ima). Ocenjevalni list vzrejne preizkušnje se priprilži dokumentaciji. Lastnik, ki omenjene dokumentacije ne predloži, s psom/psico ne more opravljati vzrejnega pregleda.

Na vzrejnih pregledih komisija najmanj dveh sodnikov oceni zunanost in značaj psov ter morebitna odstopanja od standardov po posameznih pasmah; pri tem ni v ničemer vezana na predhodne telesne ocene psa. Izredni vzrejni pregled se lahko opravi le izjemoma in sicer ob predhodni odobritvi vzrejne komisije ter v skladu z določili PSD KZS.

4. Pogoji za pridobitev vzrejnega dovoljenja:

- 4.1 za vzrejo predvideni psi/psice morajo posedovati rodovnik, priznan s strani članic F.C.I. in biti vpisani v rodovno knjigo KZS (vpis v SLR ali SPR),
- 4.2 najnižja starost psa/psice na dan vzrejnega pregleda je 15 mesecev. Na vzrejnem pregledu se ugotavlja primernost za vzrejo ter vzrejni razred,
- 4.3 pridobiti morajo tudi oceno zunanosti na telesnem ocenjevanju; najnižja starost psa/psice za oceno zunanosti mora biti najmanj 9 mesecev,
- 4.4 pes/psica, ki jo želi vzreditelj uporabljati za vzrejo, mora na vzrejnem pregledu opraviti pozitivno oceno ali pa predložiti potrdilo o opravljeni preizkušnji (PNZ, LP-R, TP-R, VUT-R).

Psi/psice ki so v lasti slovenskih državljanov in v pisani v slovensko rodovno knjigo morajo imeti preizkušnje opravljene v Sloveniji; psom/psicam, ki so bili uvoženi v Slovenijo in imajo že opravljene preizkušnje, le-te nostrificira VK ali pa ustrezen strokovni organ KZS,

- 4.5. slikanje displazije kolkov in komolcev v starosti najmanj 12 mesecev pri inštitutih in na klinikah, ki imajo koncesijo pristojnega državne ga organa, ter pri tujih inštitucijah in klinikah, ki imajo koncesijo v matični državi. Vsi rezultati morajo biti ovrednoteni s strani pooblaščenega organa v posamezni državi. Pariti je dovoljen o pse/psice, pri katerih je bila ugotovljena stopnja displazije A, B in C, vendar se lahko psi/psice s stopnjo displazije C parijo le s partnerjem, ki ima stopnjo A. Pri komolcih je dovoljena lahka stopnja (I), srednja (II) in težka (III) stopnja pa se izločita iz vzreje.
- 4.6. pogoj za vzrejo je poleg tega tudi popolnoma škarjasto zobovje. Pri tem iz vzreje niso izvzeti psi/psice s pomanjkljivim zobovjem, vendar ne sme manjkati sekalec ali derač. V primeru pomanjkljivega zobovja mora partner imeti polnoštevilno, popolnoma škarjasto zobovje,
- 4.7. psom/psicam se priporoča klinični pregled oči (HC - dedna katarakta, RD - retinalna distrofija); izvid pregleda oči ob datumu paritve ne sme biti starejši od 12 mesecev.
- 4.8. Ker je Progresivna retinalna atrofija (PRA) recesivna dedna bolezen, katere rezultat je popolna slepota psa, ki pa se jo s kliničnim pregledom oči lahko ugotovi šele precej pozno, se pri pasmah Labradorec in Zlati prinašalec opravi genetski test DNA za ugotavljanje pcrd-PRA. Izvid je potrebno priloži ti pred izdajo vzrejnega dovoljenja.

Psi/psice, pri katerih je bilo z genetskim testom ugotovljeno, da so prenašalci, se lahko parijo le s psi, ki so zdravi. Psi/psice, za katere se ugotovi, da so oboleli, iz vzreje niso izločeni dokler se pri njih ne ugotovi klinična obolelost in se lahko parijo z genetsko zdravimi psi. Potomci genetsko zdravih staršev so »zdravi po starših« in jih ni potrebno ponovno testirati.

SHEMA DEDOVANJA pcrdPRA

00 – zdrav (ne prenaša, ne bo nikoli zbolel) –

Opti

Gen Normal/Clear

0X – prenašalec (prenaša, ne bo nikoli zbolel) –

Op

tiGen Carrier

XX – obolel za PRA (prenaša, bo zbolel) – OptiGen

A

ffected

Zdrav x zdrav		
	0	0
0	00	00
0	00	00

100% - zdravi

Zdrav x prenašalec		
	0	X
0	00	0X
0	00	0X

50% zdravi

50% - zdravi prenašalci

Zdrav x PRA		
	X	X
0	0X	0X
0	0X	0X

100% - zdravi prenašalci

Prenašalec x prenašalec		
	0	X
0	00	0X
0	0X	XX

25% - zdravi

50% - zdravi prenašalci

25% - PRA

(skupaj 75% prenašalcev)

Prenašalec x PRA		
	X	X
0	0X	0X
X	XX	XX

50% - PRA

50% - zdravi prenašalci

(skupaj 100% prenašalcev)

PRA X PRA		
	X	X
X	XX	XX
X	XX	XX

100% - PRA

5. Vzrejni razredi in vzrejna dovoljenja

Po vzrejnem pregledu in preučitvi dokumentacije strokovni organ izda vzrejna dovoljenja/knjižice psom in psicam, ki so uspešno opravili vzrejni pregled, pri čemer jih razvrsti v sledeče razrede:

5.1. ZUNANJOST:

Vzrejni razred	TO	Kolki	Komolci	Opombe
III.	dobro	C	Lahko (1)	Tudi psi, ki jim manjka več kot 3 zobje. Vzrejno dovoljenje za 1 leglo oz. največ 2 skoka, podaljšanje je možno samo na vzrejnem pregledu s prikazom potomcev. Partnerja določa vzrejna komisija.
II.	prav dobro	A ali B	BP (O)	Vzrejno dovoljenje trajno.
I.	odlično	A ali B	BP (O)	Tudi psi z doseženo II oceno in najmanj R.CACT - delovna vzreja. Vzrejno dovoljenje trajno.
Ia				Doseženo I oceno in prikaz kvalitetnega potomstva (najmanj 4 mladiči iz 2 različnih legel z doseženim I. vzr. razredom ali najmanj dvema odličnima ocenama na razstavah). Lahko se dodeli na osnovi pisnih dokazil (v primeru potomcev iz tujine) ali ga podeli sama vzrejna komisija na osnovi vzrejnih pregledov. Obvezen letni pregled oči pri pooblaščenih veterinarjih.

Vse to so minimalni pogoji za dosego vzrejnega razreda.

5.2. DELO:

Pse se razvršča po ocenah doseženih po pravilniku za določeno vrsto dela (npr. I-PNZ, II-PNZ ali I-VPR, II VPR, I-TP-R, II-TPR itd).

Iz vzreje so izločeni psi s sledečimi hibami:

1. netipičen značaj glede na zahteve standarda (kakršnakoli oblika agresivnosti ali pretirana plašnost);
2. strelopelahost;
3. atipičnost glede na zahteve standarda,
 - FCR: rumena barva dlake,
 - GR: mahagonij barva,
 - NSDTR: lisasto pigmentiran smrček, belina na plečih, za uhlji, na zadnji strani vratu, po hrbtu ali na bokih, vsaka druga barva razen odtenki rdeče ali oranžne, črne lise;
 - CBR: skodrana dlaka po celem telesu, dlaka daljša od 4,5 cm na repu ali nogah (zastavice), črna barva dlake, belina na kateremkoli drugem delu razen prsi, trebuha, prstov ali na zadnji strani šap,
 - predgrizavost in podgrizavost; pri kleščastem ugrizu lahko vzrejna komisija odloča ob vsakem primeru posebej,
5. mono/kriptorhidi,
6. odstopanje v višini za več kot 2,5 cm (+/-),
7. težje konstitucijske hibe,

8. izrazito pomanjkanje pigmenta,
9. ugotovljena obolenost za PRA, HC, totalna RD, entropium, ektropium,
10. epilepsija,
11. pse/psice, ki so dokazani nosilci težjih dednih hi b, lahko vzrejna komisija naknadno izloči iz vzreje. Prav tako lahko vzrejna komisija izloči iz vzreje plemenjake/plemenke, za katere se ugotovi, da so v zelo slabem zdravstvenem in kondicijskem stanju ali nimajo ustreznih nastanitvenih pogojev, ali za katere se ugotovi, da so lastniki/vzreditelji s samovoljnimi paritvami (neocenjeni psi/psice oziroma brez vzrejnega dovoljenja; legla nerodovniških mladičev s plemenkami, ki sicer imajo vzrejno dovoljenje) kršili določila vzrejnega pravilnika.

6. Formalnosti:

Po predložitvi vseh zahtevanih dokumentov v originalu ter kopiji, strokovni organ zadrži kopije dokumentov, originale po pregledu vrne vzreditelju/lastniku ter v primeru, da so izpolnjeni vsi za vzrejo zahtevani pogoji, v 30 dneh izda vzrejno dovoljenje. Originalni dokument (vzrejna knjižica oz. karton ček) je izročen lastniku, zaznamek je v arhivu (vzrejni dokumenti).

Vse izjeme mora strokovni organ obravnavati v najkrajšem možnem času.

Pritožbe v zvezi z izdanim ali ne izdanim vzrejnim dovoljenjem so možne v roku 30 dni od prejema dokumentacije s strani strokovnega organa, izključno v pisni obliki s priloženo popolno dokumentacijo. Strokovni organ bo na pritožbo odgovoril v roku 60 dni od prejema.

7. Uporaba plemenjakov iz tujine

Za plemenjake iz tujine veljajo določila za vzrejo po PSD KZS in/ali določila matične države. V vsakem primeru pa mora lastnik plemenke s strokovnemu organu vsaj 30 dni pred nameravano paritvijo predložiti vlogo skupaj s fotokopijo rodovnika plemenjaka/ov ter rezultatom slikanja kolkov in komolcev, ki ne sme biti slabši od stopnje C oz. 1.

8. Oplemenitev, skočnina

Vzreditelj/lastnik plemenjaka se mora pred nameravano paritvijo prepričati, da imata oba partnerja veljavno vzrejno dovoljenje. Lastnik plemenjaka ima pravico izdati in podpisati potrdilo o paritvi šele po prejemu dogovorjene skočnine. Če se lastnika namesto za skočnino v denarju dogovorita za mladiča, morata tak dogovor napisati in podpisati že pred paritvijo.

Po uspešno opravljenem skoku sta naloga plemenjaka in osnova za skočnino izpolnjeni. Dogovor o skočnini ne vsebuje nobenega jamstva, da bo psica ostala breja. Presoji lastnika plemenjaka je prepuščeno, ali dovoli naslednjo brezplačno paritev ali lastniku psice vrne del skočnine. Takšen dogovor je treba napraviti pisno pred skokom.

Takoj po opravljeni paritvi morata lastnika psa in psice izpolniti obrazec "PRIJAVA PARITVE". Vzreditelj mora prijaviti paritev psice najkasneje v 10 dneh po opravljeni paritvi, obrazec pošlje na Kinološko zvezo Slovenije in pristojnemu vzrejno-tetovirnemu referentu.

Umetna oploditev

Pri umetni oploditvi plemenke mora veterinar, ki je plemenjaku odvzel spermo, z atestom potrditi, da je seme od dogovorjenega plemenjaka. A-test se priloži prijavi paritve in pošlje vodji rodovne knjige, v katero bodo vpisani mladiči.

V se stroške za odvzem semena in osemenitev poravnata lastnik plemenke.

Veterinar, ki je opravil postopek oploditve plemenke, mora v njeni vzrejni knjižici potrditi, da je bila oplojena s semenom predvidenega plemenjaka. Vpisati mora kraj in čas oploditve, ime in številko rodovnika psa kakor tudi ime in priimek lastnika plemenjaka in njegov naslov. Lastnik psa, ki je dal seme, mora lastniku plemenke razen veterinarskega pregleda izdati še potrdilo o opravljenem skoku.

Vse zgornje določbe veljajo tudi za paritve s plemenjaki iz tujine.

9. Nenameravane paritve

V primeru, da psico zaskoči dva plemenjaka, lahko vzreditelj z genetskim testom dokazuje očetovstvo posameznega mladiča, na osnovi katerega se izdajo ustrezni rodovniki. Genetski testi se lahko opravljajo šele po ustreznem označevanju mladičev (tetoviranje oz. čipiranje) zaradi pravilne identifikacije mladičev. Za genetske teste so pristojne pooblaščen veterinarske ustanove.

10. Dolžnosti vzreditelja

Vzreditelj je dolžan dobro skrbeti za brejo psico in njene mladiče. Vodilo vzreditelja mora biti zdravje in dobro počutje psice ter njenih mladičev, ne pa materialne dobrine. Vzreditelj lahko mladiče odda novim lastnikom šele po opravljenem tetoviranju/čipiranju, v osmem tednu starosti oz. skladno z veljavnimi predpisi, ki urejajo to področje. Člani strokovnega organa so upravičeni, da kadarkoli med letom na lastne stroške preverijo stanje plemenke (in mladičev - okolje in socialni razvoj) oziroma plemenjaka.

11. Vzrejna knjiga

VK za retrieverje vodi vzrejno knjigo plemenjakov in plemenk, ki vsebuje vse Kataloge vzrejno pregledanih psov ločeno po pasmah in spolu, ki so izpolnili vse pogoje za vzrejo in jim je bilo izdano veljavno vzrejno dovoljenje.

Priloženi morajo biti vsi dokumenti, ki so bili pogoj za izdajo vzrejnega dovoljenja.

12. Evidenca vseh psov in psic z vzrejno prepovedjo

VK za retrieverje vodi evidenco vseh psov in psic z vzrejno prepovedjo, ki vsebuje vse Kataloge vzrejno pregledanih psov ločeno po pasmah in spolu, ki so na vzrejnih pregledih prejeli negativno vzrejno oceno - vzrejno prepoved. Evidenci morajo biti priloženi vsi dokumenti, ki so bili pogoj za udeležbo na vzrejnem pregledu.

III. KONČNE DOLOČBE

Pri vseh s tem pravilnikom neopredeljenih vprašanj je vzrejna komisija dolžna smiselno uporabljati PSD KZS, pravilnike FCI in veljavno državno zakonodajo, oziroma se je dolžna odločiti v skladu z vzrejnimi smernicami in v korist pasem.

PRAVILNIK

O VZREJNI PREIZKUŠNJI RETRIEVERJEV - VPR -

A. SPLOŠNI DEL

1. člen

V skupino retrieverjev spadajo: Labrador Retriever, Golden Retriever, Flat-Coated Retriever, Curly Coated Retriever, Chesapeake Bay Retriever, Nova Scotia Duck Tolling Retriever.

2. člen

Vzrejno preizkušnjo retrieverjev (v nadaljevanju VPR) lahko razpiše vzrejna komisija za retrieverje, tehnično izvedbo pa poveri kinološkim ali lovsko kinološkim organizacijam z namenom, da se ugotovi prirojene lastnosti retrieverjev in na podlagi tega uporabnost za vzrejo.

3. člen

VPR po tem pravilniku lahko opravljajo samo psi in psice pasemske skupine retrieverjev, navedeni v 1. členu tega pravilnika. VPR lahko opravljata pes ali psica v starosti 9 do 24 mesecev, starejši pa le iz upravičenih razlogov.

4. člen

VPR lahko sodijo le sodniki, ki imajo opravljen izpit za delo retrieverjev.

5. člen

Pozitivno opravljen VPR se vpiše v rodovnik in je eden od pogojev za izdajo vzrejnega dovoljenja po Pravilniku za vzrejo retrieverjev.

6. člen

Prireditelj mora prireditev izvesti v skladu s PSD KZS. Na razpisano VPR ni potrebna predhodna prijava, če to ni določeno v razpisu.

7. člen

Prireditev je državnega značaja in se organizira enkrat ali dvakrat na leto.

B. STROKOVNI DEL

8. člen

Pri VPR za retrieverje se ocenjuje naslednje discipline:

1. značajske lastnosti (vodljivost)
2. obnašanje ob strelu;
3. prinašanje predmeta na planem;
4. prinašanje predmeta iz globoke vode;

OBRAZLOŽITEV POSAMEZNIH DISCIPLIN:

10. člen

Obnašanje ob strelu

Obnašanje ob strelu se preizkuša tako, da se vse prisotne pse lahko preizkuša istočasno s tem, da se vodnike razporedi v vrsto, oddaljeno od sodnika okoli 10 metrov. Sodnik da znak za strel iz puške, strelec pa je od psov oddaljen najmanj 10 in največ 30 metrov.

Pes ne sme kazati očitnih znakov strahu in se trgati s povodca, lahko pa strel zazna z zanimanjem in s pozornostjo. Pes je lahko ocenjen kot strelomiren ali streloplah, kar ga izključuje iz vzreje.

11. člen

Prinašanje predmeta na planem

Psa se v prinašanju predmeta na planem ocenjuje tako, da je pes ob vodnikovi nogi, medtem ko sodnik v oddaljenost 10 do 20 m predmet odvrže čim dlje, tako da ga pes vidi. Teren mora biti poraščen z visoko travo ali nizkim grmovjem. Na povelje vodnika mora pes odvrženi predmet poiskati, ga prinesiti vodniku in ga na povelje oddati.

Predmet je prinosilo (težko najmanj 0,5 kg). Prinosilo priskrbi organizator v sodelovanju z vzrejno komisijo.

Pri tej disciplini se upošteva intenzivnost iskanja (nos), prinašanje in oddaja predmeta. Predmeta pes ne sme pogrizavati ali preprijemati.

Za opravljanje discipline lahko pes dobi naslednje ocene:

A - intenzivno išče in korektno oddaja	od 11 do 15 točk
B - slabše išče in slabše oddaja	od 6 do 10 točk
C - išče slabo in nerad oddaja	od 1 do 5 točk
D - ne išče in ne prinaša	0 točk

12. člen

Prinašanje predmeta iz globoke vode:

Psa se v prinašanju predmeta iz globoke vode ocenjuje tako, da se v stoječo vodo odvrže predmet čim dlje od obale, kar pes lahko vidi. Na povelje vodnika mora pes v vodo po predmet in ga prinesiti vsaj 2 metra od obale, ne da bi ga medtem izpustil, in ga prinesiti vodniku. Voda mora biti globoka, da mora pes do odvrženega predmeta plavati. Predmeta pes ne sme pogrizavati ali preprijemati.

Predmet je prinosilo (težko najmanj 0,5 kg). Prinosilo priskrbi organizator v sodelovanju z vzrejno komisijo.

Za opravljanje discipline lahko pes dobi naslednje ocene:

A - pes gre brez oklevanja v vodo in korektno prinese predmet	od 11 do 15 točk
B - pes gre počasi v vodo in med prinašanjem predmet večkrat izpusti	od 6 do 10 točk
C - pes gre v vodo ob izdatni pomoči vodnika, predmet preprijema, spušča in slabo oddaja	od 1 do 5 točk
D - pes ne gre v vodo, ne prinaša	0 točk

13. člen

Za uspešno opravljeno VPR mora biti pes v vseh disciplinah pozitivno ocenjen. Pes ali psica lahko doseže naslednjo oceno:

- I. ocena 35 - 40 točk
- II. ocena 26 - 34 točk
- III. ocena 20 - 25 točk

Če pes ali psica v katerikoli disciplini doseže 0 točk ali ne dosežeta 20 točk, VPR ni opravil.

14. člen

Pravilnik je bil sprejet na zboru sodnikov VIII/1 skupine FCI dne 28.02.2009. Na komisiji za strokovna vprašanja pa je bil potrjen dne _____ in velja od dneva objave v reviji Kinolog.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

“Puppy Aptitude Testing” was named
Best Film on Dogs for 1981 by the
Dog Writers Association of America

CHOOSING THE RIGHT PUPPY FOR THE RIGHT HOME!

Getting a dog or puppy on impulse is rarely a good idea. Remember that dogs, like cars, were designed for a particular function. You need to decide what you want, a Corvette or a Suburban, a Fox Terrier or a Newfoundland.

When the various breeds were originally developed, there was a greater emphasis on the ability to do a job, such as herding, guarding, hunting, drafting, etc., than appearance. If a particular breed interests you, find out first what the dog was bred to do. There are so many different breeds to choose from and if there is a secret to getting that “perfect puppy”, it lies in doing your homework.

DECIDING WHAT KIND OF DOG TO GET

The well-trained dog begins with some idea of what role the dog is expected to play in your life and then selecting a dog that is suitable for the job. Following are some of the reasons for selecting a dog:

- Companionship;
- Playmate for the kids;
- Protection;
- A special activity, such as hunting, herding, breeding, showing in conformation, or competing in performance events;
- Status symbol (not wise); or
- A combination of the above.

Some dogs are able to fill all of these expectations, while others have more limited talents. Getting a dog for a status symbol usually means one of the guarding or rare breeds, and often these represent some special challenges. If you want a rare breed, first find out why it is such a rare breed and if there are any potential drawbacks.

Conversely, one of the most popular dogs and number 1 in American Kennel Club registrations is the Labrador Retriever. The reason is simple – a Lab is a good multipurpose dog that can serve as a companion and playmate for the kids, is naturally protective, generally enjoys good health, makes a good guide dog, and with little time and effort can be transformed into a well trained dog.

You also need to take into account your own life style and circumstances. For most of us this means a dog that can satisfy our need for companionship, is easily trained and doesn't require a lot of upkeep.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

KEEPING UP APPEARANCES

Everyone has his or her own preference and there is an enormous choice, from the four-pound Yorkshire Terrier to the 200-pound Mastiff. Many dogs come in different sizes, such as Poodles, or Schnauzers. Other have a smaller version that is similar in appearance, such as Collies and Shelties, or Dobermans and Miniature Pinschers, or German Shepherds and Corgis, or Greyhounds and Whippets, the “poor man’s race horse”.

Tidbits: Poodles and Terriers don’t shed but have to be groomed regularly. Unless you are willing to spend the time and effort learning how to do it yourself, this means periodic visits to a professional groomer, an expensive proposition.

Breeds with long hair require more upkeep than those with short hair. Pretty obvious when you think about it, but often completely overlooked when selecting a puppy or dog. Some breeds, like Briards, Poodles, Wirehaired Dachshunds and Terriers don’t shed, a most desirable feature. On the other hand, unless you are willing to learn how to groom your dog, it means regular visits to the grooming parlor, visits that are not cheap.

Some breeds, such as terriers and some of the herding dogs, bark a lot more than others. If you live in an apartment such a dog would not be a good choice.

Bet You Didn’t Know: Why does the breed standard for many dogs sound so similar when describing the dog’s temperament? Because so many of them were written by the same man. In 1874, J.H. Walsh, under the pen name of Stonehenge, published “The Dog: Its Varieties and Management in Health”, the first major effort to describe the more than 60 breeds recognized at that time.

THE TIME FACTOR

In selecting a dog or puppy be aware of the time factor. How much exercise does this particular breed require and are you in a position to give it to your dog? Some breeds require less exercise than others, but many require 2 daily 20-minute walks, at a minimum, and some, such as the Sporting breeds, much more. Just letting the dog out in a backyard is not sufficient.

In the selection process you need to remind yourself continuously that your dog is going to be with you anywhere from 8 to 16 years. And, the older he or she gets, the more important regular exercise becomes.

How much time do you have available to devote to training that cute little bundle of fur? If you have little or no more than 10 to 15 minutes a day, then you need to select a breed that is easily trained and doesn’t require much exercise.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

WHAT ARE YOU LOOKING FOR

A good place to start is *The Complete Dog Book* by the American Kennel Club, which describes the breed standards for the different breeds recognized by that organization. Two other excellent resources are *Roger Caras Dog Book: A Complete Guide to Every AKC Breed* (Dorset Press, 1992) and *Paws to Consider: Choosing the Right Dog for You and Your Family* by Brian Kilcommons and Sarah Wilson (Grand Central Publishing, 1999).

Another wealth of information can be found at dog shows, where you can see a large variety of breeds and talk to their owners and breeders. But remember, they are obviously and naturally biased.

To help you get the dog you want we have devised a simple test, which is amazingly accurate in predicting inherited behavioral tendencies and how the puppy will turn out as an adult.

WHAT IS PUPPY TESTING?

Some of the tests we use were developed as long ago as the 1930's for dogs bred to become Guide Dogs. Then in the 1950's, studies on puppies were conducted to determine how quickly they learned. These studies were actually done to identify children's learning stages.

Top Dog Tips: The ideal age to test the puppy is at 49 days of age when the puppy is neurologically complete and it has the brain of an adult dog. With each passing day after the 49th day the responses will be tainted by prior learning.

Later on in the early 60's more tests were developed to determine if pups could be tested for dominance and submission. These tests determined that it was indeed possible to predict future behavioral traits of adult dogs by evaluating puppies at 49 days of age. Testing before or after that age, effected the accuracy of the results, depending on the amount of time before or after the 49th day.

We took these tests, added some of our own, and put together what is now known as the Volhard Puppy Aptitude Test, or PAT. PAT uses a scoring system from 1-6 and consists of ten tests. The tests are done consecutively and in the order listed. Each test is scored separately, and interpreted on its own merits. The scores are not averaged, and there are no winners or losers. The entire purpose is to select the right puppy for the right home.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

The Tests Consist of the Following:

1. Social Attraction - degree of social attraction to people, confidence or dependence.
2. Following - willingness to follow a person.
3. Restraint - degree of dominant or submissive tendency, and ease of handling in difficult situations.
4. Social Dominance - degree of acceptance of social dominance by a person.
5. Elevation - degree of accepting dominance while in a position of no control, such as at the veterinarian or groomer.
6. Retrieving - degree of willingness to do something for you. Together with Social Attraction and Following a key indicator for ease or difficulty in training.
7. Touch Sensitivity - degree of sensitivity to touch and a key indicator to the type of training equipment required.
8. Sound Sensitivity - degree of sensitivity to sound, such as loud noises or thunderstorms.
9. Sight Sensitivity - degree of response to a moving object, such as chasing bicycles, children or squirrels.
- 10 Stability - degree of startle response to a strange object.

During the testing make a note of the heart rate of the pup, which is an indication of how it deals with stress, as well as its energy level. Puppies come with high, medium or low energy levels. You have to decide for yourself, which suits your life style. Dogs with high energy levels need a great deal of exercise, and will get into mischief if this energy is not channeled into the right direction.

Finally, look at the overall structure of the puppy. You see what you get at 49 days age. If the pup has strong and straight front and back legs, with all four feet pointing in the same direction, it will grow up that way, provided you give it the proper diet and environment in which to grow. If you notice something out of the ordinary at this age, it will stay with puppy for the rest of its life. He will not grow out of it.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

HOW TO TEST

Here are the ground rules for performing the test:

The testing is done in a location unfamiliar to the puppies. This does not mean they have to be taken away from home. A 10-foot square area is perfectly adequate, such as a room in the house where the puppies have not been.

The puppies are tested one at a time.

- There are no other dogs or people, except the scorer and the tester, in the testing area
- The puppies do not know the tester.
- The scorer is a disinterested third party and not the person interested in selling you a puppy.
- The scorer is unobtrusive and positions him or herself so he or she can observe the puppies' responses without having to move.
- The puppies are tested before they are fed.
- The puppies are tested when they are at their liveliest.
- Do not try to test a puppy that is not feeling well.
- Puppies should not be tested the day of or the day after being vaccinated.
- Only the first response counts!

Top Dog Tips: During the test, watch the puppy's tail. It will make a difference in the scoring whether the tail is up or down.

The tests are simple to perform and anyone with some common sense can do them. You can, however, elicit the help of someone who has tested puppies before and knows what they are doing.

1. Social attraction - the owner or caretaker of the puppies places it in the test area about four feet from the tester and then leaves the test area. The tester kneels down and coaxes the puppy to come to him or her by encouragingly and gently clapping hands and calling. The tester must coax the puppy in the opposite direction from where it entered the test area. Hint: Lean backward, sitting on your heels instead of leaning forward toward the puppy. Keep your hands close to your body encouraging the puppy to come to you instead of trying to reach for the puppy.
2. Following - the tester stands up and slowly walks away encouraging the puppy to follow. Hint: Make sure the puppy sees you walk away and get the puppy to focus on you by lightly clapping your hands and using verbal encouragement to get the puppy to follow you. Do not lean over the puppy.
3. Restraint - the tester crouches down and gently rolls the puppy on its back and holds it on its back for 30 seconds. Hint: Hold the puppy down without applying too much pressure. The object is not to keep it on its back but to test its response to being placed in that position.
4. Social Dominance - let the puppy stand up or sit and gently stroke it from the head to the back while you crouch beside it. See if it will lick your face, an indication of a forgiving nature. Continue stroking until you see a behavior you can score. Hint: When you crouch next to the puppy avoid leaning or hovering over the puppy. Have the puppy at your side with both of you facing in the same direction.

Wendy Volhard's *Puppy Aptitude Test*

© 1981, 2000, 2005

Top Dog Tips: During testing maintain a positive, upbeat and friendly attitude toward the puppies. Try to get each puppy to interact with you to bring out the best in him or her. Make the test a pleasant experience for the puppy.

5. Elevation Dominance - the tester cradles the puppy with both hands, supporting the puppy under its chest and gently lifts it two feet off the ground and holds it there for 30 seconds.
6. Retrieving - the tester crouches beside the puppy and attracts its attention with a crumpled up piece of paper. When the puppy shows some interest, the tester throws the paper no more than four feet in front of the puppy encouraging it to retrieve the paper.
7. Touch Sensitivity - the tester locates the webbing of one the puppy's front paws and presses it lightly between his index finger and thumb. The tester gradually increases pressure while counting to ten and stops when the puppy pulls away or shows signs of discomfort.
8. Sound Sensitivity - the puppy is placed in the center of the testing area and an assistant stationed at the perimeter makes a sharp noise, such as banging a metal spoon on the bottom of a metal pan.
9. Sight Sensitivity - the puppy is placed in the center of the testing area. The tester ties a string around a bath towel and jerks it across the floor, two feet away from the puppy.
10. Stability - an umbrella is opened about five feet from the puppy and gently placed on the ground.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
 © 1981, 2000, 2005

SCORING THE RESULTS

Following are the responses you will see and the score assigned to each particular response. You will see some variations and will have to make a judgment on what score to give them.

Test	Response	Score
SOCIAL ATTRACTION	Came readily, tail up, jumped, bit at hands	1
	Came readily, tail up, pawed, licked at hands	2
	Came readily, tail up	3
	Came readily, tail down	4
	Came hesitantly, tail down	5
	Did not come at all	6
FOLLOWING	Followed readily, tail up, got underfoot, bit at feet	1
	Followed readily, tail up, got underfoot	2
	Followed readily, tail up	3
	Followed readily, tail down	4
	Followed hesitantly, tail down	5
	Did not follow or went away	6
RESTRAINT	Struggled fiercely, flailed, bit	1
	Struggled fiercely, flailed	2
	Settled, struggled, settled with some eye contact	3
	Struggled, then settled	4
	No struggle	5
	No struggle, strained to avoid eye contact	6
SOCIAL DOMINANCE	Jumped, pawed, bit, growled	1
	Jumped, pawed	2
	Cuddled up to tester and tried to lick face	3
	Squirmed, licked at hands	4
	Rolled over, licked at hands	5
	Went away and stayed away	6

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
 © 1981, 2000, 2005

Test	Response	Score
ELEVATION DOMINANCE	Struggled fiercely, tried to bite	1
	Struggled fiercely	2
	Struggled, settled, struggled, settled	3
	No struggle, relaxed	4
	No struggle, body still	5
	No struggle, body froze	6
RETRIEVING	Chased object, picked it up and ran away	1
	Chased object, stood over it and did not return	2
	Chased object, picked it up and returned with it to tester	3
	Chased object and returned without it to tester	4
	Started to chase object, lost interest	5
	Does not chase object	6
TOUCH SENSITIVITY	8–10 count before response	1
	6–8 count before response	2
	5–6 count before response	3
	3–5 count before response	4
	2–3 count before response	5
	1–2 count before response	6
SOUND SENSITIVITY	Listened, located sound and ran toward it barking	1
	Listened, located sound and walked slowly toward it	2
	Listened, located sound and showed curiosity	3
	Listened and located sound	4
	Cringed, backed off and hid behind tester	5
	Ignored sound and showed no curiosity	6

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test

© 1981, 2000, 2005

Test	Response	Score
SIGHT SENSITIVITY	Looked, attacked and bit object	1
	Looked and put feet on object and put mouth on it	2
	Looked with curiosity and attempted to investigate, tail up	3
	Looked with curiosity, tail down	4
	Ran away or hid behind tester	5
	Hid behind tester	6
STABILITY	Looked and ran to the umbrella, mouthing or biting it	1
	Looked and walked to the umbrella, smelling it cautiously	2
	Looked and went to investigate	3
	Sat and looked, but did not move toward the umbrella	4
	Showed little or no interest	5
	Ran away from the umbrella	5

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

WHAT DO THE SCORES MEAN?

The scores are interpreted as follows:

Mostly 1's -

Strong desire to be pack leader and is not shy about bucking for a promotion

Has a predisposition to be aggressive to people and other dogs and will bite

Should only be placed into a very experienced home where the dog will be trained and worked on a regular basis

Top Dog Tips: Stay away from the puppy with a lot of 1's or 2's. It has lots of leadership aspirations and may be difficult to manage. This puppy needs an experienced home. Not good with children.

Mostly 2's -

Also has leadership aspirations

May be hard to manage and has the capacity to bite

Has lots of self-confidence

Should not be placed into an inexperienced home

Too unruly to be good with children and elderly people, or other animals

Needs strict schedule, loads of exercise and lots of training

Has the potential to be a great show dog with someone who understands dog behavior

Mostly 3's -

Can be a high-energy dog and may need lots of exercise

Good with people and other animals

Can be a bit of a handful to live with

Needs training, does very well at it and learns quickly

Great dog for second time owner.

Mostly 4's -

The kind of dog that makes the perfect pet Best choice for the first time owner.

Rarely will buck for a promotion in the family

Easy to train, and rather quiet.

Good with elderly people, children, although may need protection from the children

Choose this pup, take it to obedience classes, and you'll be the star, without having to do too much work!

Tidbits: The puppy with mostly 3's and 4's can be quite a handful, but should be good with children and does well with training. Energy needs to be dispersed with plenty of exercise.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

Mostly 5's -

Fearful, shy and needs special handling

Will run away at the slightest stress in its life

Strange people, strange places, different floor or ground surfaces may upset it

Often afraid of loud noises and terrified of thunder storms. When you greet it upon your return, may submissively urinate. Needs a very special home where the environment doesn't change too much and where there are no children

If cornered and cannot get away, has a tendency to bite

Top Dog Tips: Avoid the puppy with several 6's. It is so independent it doesn't need you or anyone. He is his own person and unlikely to bond to you.

Mostly 6's -

So independent that he doesn't need you or other people

Doesn't care if he is trained or not - he is his own person. Not likely to bond to you, since he doesn't need you.

A great guard dog for gas stations!

Do not take this puppy and think you can change him into a lovable bundle - you can't, so leave well enough alone

INTERPRETING THE SCORES

Few puppies will test with all 2's or all 3's - there will be a mixture of scores.

For that first time, wonderfully easy to train, potential star, look for a puppy that scores with mostly 4's and 3's. Don't worry about the score on Touch Sensitivity - you can compensate for that with the right training equipment.

Tidbits: It's hard not to become emotional when picking a puppy - they are all so cute, soft and cuddly. Remind yourself that this dog is going to be with you for 8 to 16 years. Don't hesitate to step back a little to contemplate your decision. Sleep on it and review it in the light of day.

Avoid the puppy with a score of 1 on the Restraint and Elevation tests. This puppy will be too much for the first time owner.

It's a lot more fun to have a good dog, one that is easy to train, one you can live with and one you can be proud of, than one that is a constant struggle.

CHOOSING A BREEDER

Once you have done your research and you have decided which breed is most suited to your lifestyle and expectations, it is time to choose a breeder. You can meet breeders at dog shows, through the local newspaper, or popular dog Magazines, such as The American Kennel Club Gazette, Dog World or Dog Fancy.

Wendy Volhard's *Puppy Aptitude Test*

© 1981, 2000, 2005

Here are some of the criteria you want to follow in selecting a breeder:

- Choose an experienced breeder, one who has had several litters and who knows his breed.
- Choose a breeder who has shown his dogs and has done some winning, which is a fairly good indication that his or her dogs conform to the standard of the breed and will grow up looking like the dogs you saw that attracted you to the breed in the first place.
- Choose a breeder who is using our Puppy Aptitude Test. If he or she hasn't heard of it, show it to them; avoid one that says "I don't believe in that."
- Choose a breeder whose dogs are certified by the applicable registries against breed-related genetic disorders, such as eyes, hips, etc.
- Choose a breeder where you can interact with adult dogs, and get some idea how long they live.
- Choose a breeder where the dogs are well housed and everything is clean.

The majority of breeders today show a great willingness to have their puppies tested, and are interested in the results. It shows them the inherited behaviors of their breeding stock, valuable information for future breeding. The results make it easier for them to place the right puppy into the right home where people will be happy with them. After all, no breeder wants a puppy returned when it's 8 months old and may have been ruined by being improperly brought up.

Whatever you do, don't try to pick a puppy by having the entire litter together - you will not be able to pick the right one for you. Always interact with a puppy individually, away from its litter mates.

GETTING A DOG FROM A SHELTER

Don't overlook an Animal Shelter as a source for a good dog. Not all dogs wind up in a shelter because they are bad. After that cute puppy stage, when the dog grows up, it may become too much for its owner. Or, there has been a change in the owner's circumstances forcing him or her into having to give up the dog.

Most of the time these dogs are housetrained and already have some training. If the dog has been properly socialized to people, it will be able to adapt to a new environment. Bonding may take a little longer, but once accomplished, result in a devoted companion.

While you can't use the entire puppy test, there are some tests that will give you a good indication of what to look for.

1. Restraint - try putting the dog into a down position with some food, and then gently rolling him over and see what happens. If the dog jumps up and runs away or tries to bite you, this is not the dog for you. Rather look for a dog that turns over readily, but squirms around a bit. Apply just enough pressure to keep the dog on its back; ease up if it struggles too much. Intermittent squirming is OK, constant squirming is not OK.
2. Social Dominance - directly after the Restraint Test, if the dog didn't struggle too much and if you think it's safe, try sitting the dog and just stroking him, getting your face relatively close to him talking to him softly, to see if he licks you and forgives you for the upside down experience. A dog that wants to get away from you is not a good candidate.
3. Retrieving - crumple up a small piece of paper and show it to the dog. Have him on your left side with your arm around him and throw the paper with your right hand about six feet, encouraging the dog to get it and bring it back. You are looking for a dog that brings the paper back to you.

Wendy Volhard's
Puppy Aptitude Test
© 1981, 2000, 2005

Guide dog trainers have the greatest faith in this test. A dog that retrieves nearly always works out to be a Guide Dog because it indicates a willingness to work for the owner. Other organizations that use dogs from a shelter, such as those who use dogs to sniff out contraband or drugs, and police departments, place almost sole reliance on this test. They know that if a dog brings back the object, they can train him to do almost anything.

Wherever you get your dog, use the tests that you can do and act accordingly. By the way, it's not too late to use some of the tests with the dog you already have. It just might explain some of your dog's behaviors.

THE LEAST YOU NEED TO KNOW

- There are many breeds to choose from and if there is a secret in getting that "perfect puppy", it is doing your homework.
- A good place to start is "The Complete Dog Book" by the American Kennel Club, which describes in detail the different breeds recognized by that registry.
- Carefully consider the time you have available for the necessary up-keep and exercise the dog requires.
- Don't get a dog on impulse!
- Use the Volhard Puppy Aptitude Test in selecting your dog, whether a puppy or an older dog.